المحتوى الإسلامي

Islamhouse.com

هغه څه چې مسلمان ماشومان ترې باید ناخبره پاتې نه شي

مالايسع أطفال المسلمين جهلهِ - بشتو

بسم الله الرحمن الرحيم

ح جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٤ هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الغانم ، يزن

ما لا يسع أطفال المسلمين جهله- بشتو-٢. / يزن الغانم؛

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات -ط٢. . - الرياض ، ١٤٤٤ هـ

١٤٢ص ؛ ١٤ × ٢١ سم

ردمك: ١-٨٠-٨٤٠٢-٦٠٣-٩٧٨

١- الاسلام - تعليم أ.جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات

(مترجم) ب.العنوان

ديوي ٢١٠,٧ ١٢٤٧٣ / ١٤٤٤

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام — جمعية الربوة — رواد الترجمة — المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900

ceo@rabwah.sa

P.O.BOX: 29465

RIYADH: 11557

www.islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

د الله په مرسته، ټولې د کمال ستاينې خاص الله لره دي، اما بعد:

- دا هغه ديني مسائل دي چې مسلمان ماشومان ترې بايد ناخبره پاتې نه شي، مور او پلار بايد خپلو اولادونو ته دغه مسأليې له کوچنيوالي څخه ورزده کړي.
- دا ډېر آسان او بشپړ نصاب او منهج دی چې په عقيده، فقهې، سيرت، آدابو، تفسير، حديث، اخلاقو او د اذکارو په برخه کې، د ماشومانو او هر عمر لرونکو او هغه خلکو لپاره چې نوي په اسلام کې داخل شوي وي مناسب دی، دا په کورونو، وړکتونونو او ښوونځيو کې د حفظولو او تدريس په موخه ويشل کيږي، او ما يې (موضوعات) د هنرونو پر اساس ترتيب کړي، او د سوال او جواب په بڼه مې چمتو کړی دی، ځکه دا ذهن تيزوي، او د حفظ لپاره خورا پياوړی دی، او روزونکی لدې څخه هغه څه غوره کوي چې د کوچنيانو د عمر سره مناسب وي.

له الله – تعالی – څخه غواړم چې کټور تمام شي او قبول يې کړي.

د دې خبرې اصلي موخه د الله تعالی دغه وينا ده چې فرمايي:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ(6) .

(ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی! تاسو خپل ځانونه او خپلې کورنۍ له داسې اور نه وساتئ چې د هغه د سوند توکي خلک او کاڼي دي، هغه باندې ډېر سخت خويه او ځواکمنې

ملایکې مقررې دي، چې دوی په هغه څه کې د الله نافرماني نه کوي چې دوی ته یې حکم کړی وي او دوی هغه څه کوي چې امر یې ورته کیږي). [سورة التحريم: ٦].

او د عبدالله بن عباس رضي الله عنهما حدیث چې فرمایلي یې دي: زه یوه ورځ (په سپرلۍ) د رسول الله صلی الله علیه وسلم پسې شاته ناست وم، هغه وفرمایل: **ای هلکه، زه تا ته څو کلمې درښایم: الله په یاد لره، هغه به ستا ساتنه وکړي، الله په یاد لره، هغه به دې په وړاندې ومومې، کله دې چې څه غوښتل نو له الله څخه یې وغواړه، او کله دې چې مرسته غوښتله، نو له الله نه یې وغواړه، او پوه شه: که دا ټول خلک راغونډ شي تر څو تاته د څه ګټه ورسوي، نو هغوی به تاته هیڅ ګټه و نه رسوي پرته له هغې چې الله درته لیکلې وي، او که دوی راغونډ شي چې تاته یو څه ضرر ورسوي، نو هیڅ ضرر به در ونه رسوي له هغه پرته چې الله تعالی درته لیکلي وي. قلمونه پورته شوي او کاغذونه وچ شوي دي.** ترمذي او احمد روایت کړی دی.

د کوچنیانو د ښوونې د ارزښت په اړه

4 نو پر انسان لازم دي چې کوچنیانو ته هغه څه ور زده کړي چې په دین کې ورته اړتیا لري، تر څو هغه د اسلام د فطرت له مخې بشپړ انسان او د ایمان په لاره کې ښه موحد وروزل شي.

امام ابن أبي زيد القيرواني – رحمه – الله فرمايي:

"او دا حکم راغلی چې کوچنیانو ته دې په اووه کلنۍ کې په لمانځه امر وشي، او په لس کلنۍ کې دې پرې ووهل شي، او په خوب ځایونو کې دې د دوی تر منځ جلاوالی راوستل شي، همدا رنګه بلوغ ته له رسیدلو وړاندې ورته پکار دي پدې پوه شي چې الله تعالی پر بندګانو له ویناوو او کړنو څخه څه فرض کړي دي، نو پداسې حال کې به بلوغ ته ورسیږي چې دا هر څه به یې زړونو ته کوز شوي وي، زړونو به یې ورته سکون موندلی وي، او هغه څه چې دوی یې کوي اندامونه او د بدن غړي به یې ورسره عادت شوي وي. د ابي زيد القيرواني سريزه (٥ مخ).

* * *

د عقيدې څانګه

۱. پوښتنه: ستا رب څوک دی؟

ج – زما رب الله دی؛ هغه ذات دی چې زه او ټول مخلوقات يې په خپلو نعمتونو پاللي يو.

اودليل: د الله تعالی وينا ده: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ 2﴾.

ټول (د کمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو عالَمونو ښه پالونکی دی [سورة الفاتحة: 2].

۲. پوښتنه: ستا دين څه شی دی؟

ج- زما دين اسلام دی، او اسلام: الله ته په يوالي، او اطاعت سره تسليمېدل، له شرک او د هغه له پلويانو څخه بېزاري.

الله تعالی فرمايي : ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ...﴾

له شک پرته (معتبر) دين د الله په نزد اسلام دی. [سورة آل عمران: 19].

۳. پوښتنه: ستا پيغمبر څوک دی؟

ج- محمد صلی الله عليه وسلم.

الله تعالی فرمايي:﴿مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ ٱللَّهِ ...﴾

محمد د الله رسول دی [سورة الفتح: 29].

۴. پوښتنه: د توحيد کلمه ذکر کړئ او معنی يې څه ده؟

ج – د توحيد کلمه " لا إله إلا الله " او معنی يې داده چې: له الله پرته بل حقيقي معبود نشته.

الله تعالی فرمايي: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ...﴾

نو ته پوه شه چې بیشکه شان دا دی چې د عبادت هېڅ لایق نشته مګر الله دی. [سورة محمد: 19].

٥. پوښتنه: لوی او برتر الله چیرته دی؟

ج – الله په آسمان کې پر عرش باندې دی، له ټولو مخلوقاتو پورته دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى 5﴾

رحمٰن ذات د عرش د پاسه دی(څنګه چې د هغه د شان سره ښايي) [سورة طه: 5].

الله تعالی فرمايي: ﴿وَهُوَ ٱلْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْخَبِيرُ 18﴾

او همدی غالب دی، د خپلو بنده ګانو له پاسه دی او همدی ښه حکمت والا، ښه خبردار دی [سورة الأنعام: 18].

٦. پوښتنه: د شهادة أنّ محمداً رسول الله معنی څه ده؟

ج – معنی یې دا ده: چې الله تعالی هغه د عالمیانو لپاره زیری ورکونکی او ویرونکی رالیږلی دی.

ضرور داده چې:

١– په هغه څه یې چې امر کړی اطاعت یې وشي.

٢– تصدیق د هغه څه چې خبر یې پرې ورکړی.

٣– د هغه نافرماني نه کول.

٤– د الله عبادت نه کول مګر د هغه د شریعت مطابق، او د هغه د سنتو پیروي او د بدعت پرېښودل دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ...﴾

چا چې د رسول اطاعت وکړ، نو يقيناً هغه د الله اطاعت وکړ. [سورة النساء: 80].

او الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى (3) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى (4)﴾

او دی له خپل خواهش نه خبرې نه کوي. ندی دا (قرآن) مګر وحي چې (ده ته) وحي کېږي. [سورة النجم: 3، 4].

او الله تعالی فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا 21﴾

يقيناً ستاسو لپاره په رسول الله کې ډېره ښه اقتدا ده، د هغه چا لپاره چې د الله او د وروستنۍ ورځې تمه لري او الله ډېر زيات يادوي. [سورة الأحزاب: 21].

۷. پوښتنه: الله تعالی موږ ولې پيدا کړي يو؟

ج – موږ يې يوازې خپل عبادت ته پيدا کړي يو، چې هيڅ شريک نلرى؛ نه د لهو او لوبو لپاره.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ 56﴾

او ما پېريان او انسانان ندي پيدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي [سورة الذاريات: 56].

۸. پوښتنه: عبادت څه شی دی؟

ج– عبادت يو جامع نوم دی د هر هغه څه لپاره چې الله يې خوښوي او پرې راضي کيږي، که هغه ظاهري يا باطني خبره او عمل وي.

ظاهري: لکه د الله يادول په ژبه باندې؛ سبحان الله، الحمدلله، الله اکبر، لمونځ او يا حج.

باطني: لکه: پر الله توکل، ورڅخه وېره او ورته اميد ساتل.

۹. پوښتنه: زموږ لویه دنده څه ده؟

ج- زموږ تر ټولو لویه دنده: الله تعالی په یووالي سره منل دي.

۱۰. پوښتنه: د توحید ډولونه کوم دي؟

ج-۱- **د ربوبیت توحید:** ایمان لرل پر دې چې الله خالق، رازق، مالک او چاره ساز دی، یوازې دی او له څان سره شریک نلري.

۲- **د الوهیت توحید:** یوازې د الله جل جلاله عبادت کول دي، نو له الله تعالی پرته باید د بل چا عبادت و نه شي.

۳- **د اسما او صفاتو توحید:** د الله تعالی په نومونو او صفتونو ایمان لرل دي چې په قرآن او سنت کې ذکر شوي دي، پرته له تمثیل (بیلګې بیانولو)، تشبیه(د مخلوق سره تشبیه ورکولو) او تعطیل(له معنا څخه یې د انکار کولو) څخه.

او د توحید د درې وارو ډولونو د ثبوت په اړه الله تعالی فرمايي: ﴿رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا فَٱعۡبُدۡهُ وَٱصۡطَبِرۡ لِعِبَٰدَتِهِۦۚ هَلۡ تَعۡلَمُ لَهُۥ سَمِيّٗا 65﴾

(دغه) د آسمانونو او ځمکې رب دی او د هغه څه چې د دغو دواړو په مینځ کې دي، نو ته د ده عبادت کوه او د ده پر عبادت ښه ټینګ اوسه، آیا ته د ده کوم همنام پیژنې! [سورة مریم: 65].

۱۱. پوښتنه: تر ټولو لویه ګناه کومه ده؟

ج – له الله تعالی سره شرک کول.

الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا 48﴾

بېشکه الله نه بخښي دا چې له هغه سره دې (څوک) شريک کړی شي او هغه بخښي هغه (ګناه) چې له دې (شرک) نه کمه وي د چا لپاره چې وغواړي او څوک چې له الله سره شريک ونيسي، نو يقيناً هغه ډېره لويه ګناه راجوړه کړله. [سورة النساء: 48]

۱۲. پوښتنه: شرک او ډولونه يې ذکر کړئ؟

ج- **شرک**: د عبادت په يو ډول سره د غير الله عبادت کول.

د شرک ډولونه:

لوی شرک؛ لکه: د غير الله را بلل، له هغه پرته بل ته سجده کول، يا له الله جل جلاله پرته بل ته قرباني کول.

کوچنی شرک؛ لکه: له الله تعالی پرته په بل څه قسم خوړل، او تعويذونه - چې د ګټې او ضرر د له منځه وړلو په موخه - ځړول کيږي، او معمولي ځان ښودنه (ريا)؛ لکه د لمانځه ښه ادا کول لدې امله چې خلک يې ګوري.

۱۳. پوښتنه: آيا له الله تعالی پرته بل څوک په غيبو پوهيږي؟

ج – يوازې الله تعالی په غيبو پوهيږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿قُل لَّا يَعۡلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلۡغَيۡبَ إِلَّا ٱللَّهُۚ وَمَا يَشۡعُرُونَ أَيَّانَ يُبۡعَثُونَ 65﴾

ته (دوی ته) ووايه: هر هغه څوک چې په آسمانونو او ځمکه کې دي په غيبو نه پوهيږي غير له الله نه او دوی نه پوهيږي چې کله به دوی بيا ژوندي کولی شي. [سورة النمل: 65]

۱۴. پوښتنه: د ايمان بنسټونه وشميرئ؟

ج- ۱- په الله تعالی،

۲- د هغه په پرښتو،

٣- د هغه په کتابونو،

٤- د هغه په پيغمبرانو،

٥- د آخرت په ورځ

٦- او د خير ا وشر په تقدیرایمان درلودل دي.

دليل يې په مسلم کې د جبرائيل مشهور حديث دی چې جبرائيل - عليه السلام - رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وفرمایل: "بيا د ايمان په اړه راته ووايه، هغه وويل: **په الله، د هغه په ملايکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو، د قيامت په ورځ،او د خير او شر په اندازه ايمان لرل دي(چې ټول د الله له طرفه دي).**"

۱۵. پوښتنه: دايمان ارکان تشريح کړئ؟

ج- په الله تعالى ايمان لرل؛

دا باور لرل چې الله هغه ذات دی چې تاسو يې پيدا کړي یاست او تاسو ته يې روزي درکړې، او دا چې هغه يوازى د ټولو مخلوقاتو مالک او کار ساز دی.

او هغه معبود دی او له هغه پرته بل څوک د عبادت لايق نشته.

او هغه عظيم، لوی او بشپړ ذات دی، او ټوله ستاينه هغه لره ده، او د هغه لپاره ډېر ښايسته نومونه او لوړ صفتونه دي، د هغه سره هيڅ شی برابر نه دی او د هغه پاک ذات سره هيڅ شی ورته والی نه لري.

پر ملائکو ايمان لرل:

دوی مخلوقات دي؛ الله تعالى له رڼا څخه پيدا کړي دي، او د خپل عبادت او په بشپړه توګه يې خپل امر ته د غاړې اېښودلو لپاره يې پيدا کړي دي.

او د هغوی له جملې څخه جبرائيل عليه السلام دی چې پر پيغمبرانو وحي نازلوي.

په کتابونو ایمان:

دا هغه کتابونه دي چې الله تعالی پر خپلو رسولانو نازل کړي دي.

لکه قرآن: پر محمد صلی الله علیه وسلم.

انجیل: پر عیسی علیه السلام.

تورات: پر موسی علیه السلام.

زبور: پر داود علیه السلام.

د ابراهیم او موسی صحیفې: پر ابراهیم او موسی علیهما السلام.

پر پیغمبرانو ایمان:

او دا هغه کسان دي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د دې لپاره رالیږلي چې دوی ته تعلیم ورکړي، دوی ته د نیکۍ او جنت زیری ورکړي، او دوی ته د بدۍ او اور څخه خبرداری ورکړي.

- له هغوی څخه اولو العزم دي، او هغوی دا دي:

نوح علیه السلام،

ابراهیم علیه السلام،

موسی علیه السلام،

عیسی علیه السلام او

محمد صلی الله علیه وسلم .

د آخرت په ورځ ایمان:

دا هغه څه دي چې په قبر کې له مرګ څخه وروسته وي، او د قیامت ورځ، او بیرته د ژوندی کیدو او حساب ورځ، چېرته به چې جنتیان خپلو کورونو او د دوزخیان خپلو کورونو کې میشت شي.

د خیر او شر په اندازه ایمان لرل (تقدیر)

تقدیر: دا عقیده لرل چې هر څه چې په کایناتو کې پیښیږي الله تعالی هغه باندی پوهیږي، او هغه دا په لوح محفوظ کې لیکلي، او د هغه د شتون او پیدا کولو اراده یې کړې.

الله تعالی فرمایلي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ 49﴾

بېشکه مونږ هر شي په اندازې سره پیدا کړی دی. [سورة القمر ٤٩].

تقدیر څلور مرتبې لري:

لومړی: د الله تعالی پوهه، د هغه له جملې څخه دا چې له هر څه نه مخکې پوه دی، وړاندې او وروسته له پیښیدو څخه.

دلیل یې د الله تعالی دغه وینا ده: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ 34﴾

بېشکه، خاص الله سره د قیامت علم دی؛ هغه باران وروي او هغه (په یقیني طریقه، بې له وسایلو) پوهیږي په هر هغه څه چې په رحمونو کې دي او هېڅ یونفس نه پوهیږي چې هغه به سبا ته څه کار کوي او هېڅ یو نفس نه پوهیږي چې په کومه ځمکه (سیمه) کې به مري، بېشکه الله ښه عالم، ښه خبردار دی. [سورة لقمان: 34].

دویم: الله پاک هغه په لوح محفوظ کې لیکلي دي، نو هر څه چې پیښ شوي او پیښیږي هغه سره په کتاب کې لیکل شوي دي.

دليل يې د الله تعالی دغه وينا ده: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ 59﴾

او خاص له الله سره د غيبو کونجياني دي، يوازې هغه پر دغو عالم دی او هغه عالم دی په هر هغه څه چې په وچه او سمندر کې دي، او هيڅ يوه پاڼه نه غورځېږي مګر هغه پرې عالم دی او د زمکې په تيارو کې نه يوه دانه (پرېوځي) او نه لوند څيز او نه وچ مګر (دا ټول) په څرګند کتاب (لوح محفوظ) کې دي. [سورة الأنعام: 59].

دريم: دا چې هر څه د الله تعالی په ارادې سره کيږي او د هغه يا د هغه له مخلوق څخه هيڅ شی د هغه له ارادې پرته نه پيښيږي.

دليل يې د الله تعالی دغه وينا ده: ﴿لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ 28 وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ 29﴾

د هغه چا لپاره چې په تاسو کې غواړي چې دی نېغ برابر شي (28) او تاسو د (سمې لارې) اراده نشئ کولی مګر دا چې الله رب العالمين يې اراده وکړي (29) [سورة التكوير: 28، 29].

څلورم: دا عقيده لرل چې ټول مخلوقات د الله تعالی له خوا پيدا شوي مخلوقات دي او د دوی نفسونه، صفات، حرکات او هر څه يې پيدا کړي دي.

دليل يې د الله تعالی دغه وينا ده: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ 96﴾

حال دا چې الله تاسو او هغه عملونه چې تاسو يې کوئ، پيدا کړي دي [سورة الصافات: 96].

۱۶. پوښتنه: د قرآن تعريف څه دی؟

ج – دا د الله تعالی کلام دی، او مخلوق نه دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ...﴾

او که په مشرکانو کې يو تن له تا نه امان (پناه) وغواړي، نو هغه ته امان ورکړه تر هغه پورې چې هغه د الله کلام واوري. [سورة التوبة: 6].

۱۷. پوښتنه: سنت څه شی دی؟

ج- دا د رسول الله صلی الله علیه وسلم هر قول، عمل، تقریر، اخلاق او يا پيدايشی صفت دی.

۱۸. پوښتنه: بدعت (په دين کې نوی کار عقيده يا عمل پيدا کول) څه شی دی؟ ايا موږ يې منو؟

ج- هر هغه څه چې خلکو په دين کې رامنځ ته کړي وي او د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د هغه د اصحابو په وخت کې نه وي

4 موږ يې نه منو، بلکې رد کوو يې.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم ددې خبرې پر اساس چې فرمايي: **"هر بدعت ګمراهي ده"** ابوداود روايت کړی.

د بېلګې په توګه: په عبادت کې زياتوالی، لکه څلورم ځل په اودس کې د يو (غړي) وينځل او يا د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ميلاد لمانځل، حال دا چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د هغه له صحابه کرامو څخه ندي نقل شوي.

19. پوښتنه: د ولاء او براء (د الله لپاره د دوستۍ او دښمنۍ) عقيده بيان کړئ؟

ج- **ولاء (دوستي):** د مؤمنانو سره مينه او ملاتړ دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ...﴾

او مومن سړي او مومني ښځې، دوی ځيني د ځينو نورو دوستان دي [سورة التوبة: 71].

براء (دښمني): د كافرانو سره بغض او دښمني.

الله تعالی فرمايي: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ﴾

يقينًا ستاسو لپاره يوه ښكلې طريقه په ابراهيم او په هغو كسانو كې ده چې له هغه سره ملګري وو كله چې هغوی خپل قوم ته وويل: بېشكه مونږ له تاسو نه او له هغو څيزونو نه چې تاسو يې له الله نه غير عبادت كوئ، سخت بېزاره (او جدا) يو، مونږ پر تاسو باندې منكران شوي يو او زمونږ په مينځ او ستاسو په مينځ كې عداوت (دښمني) او بغض د تل لپاره ښكاره (او واقع) شوی دی، تر هغه پورې چې تاسو په الله باندې ايمان راوړئ چې هغه يوازې دی. [سورة الممتحنة: 4].

۲۰. پوښتنه: آيا الله تعالی له اسلام پرته بل دين مني؟

ج – الله تعالی له اسلام پرته بل څه نه مني.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ 85﴾

او څوك چې له اسلام نه غير (بل) دين غواړي، نو هېڅكله به هم له ده نه قبول نه كړی شي او دغه كس په آخرت كې له تاوانيانو څخه دی. [سورة آل عمران ۸۵].

۲۱. پوښتنه: كفر په وينا، عمل او عقيده كې وي، مثال يې ذكر كړئ؟

ج – **د ويلو بېلګه:** الله پاک او رسول – صلی الله عليه وسلم – ته سپكې سپورې ويېل.

د عمل بېلګه: قرآن ته سپكاوی يا د الله تعالی پرته بل چا ته سجده كول.

د عقيدې بېلګه: داسې عقيده لرل چې له الله تعالى پرته بل څوک د عبادت وړ دی، يا دا چې د الله تعالى سره بل خالق هم شتون لري.

۲۲. پوښتنه: نفاق څه شی دی او ډولونه کوم دي؟

ج-۱- **تر ټولو لوی نفاق:** د کفر پټول او د ايمان څرګندول دي.

له اسلام څخه ويستل کوي او هغه له لوی کفر څخه دی.

الله تعالى فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمۡ نَصِيرًا 145﴾

بېشکه منافقان د اور تر ټولو لاندينی طبقه کې دي او ته به کله هم د هغوی لپاره څوک مرسته کوونکی ونه مومې. [سورة النساء ١٤٥].

٢- کوچنی نفاق:

لکه: دروغ ويل، وعده ماتول او د امانت خيانت.

(انسان) له اسلام څخه نه باسي ، او هغه له ګناهونو څخه دی او خاوند يې د سزا وړ دی.

- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: **"منافق درې نخښې لري: کله چې خبرې کوي دروغ وايي، کله چې وعده وکړي؛ وفا پرې نه کوي، او کله چې امانت ورسپارل شي خيانت کوي."** بخاري او مسلم روايت کړی دی.

۲۳. پوښتنه: د انبياوو او رسولانو وروستی څوک دی؟

ج- هغه محمد صلى الله عليه وسلم دی.

الله تعالى فرمايي: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَۗ...﴾

محمد ((ﷺ)) ستاسو په سړيو کې د هيچا پلار ندی، مګر د الله رسول او د نبيانو (د لړۍ) ختموونکی دی. [سورة الأحزاب ٤٠].

- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: **"زه د أنبياوو د لړۍ پای ته رسوونکی يم، زما څخه وروسته بل پيغمبر نشته"**. ابو داود، ترمذي او نورو روايت کړی دی.

۲۴. پوښتنه: معجزه څه شی دی؟

ج- ټول هغه څه چې الله تعالی خپلو انبياوو ته له خارق العاده(د عادت خلاف کارونه) کړنو څخه د دوی په رښتينولۍ د دلالت لپاره ورکړي دي معجزه بلل کيږي لکه:

- د رسول الله صلی الله عليه وسلم لپاره د سپوږمۍ دوه ټوټې کيدل.
- او د موسی عليه السلام لپاره د سمندر جدا کيدل او د فرعون او د هغه د لښکرو ډوبيدل.

۲۵. پوښتنه: صحابه کرام څوک دي؟ او آيا زه بايد له هغوی سره مينه ولرم؟

ج- **صحابي**: هغه څوک دی چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يې ليدلي وي، پر هغه يې ايمان راوړی وي او په اسلام مړ شوی وي.

-موږ له دوی سره مينه لرو، په لاره يې ځو او دوی له پيغمبرانو څخه وروسته ښه او غوره خلک دي.

او تر ټولو غوره يې: **څلور خلفاء دي**:

1. ابوبکر (رضي الله عنه)،
2. عمر (رضي الله عنه)،
3. عثمان (رضي الله عنه)،
4. علی (رضي الله عنه).

۲۶. پوښتنه: د مؤمنانو میندې څوک دي؟

ج – د مؤمنانو مېندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم مېرمني دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿ٱلنَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَٰجُهُۥٓ أُمَّهَٰتُهُمْ ۗ﴾

نبي (محمد(ﷺ)) په مومنانو باندې د دوی له ځانونو نه زيات حقدار دی او د ده ښځې د دوی میندې دي. [سورة الأحزاب: ٦].

۲۷. پوښتنه: پر موږ باندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د کورنۍ څه حق دی؟

ج – موږ له دوی سره مینه لرو او دوستي ورسره کوو او له هغو کسانو څخه کرکه لرو چې له دوی څخه کرکه لري او په دوی کې له حده نه تېرېږو، او دوی (ال بیت النبی) د هغه مېرمنې، اولادونه، د هاشم او د المطلب مومنان اولادونه دي.

۲۸. پوښتنه: د مسلمانانو د حاکمانو په وړاندې زموږ دنده څه ده؟

ج- **زموږ دنده:** د هغوی احترام کول، هغوی ته غوږ نیول او پیروي یې کول خو د ګناه په کار کې نه، د هغوی په وړاندې بغاوت نه کول، او په پټه هغوی ته دعا کول او د هغوی خیر خواهي لټول.

۲۹. پوښتنه: د مؤمنانو کور څه دی؟

ج – جنت دی، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ...﴾

بېشکه الله به هغه کسان چې ایمان یې راوړی او نیک عملونه یې کړي دي، داسې جنتونو ته ننباسي چې لاندې ترې ویالې بهېږي ... [سورة محمد: 12].

۳۰. پوښتنه: د کافرانو کور څه دی؟

ج- اور دی، الله تعالی فرمايي: ﴿فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ 24﴾

نو له هغه اور نه ځان وساتئ چې خس يې انسانان او تيږي دي، د کافرانو لپاره تيار کړی شوی دی. [سورة البقرة: 24].

۳۱. پوښتنه: ويره څه شی دی؟ او هيله څه شی دی؟ او ثبوت يې څه دی؟

ج- **ويره:** له الله او د هغه له عذابه ويريدل.

هيله: د الله د ثواب، بخښنې او رحمت هيله لرل.

دليل: د الله تعالی دغه وينا ده: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا 57﴾

دغه خلق چې دوی يې بلي، هغه خلق دي چې خپل رب ته وسيله(نزديکت) لټوي چې په دوی کې کوم يو زيات نږدې دی، او د هغه د رحمت اميد لري او د هغه له عذابه ويرېږي، بيشکه د عذاب د رب ستا څخه بيره کيدی شي. [سورة الإسراء: 57].

الله تعالی فرمايي: ﴿نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ 49 وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ 50﴾

زما بنده ګانو ته خبر ورکړه چې بيشکه زه، همدا زه ډير بخښونکی، بې حده رحم کوونکی يم. او دا چې بيشکه زما عذاب، هم هغه ډير دردوونکی عذاب دی. [سورة الحجر: 49، 50]

۳۲. پوښتنه: دالله تعالی څو نومونه او صفتونه یاد کړئ؟

ج- (الله) معبود، (رب) څښتن، (الرحمن) ډېر بخښونکی، (السمیع) د هر څه ښه اورېدونکی، (البصیر) د هر څه ښه لیدونکی، (العلیم) په هر څه ښه پوه، (الرزاق) ښه روزي ورکوونکی، (الحي) تل ژوندی، (العظیم) لوی... او داسې نور ښکلي نومونه او لوړ صفتونه.

۳۳. پوښتنه: دا نومونه تشریح کړئ؟

ج- الله: دا د اله یعني معبود معنی ده چې په حقه سره یې عبادت کیږي، یوازې پرته له (کوم)شریک څخه.

(الرب) پیداکوونکی او واکدار رزق ورکوونکی تدبیر کوونکی په دې ټولو کې یوازې دی د شریک څخه پاک دی.

(السمیع) هغه ذات چې پراخه دی د اورېدلو طاقت د هغه هر شي ته،ټول اوازونه اوري.

(البصیر): هغه ذات چې هر شی ګوري،هر شی که غټ دی که وړوکی الله یې ګوري.

(العلیم): هغه ذات چې هر شی یې په خپل علم کې راګیر کړی که پخوا و که اوس دي او که په راتلونکي زمانه کې دي.

(الرحمن): د هغه ذات رحمت هر مخلوق او ژوندي ته پراخ شوی ،او ټول بنده ګان او مخلوق د هغه تر رحمت لاندې دي.

(الرزاق): ښه روزي ورکوونکی: هغه ذات چې د ټولو مخلوقاتو روزي پرې ده ؛ له انسانانو، پېریانو او ټولو ژوندیو مخلوقاتو څخه.

(الحي): ژوندی: هغه ژوندی چې نه مر کیږي او ټول مخلوقات مړه کیږي.

(العظیم): هغه ذات چې پوره کمال هغه لره دی، او ټوله لويي د هغه په نومونو، صفتونو او افعالو کې ده.

۳۴. پوښتنه: د مسلمانو علماوو پر وړاندې زموږ دنده څه ده؟

موږ له دوی سره مينه لرو او په چارو او شرعي مسألو او نوازلو کې ورته ورګرځو او له نېکۍ پرته يې په بل څه نه يادوو او چا چې پرته لدې په نورو بدو سره ياد کړل نو هغه په سمه لار ندی.

الله تعالی فرمايي: ﴿يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ 11﴾

اوچت به کړي الله تعالی هغه کسان چې مؤمنان دي په تاسو کې او هغه کسان چې علم ورکړل شوی په ډېرو درجو او الله په هغو کارونو چې تاسو يې کوئ ښه خبر دی. [سورة المجادلة ۱۱].

۳۵. پوښتنه: د الله تعالی دوستان (اولياء) څوک دي؟

ج- هغوی پرهيزګاره مؤمنان دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ 62 الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ 63﴾

خبر شئ! بېشکه د الله دوستان چې دي؛ پر هغوی باندې نه څه وېره شته او نه دوی ته غم رسيږي. هغه کسان چې ايمان يې راوړی وي او ځان ساتي. [سورة يونس: 62، 63].

۳۶. پوښتنه: آيا ايمان قول او عمل دی؟

ج- ايمان قول، عمل او باور دی.

۳۷. پوښتنه: ایمان زیاتیږي او کمیږي؟

ج – په طاعت سره ایمان زیاتیږي او په نافرمانۍ سره کمیږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ 2﴾

بېشکه مومنان هغه خلک دي، چې کله الله یاد کړی شي، نو د دوی زړونه وویرېږي او کله چې دوی ته د هغه (الله) آیتونه تلاوت کړی شي، (نو) دغه (آیتونه) دوی ته ایمان ورزیات کړي او خاص په خپل رب باندې دوی توکل کوي. [سورة الأنفال: 2].

۳۸. پوښتنه: احسان څه شی دی؟

ج- د الله داسې عبادت کول چې ته یې وینې، او که ته یې نه وینې؛ هغه تا ویني.

۳۹. پوښتنه: د الله پاک په نزد عملونه کله قبلیږي؟

ج- په دوو شرطونو سره:

۱- کله چې خالص د الله تعالی د رضا لپاره وي.

۲- کله د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سنتو مطابق وي.

۴۰. پوښتنه: پر الله تعالی توکل څه شی دی؟

ج – د اسبابو په اختسلو سره د ګټو په راجلبولو او د ضرر په دفع کولو کې په الله تعالی باور او اعتماد کول

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ...﴾

او هغه څوک چې په الله توکل وکړي، نو همغه د ده لپاره بسنه کوي (او کافی) دی ... [سورة الطلاق: 3].

﴿حَسْبُهُ﴾: یعنی کافي او بس دی.

۴۱. پوښتنه: (آمر بالمعروف و النهي عن المنکر) په نیکۍ امر کول او له بدیو منع کول څه دي؟

ج – **معروف**: د الله پاک په ټولو پیرویو باندی امر کول دي، او **منکر**: د الله تعالی د هر ډول نافرمانیو څخه ممانعت دی.

الله تعالی فرمایي: ﴿كُنتُمۡ خَيۡرَ أُمَّةٍ أُخۡرِجَتۡ لِلنَّاسِ تَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَتَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَتُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِۗ ...﴾

تاسو غوره امت یاست ایستل شوي یاست د خلکو د فایدې د پاره، تاسوپه نیکۍ امر کوئ او له بدی څخه منع کوئ او په الله باندې ایمان راوړئ ... [سورة آل عمران ۱۱۰].

۴۲. پوښتنه: اهل سنت او جماعت څوک دي؟

ج – دوی هغه کسان دي چې په قول، عمل او عقیده کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم او د هغه د اصحابو په شان وي.

دوی اهل سنت نومول شوي دي: ځکه دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سنتو پیروان او د بدعت پریښودونکي دي.

دوی په جماعت نومول شوي دي: ځکه چې دوی په حق باندې راټول شوي او په اړه يې سره ندي جلا شوي.

* * *

د فقهي څانګه

۱. پوښتنه: طهارت تعریف کړئ؟

ج- **طهارت (پاکوالی)**: د ناپاکۍ لرې کول، او د پلیتۍ له منځه وړل دي.

د نجاست پاکي: د مسلمان لپاره لازم دي چې هر هغه نجاست چې د هغه په بدن، جامو، یا د لمانځه په ځای کې وي، هغه لرې کړي.

د نجاست پاکوالی: دا په اودس یا غسل، په پاکو اوبو یا تیمم سره کیږي، د هغه چا لپاره چې اوبو ته لاسرسی و نه لري او یا یې استعمالولی نه شي.

۲. پوښتنه: هغه څه چې نجاست ورته رسیدلی وي څنګه پاکوي؟

ج- په اوبو سره په مینځلو تر هغه چې پاک شي.

- او هغه څه چې سپي څټلی وي؛ اووه ځلې باید ومینځل شي لومړی ځل په خاورو سره.

۳. پوښتنه: د اودس فضیلت څه دی؟

ج- رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: "کله چې یو مسلمان بنده " - یا "مؤمن" - اودس کوي –نو کله چې- " خپل مخ ومینځي؛ هره ګناه یې چې په سترګو کړې وي له اوبو سره د هغه له مخ څخه وځي" - یا " د اوبو په وروستي څاڅکي سره" - " او هر کله چې خپل لاسونه ومینځي، د هغه له لاسونو څخه هره هغه ګناه یې چې لاسونو سره کړې وي په اوبو سره د هغه له لاسونو څخه وځي" - یا "د اوبو په وروستي څاڅکي سره" - کله چې هغه خپلې پښې ومینځی؛ هره ګناه ته یې چې په پښو سره ورتګ کړی وي د اوبو سره د هغه له پښو څخه وځي " - یا "د اوبو له وروستي څاڅکي سره" - "تر هغه چې هغه له ګناهونو پاک شي." مسلم روایت کړی.

۴. پوښتنه: اودس څنګه کوې؟

ج- درې ځلې لاسونه مینځل.

درې ځلې مضمضه **(خولې ته اوبه اچول)**، استنشاق **(پوزې ته اوبه اچول)** او استنثار کول **(له پوزې څخه بیرته د اوبو سوڼکول)**.

مضمضه، د خولې مینځل: په خوله کې اوبه اچول، او د هغې اړول راړول او بیرته توی کول.

استنشاق، په ښي لاس سره پزې ته د هوا په کش کولو سره اوبه اچول.

استنثار، له پزې څخه اوبه ایستل: د استنشاق نه وروسته په چپ لاس له پزې څخه د اوبو ایستل دي.

بیا درې ځلې مخ پرېمینځل.

بیا لاسونه سره د څنګلو درې ځلې پرېمینځل.

بیا سر مسح کول، په لاسونو دې چې مخکې او وروسته یې کش کړې، او غوږونه ورسره مسح کړې.

بیا درې ځلې خپلې پښې سره د ښنګرو مینځل.

دا بشپړ اودس دی، او دا له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په بخاري او مسلم کې په احادیثو ثابت دی چې له عثمان، عبدالله بن زید او نورو څخه روایت شوی دی. او د هغه څخه په بخاري او نورو کې هم ثابت دي چې: **رسول الله صلی الله علیه وسلم یو یو ځل اودس وکړ، او دوه دوه ځله یې اودس وکړ، یعنې: د اودس هر غړی یې یو یا دوه ځلې ومینځه.**

٥. پوښتنه: د اودس فرضونه کوم او څو دي؟

ج – د اوداسه فرضونه هغه څه دي چې که یو یې پاتې شي نو پرته له هغې د مسلمان اودس نه صحیح کېږي.

١- د مخ مینځل، سره له مضمضې او استنشاق،

٢- د لاسونو مینځل تر څنګلو پورې،

٣- د غوږونو په شمول د سر مسح کول،

٤- د پښو مینځل تر ښنګرو پورې،

٥- د غړو تر مینځ ترتیب مراعاتول، لکه د مخ مینځل، بیا لاسونه، بیا د سر مسح، او بیا د پښو مینځل،

٦. موالات: یعنی په دوامداره توګه اودس کول، پرته له وقفې څخه تر څو مخکنی غړی وچ نه شي.(یعني مخکې لدې چې مخکې غړی وچ شي باید ورپسې نور غړي ژر ومینځل شي)

– لکه دا چې نیم اودس وکړي او نیم یې بل وخت پوره کړي، نو په دې شکل یې اودس صحیح نه دی.

۶. پوښتنه: په اودس کې څو سنتونه دي بیان یې کړئ؟

ج – **د اودس سنتونه:** هغه کارونه دي که یې وکړل؛ اضافي اجر او ثواب لري، او که چېرته یې پرېښودل نو ګناه پرې نشته، او اودس یې صحیح دی.

١- تسمیه: بسم الله ویل،

٢- مسواک وهل،

٣- د لاسونو مینځل،

٤- د ګوتو خلالول،

٥- د اعضاوو دوه او درې ځلي مينځل،

٦- له ښي خوا پيل کول،

٧- له اودس څخه وروسته دا دعا وييل: «أشهد أن لا إله إلا الله، وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله». "زه شاهدي ورکوم چې له الله پرته بل معبود نشته، هغه يوازې دی او شريک نه لري، او شاهدي ورکوم چې محمد – صلى الله عليه وسلم د هغه بنده او رسول دی"

٨- له هغه وروسته دوه رکعته لمونځ کول،

٨- له هغه وروسته دوه رکعته لمونځ کول.

۷. پوښتنه: د اودس ماتوونکي وشميرئ؟

ج- اودس ماتوونکي **هغه څه دي چې له دوو لارو**؛ شرمګاه او مقعد څخه راوځي، لکه ، ډکې، تشې متيازې، باد او داسې نور لکه:

خوب، ليونتوب، يا بې هوښي،

د اوښ غوښه خوړل،

پرته له پردې څخه لاس سره د شرمګاه يا مقعد لمس کول.

۸. پوښتنه: تيمم څه شی دی؟

ج- **تيمم**: د خاورې او د زمکې د نورو برخو استعمال ته تيمم وايي، کله چې اوبه شتون و نه لري او يا د عذر له امله يې استعمالولی نه شي.

۹. پوښتنه: تيمم څنګه کوې؟

ج- په ورغوو سره يو ځل د زمکې وهل، او د مخ او لاسونو شاګانې پرې يو ځل مسح کول

۱۰. پوښتنه: د تيمم ماتوونکي کوم دي؟

ج- ټول هغه څه چې اودس ماتوي.

کله چې اوبه ومونډل شي.

۱۱. پوښتنه: موزې او جرابې څه شی دي؟ آیا هغې دواړو باندې مسح کیږي؟

ج- **موزې (خفین)**: هغه څرمنیزو موزو ته وایې چې پښو ته وراغوستل کیږي.

جرابې: هغه څه چې له څرمن پرته په پښو کیږي.

د پښو مینځلو پر ځای پرې مسح کول روا دي.

۱۲. پوښتنه: په ماسیو (خفین) د مسحې کولو حکمت ذکر کړئ؟

ج – پر بنده ګانو آساني او د تکلیف کمول، په ځانګړې توګه د یخنۍ، ژمي او سفر په وخت کې، کله یې چې لرې کول ستونزمن وي.

۱۳. پوښتنه: پر ماسیو (خفین) د مسحې کولو شرطونه کوم دي؟

ج-۱- د موزو (خفینو) اغوستل د پاکوالي په حالت کې، یعني له اودس نه وروسته.

۲- موزې باید پاکې وي، په ناپاکو موزو مسح کول روا ندي.

۳- موزو باید هغه ځای پټ کړی وي چې په اودس کې یې وینځل لازم دي.

٤- مسح باید په ټاکلې موده کې وي، د مقیم او غیر مسافر لپاره: یوه شپه او ورځ، او د مسافر لپاره: درې ورځې او شپې.

۱۴. پوښتنه: پر موزو د مسحې کولو طریقه څرنګه ده؟

ج- **د مسحې کولو طریقه دا ده**: د لاسونو لمدې ګوتې به د پښو په ګوتو کېږدي بیا دې پورته تر لینګې پورې کش کړې، ښی پښه په ښي لاس او چپه پښه دې په چپ لاس مسح کړي، او د مسحې په وخت کی به خپلې ګوتې پرانیزي او تکرار به نه کوي.

۱۵. پوښتنه: څه شی پر جرابو مسح کول ماتوي؟

ج ۱- د مسحي لپاره د ټاکلي مودې ختمېدل، د شريعت د ټاکلي مودې له تېرېدو وروسته په موزو باندې مسح کول روا ندي، د مقيم لپاره يوه ورځ او يوه شپه، او درې ورځې او شپې د مسافر لپاره.

۲- د موزو ويستل، که څوک له مسحې کولو وروسته د دواړو پښو موزې يا يو له هغو څخه وباسي نو مسح يې باطل ده.

۱۶. پوښتنه: د لمانځه معنی؟

ج- **لمونځ:** په خاصو ويناوو او کړنو سره د الله جل جلاله عبادت دی، په تکبير سره پيل او په سلام سره پای ته رسول دي.

۱۷. پوښتنه: د لمانځه حکم؟

ج- لمونځ په هر مسلمان فرض دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا 103﴾

بيشکه لمونځ په مومنانو باندې په (معلومو) وختونو کې فرض کړی شوی دی. [سورة النساء: 103].

۱۸. پوښتنه: د لمونځ نه کولو حکم څه دی؟

ج- **لمونځ پرېښودل کفر دی**، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي: "زموږ او د دوی تر منځ تړون لمونځ دی، نو چا چې دا پرېښود، هغه کافر شو." د احمد او ترمذي او نورو روايت دی.

۱۹. پوښتنه: پر مسلمان په ورځ او شپه کې څو لمونځونه واجب دي؟ د هر لمانځه لپاره څو رکعتونه دي؟

ج- په ورځ او شپه کې پنځه وخته لمونځ فرض دی، د سهار لمونځ: دوه رکعته، د ماپښين لمونځ: څلور رکعته، د مازيګر لمونځ: څلور رکعته، د ماښام لمونځ: درې رکعته، او د ماخستن لمونځ: څلور رکعته دي.

۲۰. پوښتنه: د لمانځه شرطونه وشميرئ؟

ج- ۱- اسلام؛ نو د کافر لمونځ صحيح ندی،

۲- عقل؛ نو د ليوني لمونځ صحيح ندی،

۳. تميز؛ نو د کوچني ماشوم چې توپير نشي کولای د هغه لمونځ صحيح ندی،

٤- نيت،

٥- د وخت داخليدل،

٦- پاکوالی او د بې اودسی لرې کول،

٧- له نجاسته نه پاکوالی،

٨- د عورت پټول،

٩ – قبلې ته مخامخ کېدل،

۲۱. پوښتنه: د لمانځه رکونونه وشمېرئ؟

ج – لمونځ څوارلس رکنونه لري، چې په لاندې ډول دي:

یو له هغو څخه: هغه څوک چې د دريدلو توان لري بايد په فرض لمانځه کې ودرېږي.

تکبير تحريمه: «الله اکبر» ،

د فاتحې سورت لوستل،

رکوع کول، خپله شا باید د سر سره يو برابر کړي،

له رکوع څخه پورته کيدل،

برابر دريدل،

سجده کول، او د سجدې ځای باندی خپل تندی، پوزه، لاسونه، زنګنونه او د پښو د ګوتو ځوکې لګول،

د سجدې څخه پورته کيدل،

د دوو سجدو تر منځ کيناستل،

سنت دا دي چې: چپه پښه وغځول شي او هغې باندې کېني، ښی پښه دې قبلې خوا ته ولاړه وساتي،

اطمينان او آرامتيا، او هغه په هر فعلی رکن کی باید خپله آرامتيا وساتي،

وروستی تشهد،

تشهد ته کښيناستل.

دواړو خواوو ته سلام ګرځول او هغه دا چې هر لوري ته مخ اړولو سره ووايي: "السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته."

د رکنونو ترتيب – لکه څرنګه چې مو يادونه وکړه – د مثال په توګه، که هغه په قصدي توګه له رکوع څخه مخکې سجده وکړه؛ لمونځ يې باطل شو؛ او که يې په سهوه کې وکړه وروباندې لازم دي چې رکوع وکړي او بيا سجده وکړي.

۲۲. پوښتنه: د لمانځه واجبات ذکر کړئ؟

ج – د لمانځه واجبات اته دي، او په لاندې ډول دي:

۱- له تحریمه تکبیر پرته نور تکبیرونه،

۲- د (سمع الله لمن حمده) وییل، د امام او منفرد لپاره،

۳- د (ربنا و لک الحمد) وییل،

٤- د (سبحان ربي العظیم) وییل، په رکوع کې یو ځل،

٥- د (سبحان ربي الأعلی) وییل، یو ځل په سجده کې.

٦- د (رب اغفر لی) وییل، د دوو سجدو په مینځ کې،

۷- لومړی تشهد،

۸- د لومړي تشهد لپاره کیناستل.

۲۳. پوښتنه: د لمانځه سنتونه څو او کوم دي؟

ج – د لمانځه سنتونه یوولس دي، چې په لاندې ډول دي:

۱- د تکبیر تحریمې له ویلو څخه وروسته باید ووایې: « سُبْحَانَکَ اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ وَتَبَارَکَ اسْمُکَ، وَتَعَالَی جَدُّکَ وَلَا اِلَهَ غَیْرُکَ.

ای الله! پاکي او ستاینه یوازې تا لره ده او نوم دې مبارک دی،شان دې لوړدی او له تا پرته بل معبود نشته. دې ته د استفتاح دعا ویل کیږي.

۲. تعوذ: اَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّیْطَنِ الرَّجِیْمِ .

۳. بسم الله پوره ویل(بسم الله الرحمن الرحیم)

٤- د آمین وییل.

٥- له فاتحې وروسته د سورت لوستل.

٦- (په جهري لمانځه کې)

د امام لپاره په لوړ آواز قراءت کول.

- له سمع الله لمن حمده څخه وروسته: **"ملء السَّمٰوات، وملء الأرض، وملء ما شئت من شيء بعد".** وييل : یعنې ؛ حمد او ثنا دي وي تا لره د آسمانونو په اندازه، د زمکې په اندازه، او د هر هغه څه په اندازه چې ته يې غواړې،

٨- په رکوع کې له یو ځل څخه زيات تسبيح وييل: یعنې: دويم او دريم ځل تسبيح او يا له دې څخه ډير،

٩- په سجده کې له يو ځل څخه زياد د تسبيحاتو وييل،

١٠- هغه څه چې د دوو سجدو په منځ کې يې له يو ځل څخه زيات ووايې: رب اغفرلي، يعنى اى ربه ما وبخښه.

١١- په وروستي تشهد کې پر هغه د هغه پر کورنۍ او د الله په نيکو بنده ګانو باندې درود او سلام وييل او وروسته ورڅخه دعا کول،

څلورم: فعلى سنتونه، او هيئات بلل کيږي:

١- تحريمه تکبير سره د لاسونو پورته کول،

٢- او د رکوع پر مهال،

٣- د رکوع څخه د پورته کيدو پر مهال،

٤- او له هغه وروسته يې ښکته کول،

٥- ښي لاس په چپ لاس باندی ایښودل،

٦- د سجدې ځای ته کتل،

٧- د ودريدلو پر مهال د پښو جلا کول،

۸- په خپلو لاسونو يې زنګونونه کلک نيول، په داسی حال کی چې ګوتې يې په رکوع کې پرانستې وي،او ملا يې هواره اوږده کړې وي او سر يې هم د ملا سره برابر نيولی وي.(نه ښکته وي او نه پورته)،

۹- د سجدې غړي بايد زمکې باندې د سجدې پر ځای ونښلوي،

۱۰- متې له تشو (څنګونو) څخه جلا کول، او خيټه له ورنونو څخه او ورنونه له پنډيو څخه، او د پنډيو او دزنګونونو تر مينځ جداوالی،او د پښو نيغ درول، د پښو د ګوتو لاندې برخه په ځمکه کېښودل پداسې حال کې چې سره جلا وي، او لاسونه د اوږو برابر ايښودل په داسې حال کې چې ګوتې يو له بل سره نښتې وي،

۱۱- د دوو سجدو تر منځ غوړيدلی کيناستل، او په لومړي تشهد کې هم او په دويم تشهد کې تورک کول.(چپه پښه د ښی پښې لاندې کول او ښی پښه نيغه ودرول او په چپ کوناتې کښيناستل. دې ته تورک وايي)

۱۲- د دواړو سجدو په منځ کې لاسونه په غځيدلی شکل باندی په ورنونو ايښودل، او د دو سجدو په منځ کې هم چې ګوتې بايد يو له بل سره نښتې وي، او همدا رنګه په تشهد کې هم، مګر دا چې د ښې لاس سلطانی او خچې (څلورمه او پنځمه) ګوتې ونيول شي، غټه او منځنۍ ګوتې سره حلقه کړاي شی، او د الله د ذکر په وخت کې د شهادت ګوتی سره اشاره وشي.

۱۳- د سلام په وخت کې ښې او چپ لوري ته مخ کول.

۲۴. پوښتنه: د لمانځه باطلوونکي کوم دي؟

ج- (۱) د لمانځه د يو رکن او يا له شرطونو څخه د يو شرط پرېښودل،

(۲) قصداً خبرې کول،

(۳) خوړل او څښل،

(4) ډیر پرله پسې حرکتونه،

(٥) د لمانځه د واجباتو څخه یو واجب په قصدي توګه پرېښودل،

٢٥. پوښتنه: مسلمان به څنګه لمونځ کوي؟

ج – د لمانځه طریقه:

١- په ټول بدن سره قبلې ته مخامخ کېدل، پرته له انحراف او یو خوا او بل خوا کتلو څخه.

٢- بیا به په زړه کې پرته له تلفظ کولو څخه د هغه لمانځه نیت کوي چې د کولو اراده یې لري.

٣- بیا تکبیر تحریمه: الله اکبر وایې او د تکبیر د ویلو پر مهال خپل لاسونه تر اوږو پورې پورته کوي.

٤- بیا د سینې د له پاسه د ښي لاس ورغوی د چپ لاس په شا باندې ږدي.

٥- بیا شروع کوي او وایي: اللّٰهُمَّ باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللّٰهُمَّ نقني من خطاياي كما يُنقى الثوب الأبيض من الدنس، اللّٰهُمَّ اغسلني من خطاياي بالماء والثلج والبرد». ای الله ما له ګناهونو څخه داسې جلا کړه لکه څنګه چې تا ختیځ له لویدیځ څخه لرې کړی، ای الله ما له ګناهونو څخه داسې پاک کړه لکه سپینه جامه چې له کثافاتو څخه پاکیږي، ای الله ما له ګناهونو څخه په اوبو، واورو او ږلۍ سره پاک کړه.

یا وایي: سُبْحَانَکَ اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ وَتَبَارَکَ اسْمُکَ، وَ تَعَالَى جَدُّکَ وَلَا اِلَهَ غَيْرُکَ. ای الله! پاکي او ستاینې یوازې تالره دي او نوم دي مبارک دی، شان دې لوړدی او له تا پرته بل معبود نشته .

٦- بیا تعوذ وایي: اَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَنِ الرَّجِيْمِ . زه الله ته پناه وروړم له رټلي شیطان څخه.

٧- بیا بسم الله او د فاتحې سورت لولي، نو وایي: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (1) د الله په نامه سره (شروع کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی.

الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2). ټول (د كمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو عالَمونو ښه پالونکی دی.

الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ (3). ډېر زيات مهربان، هميشه رحم کوونکی دی.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4). د بَدلې د ورځې مالك دی.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5). مونږ خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مدد غواړو.

اهدِنَــا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ (6). ته مونږ ته سَمَه (نیغه) لاره وښَيه.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ المَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ (7). د هغو خلكو لاره چې تا پر هغوی باندې انعام کړی دی؛ چې نه غضب کړای شوي او نه ګمراهان دي. [سورة الفاتحة:1-7].

بيا وايي: (آمين) يعنې: اې الله قبول يې کړه.

٨- بيا دې هغه قران ولولي چې ورته اسان وي او د سهار په لمانځه کې دې تلاوت اوږدوي.

٩- بيا ركوع كوي، يعنې: د الله د تعظيم لپاره سر ښکته کوی ، او د ركوع په وخت کې تکبير وايي، او لاسونه د اوږو پورې پورته کوي. او سنت دا دي چې: خپله شا اوږده کړي(هواره)، او خپل سر ور سره برابر کړي، او لاسونه پر زنګنونو کېږدي پداسې حال کې چې ~~او~~ ګوتې يې جلا سره وي.

١٠- په ركوع كې درې ځلې: «سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْم» وايي او كه دا ووايي: « سبحانك اللّٰهُمَّ وبحمدك، اللّٰهُمَّ اغفر لي(١). نو غوره ده .اې الله! پاكي او ستاينې يوازې تالره دي، يا الله ما ته بخښنه و کړه.

١١- بیا خپل سر له رکوع څخه پورته کوي او وايي: سمع الله لمن حمده " الله د ثنا ویونکو ستاینه واورېده." بیا لاسونه پورته کوي تر اوږو پوري، او مقتدي دا نه وايي: " سمع الله لمن حمده " بلکه وايي: ربنا ولك الحمد ، "زموږ ربه ستاینه خاص تا لره ده."

١٢- بیا له پورته کیدو وروسته وايي: : «ربنا ولك الحمد، ملء السماوات والأرض، وملء ما شئت من شيء بعد». "زموږ ربه ستا ستاینه ده، د آسمانونو او ځمکې د ډکوالي په اندازه او د هغه څه د ډکوالي په اندازه چې تاسو يې غواړئ."

١٣- بیا لومړۍ سجده کوي، او د سجدې پر مهال وايي: الله أکبر"الله لوی دی" او په اوو غړو سجده کوي: تندی سره د پزې، لاسونه، زنګنونه، د پښو سرونه، او خپلې متې به له اړخونو څخه لرې ساتي، ځنګلې به په ځمکه نه خپروي، او د ګوتو سرونه به قبلې ته مخامخ کوي.

١٤- په سجده کې درې ځلې: " سبحان ربي الأعلى "وايي او که یې دا الفاظ ورزیات کړل: "«سبحانك اللّٰهُمَّ ربنا وبحمدك، اللّٰهُمَّ اغفر لي " نو غوره ده. اې الله! پاکي او ستاینې یوازې تالره دي، یا الله ما ته بخښنه و کړه.

١٥- بیا له سجدې څخه سر پورته کوي او وايي: الله أکبر (الله لوی دی).

١٦- بیا د دواړو سجدو په مینځ کې په چپه پښه کښیني، ښۍ پښه ودروي، خپل ښی لاس د خپلې ښۍ پښې په ورون زنګون ته نږدې ږدي، او د ښي لاس سلطانۍ او خچه (څلورمه او پنځمه) ګوته کلکې نیسی، غټه او منځنۍ ګوتې سره حلقه کوي، او د دعا په وخت کې د شهادت ګوتې سره اشاره کوي، او خپل کیڼ لاس د ګوتو په خپرولو سره په چپ ورون ږدي په هغه ځای کې چې زنګون ته نږدی دی.

١٧- د دوو سجدو تر منځ د ناستې په وخت کې وايي: «رب اغفر لي، وارحمني، واهدني، وارزقني، واجبرني، وعافني». " ای ربه، ما ته بخښنه وکړه، پر ما رحم وکړه، ما ته لارښوونه وکړه، ما ته روزي راکړه، زما په زړه پټې ولګوه، او زما حفاظت وکړیوکړه."

١٨- بیا لکه د لومړۍ سجدې به څېر دویمه سجده کوي، او د سجدې پر مهال تکبیر وايي.

۱۹- بیا له دویمې سجدې څخه پاځیږي او وايي: الله أکبر «الله لوی دی» او دویم رکعت لکه د لومړي رکعت په څیر اداء کوي، مګر دا چې په هغه کې استفتاحیه دعا نه وايي.

۲۰- بیا د دویم رکعت له پای ته رسیدو وروسته کښیني او وايي: الله اکبر، «الله لوی دی» او کښیني څرنګه چې د دوو سجدو په منځ کې ناست و.

۲۱ – په دې ناسته کې تشهد ویل کیږي او وايي: «التحیات لله والصلوات والطیبات، السلام علیك أیها النبي ورحمة الله وبرکاته، السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اللّهُمَّ صلِّ علی محمد وعلی آل محمد، کما صلیت علی إبراهیم وعلی آل إبراهیم، إنك حمید مجید، وبارك علی محمد وعلی آل محمد، کما بارکت علی إبراهیم وعلی آل إبراهیم، إنك حمید مجید. أعوذ بالله من عذاب جهنم، ومن عذاب القبر، ومن فتنة المحیا والممات، ومن فتنة المسیح الدجال».

«ثناء ستاینه او پاکي الله لره دي، ای نبي! پرتا دې سلام، د الله رحمت او برکتونه دې وي، پرمونږ او د الله پر نیکو بندګانو دې سلام وي، شاهدي ورکوم چې یې له الله پرته بل لایق د عبادت نشته او شاهدي ورکوم چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله بنده او رسول دی. یا الله! پر محمد صلی الله علیه وسلم او دهغه پرکورنۍ رحمت وروه، لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې لورولی ، بېشکه ته ستایل شوی او لوی یې .ای الله !پر محمد او د هغه پر کورنۍ برکتونه وروه، لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولې یې وو، بیشکه ته ستایل شوی او لوی یې . زه د دوزخ له عذابه، د قبر له عذابه، د ژوند او مرګ له فتنو او د دجال له فتنو څخه په الله پناه غواړم.» بیا له خپل رب څخه د دنیا او آخرت د خیر غوښتنه کوي.

۲۲- بیا ښي اړخ ته سلام اړوي وايي په: السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته) وییلو سره ښي او چپ لور ته سلام اړوي. او چپ طرف ته هم همداسې.

۲۳ – كه لمونځ درې يا څلور ركعتي وي ى، د لومړي تشهد په پای كې «أشهد أن لا إله إلا الله، و أشهد أن محمداً عبده ورسوله». وايي

يعنی زه شاهدي وركوم چې له الله پرته بل معبود نشته او شاهدي وركوم چې محمد د هغه بنده او رسول دی» او توقف كوي.

۲٤- بيا پاخيږي او وايي: الله أكبر «الله لوی دی» او په دې وخت كې د اوږو پوری لاسونه پورته كوي.

۲٥- بيا خپل پاتې لمونځ لكه د د دويم ركعت په څېر ادا كوي، خو د فاتحې په ويلو بسنه كوي.

۲٦ – بيا په متورك شكل كينی كيني نو داسې چې خپله ښی ښی پښه ودروي- او چپه پښه به له د ښی پښې د ساق لاندې تيروی تيروي او خپل مقعد به په ځمكه نښلوينښلوي، او لاسونه به په ورنو كېږدی په هغه طريقه لكه څنكه يې چې په تشهد اول كې ايښي وو.

۲۷ – په دې ناسته كې ټول تشهد ويل كيږي.

۲۸- بيا ښي ښي لوري ته سلام اړوي او وايي: «السلام عليكم ورحمة الله وبركاته» او چپ طرف ته هم.

۲٦. پوښتنه: د لمانځه څخه له سلام اړولو وروسته كوم اذكار وايې؟

ج- أَسْتَغْفِرُ اللَّه، "زه د الله څخه بخښنه غواړم". (درې ځله).

- «اللّهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ، وَمِنْكَ السَّلام، تَبارَكْتَ يا ذا الجَلالِ وَالإِكْرام». - "اې الله، ته سلام يې، او ستا د طرفه سلامتيا ده، ته بركت وركولو والا ذات يې، اې د عظمت او عزت خاونده."

- «لا إلهَ إلاّ اللّهُ وحدَهُ لا شريكَ لهُ، لهُ المُلْكُ ولهُ الحَمْد، وهوَ على كلّ شَيءٍ قَدير، اللّهُمَّ لا مانِعَ لِما أَعْطَيْت، وَلا مُعْطِيَ لِما مَنَعْت، وَلا يَنْفَعُ ذا الجَدِّ

مِنْكَ الجَدُ». - له الله پرته بل معبود نشته، يوازيیوازي، بې شريکه دى، هغه لره پاچاهي ده او هغه لره ستاينه ده او هغه پر هر څه قادر دى، اى الله! هر څه چې ورکوې څوک يې مخه نشي نيولى، او هر څه چې له چا څخه منع کوې څوک يې نشي ور کولى.فايده نه شي ورکولاى خاوند د شرافت او مرتبې ته ستا د عذاب په مقابل کې شرافت او مرتبه د هغه.

- «لاَ إِلهَ إلاّ الله، وحدَهُ لا شريكَ لهُ، لهُ الملكُ ولهُ الحَمد، وهوَ على كلّ شيءٍ قدير، لا حَوْلَ وَلا قوَّةَ إلاّ بِاللهِ، لا إلهَ إلاّ الله، وَلا نَعْبُدُ إلاّ إيّاه، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الفَضْل وَلَهُ الثَّناءُ الحَسَن، لا إلهَ إلاّ الله مخْلِصينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الكافِرون».

"له الله پرته بل معبود نشته، يوازينى، بې شريکه دى، پاچايي د هغه ده او ستاينه همغه لره ده، او هغه په هر څه قادر دى، د الله نشته له بدیٰ اړول او په د نيکی توفيق ورکول مګر د الله په مدد مرسته، د له الله پرته بل معبود نشته، او موږ د بل چا عبادت نه کوو مګر د لوى الله، الله لره لورينه او غوره والی او نيکه نيکه ستاينه ده، نشته بل معبود پرته د لوى الله څخه، هغه ته په دين کې مخلص يو، که څه هم کافران يې بد ګڼي.

- «سُبْحانَ اللّهِ» (درې ديرش ځلې).

«الحَمْدُ لله» (درې ديرش ځلې).

«اللّهُ أكْبَرَ» (درې ديرش ځلې).

بيا د سل پوره کولو لپاره وايې: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير». "له الله پرته بل معبود نشته هغه يو دى شريک نه لري، د هغه لپاره پاچاهي ده او د هغه لپاره ستاينه ده، او هغه په هر څه قادر دى."

د الإخلاص سورت او معوذات (١) تلاوت کوې. درې ځلې د سهار او ماښام له لمانځه وروسته او يو ځل له نورو لمونځونو څخه وروسته.

- يو ځل آيت الکرسي وايي.

۲۱. پوښتنه: سنت (۱) لمونځونه کوم دي؟ او فضيلت يې څه دي؟

ج – دوه رکعته مخکې له د سهارد لمانځه نه څخه.

څلور رکعته له ماسپښين نه مخکې.

دوه رکعته له ماسپښين نه وروسته.

دوه رکعته د ماښام د لمانځه نه وروسته.

دوه رکعته د ماخستن د لمانخه نه وروسته.

فضيلت يې: رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: **چا چې په شپه او ورځ کې دولس رکعته نفل(۱) لمونځ ادا کړ، الله تعالی به ورته په جنت کې کور جوړ کړي.** مسلم، احمد او نورو روايت کړې.

۲۸. پوښتنه: د اونۍ غوره ورځې کومې دي؟

ج- د جمعې ورځ ه؛ رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلی دي: **په ورځو کې غوره ورځ ستاسو د لپاره جمعه ده، پدې کې آدم پيدا شوی او په همدې کې وفات شوی، په همدې ورځ صور(شپيلۍ) غږول کيږي او په همدې ورځ به عمومي مرګ وي(قيامت)، نو پر ما باندې زيات درود ووايئ، ځکه چې ستاسو درود ما ته وړاندې کيږي.**

هغه وايي وايي: هغوی وويل: **ای د الله رسوله، زموږ درود څنګه تاته وړاندې کيږي، حال دا چې ته خاورې شوی يې؟** – وايي خاورې شوی يې– **هغه وويل: "الله جل جلاله پر ځمکه د پيغمبرانو جسدونه حرام کړي دي."** ابو داود او نورو روايت کړې.

۲۹. پوښتنه: د جمعې د لمانځه حکم څه دی؟

ج- په هر بالغ، عاقل او مقيم، نارينه مسلمان باندی فرض عين دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ 9﴾

ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی! کله چې د جمعې د ورځې د لمانځه لپاره اذان وويلی شي، نو تاسو د الله د ذکر (لمونځ) اهتمام وکړئ او اخيستل خرڅول پرېږدئ، دا ستاسو لپاره ډېر غوره دي که تاسو پوهېږئ [سورة الجمعة۹].

۳۰. پوښتنه: د جمعې لمونځ څو رکعته دي؟

ج – د جمعې د لمانځه د رکعتونو شمېر دوه رکعته دی چې امام پکې په جهر سره قراءة کوي، هغه (لمونځ) چې ورځخه وړاندې دوه مشهورې خطبې وي.

۳۱. پوښتنه: آيا د جمعې د لمانځه څخه پاتې کيدل او نه ادا کول يې جواز لري؟

ج – له شرعي عذر پرته د جمعې له لمانځه څخه تخلف او نه ادا کول يې جواز نلري، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: "**څوک چې درې جمعې د سستۍ او تنبلۍ له امله پرېږدي؛ الله د هغه په زړه باندې مهر لګوي.** ابو داود او نورو روايت کړی.

۳۲. پوښتنه: د جمعې د ورځې سنتونه ذکر کړی؟

ج-۱- غسل کول.

۲- خوشبويي استعمالول.

۳- غوره جامې اغوستل.

٤- جومات ته وختي تلل.

٥- پر رسول الله صلی الله عليه وسلم ډېر درود ويل.

٦- د سورت الکهف تلاوت کول.

٧- جومات ته پیاده تلل.

٨- د دعا د قبلیدلو لپاره د قبلیدو د وخت پلټنه.

٣٣. پوښتنه: د جماعت د لمانځه فضیلت بیان کړئ؟

ج – له عبدالله بن عمر (رضي الله عنهما) څخه روایت دی چې رسول الله صلى الله علیه وسلم وفرمایل: **"د جماعت لمونځ له یوازي لمانځه څخه اوه ویشت درجې غوره دی."** مسلم روایت کړی.

٣۴. پوښتنه: په لمانځه کې خشوع او عاجزي څه شی دی؟

ج – په لمانځه کې د زړه حضور او د غړو سکون.

الله تعالی فرمایي: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (1) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (2)﴾ یقینًا مومنان کامیاب شول، هغه چې هغوی په خپلو لمونځونو کې خشوع کوونکي دي [سورة المؤمنون: 1، 2].

٣۵. پوښتنه: زکات تعریف کړئ؟

ج – په ځانګړې مال کې، ځانګړی حق دی په ځانګړي وخت کې د ځانګړو خلکو لپاره.

– دا د اسلام له ارکانو څخه یو رکن دی، او فرضي صدقه ده چې له شتمنو څخه اخیستل کیږي او غریبانو ته ورکول کیږي.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ او زکات ورکړئ [سورة البقرة: 43].

٣۶. پوښتنه: مستحب صدقه څه شی دی؟

ج – هغه پرته له زکات څخه وي لکه خیرات کول په هر یو شی چې وي د خیر په کارونو کی او په هر وخت کې چې وي.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ او د الله په لاره کې خرڅ کوئ [سورة البقرة: 195].

۳۷. پوښتنه: روژه تعریف کړئ؟

ج- الله جل جلاله ته د عبادت کولو په موخه له سهاره تر لمر لوېدو پورې د نیت سره د روژې د ماتونکو څیزونو څخه لاس نیول دي، **او هغه په دوه ډوله ده:**

فرضي روژه: لکه د رمضان د میاشتې روژه چې د اسلام له ارکانو څخه ده.

الله تعالی فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ 183﴾

ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! پر تاسو باندې روژه فرض کړی شوې ده لکه چې فرض کړی شوې وه پر هغو کسانو چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو متقیان شئ. [سورة البقرة: 183].

او غیر فرضي روژې: لکه د هرې اونۍ څخه د دوشنبې او پنجشنبې روژه، او د هرې میاشتې د ایام البیض درې ورځې روژه نیول دي، چې غوره یې د هرې قمري میاشتې (۱۳، ۱۴، ۱۵) ورځې دي.

۳۸. پوښتنه: د رمضان میاشتې د روژې فضیلت بیان کړئ؟

ج- له ابوهریره (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: **څوک چې د رمضان روژه په ایمان او د ثواب په نیت ونیسي؛ د هغه مخکني ګناهونه بخښل کیږي.»** متفق علیه.

۳۹. پوښتنه: له رمضان پرته په بل وخت کې د نفلي روژې فضیلت بیان کړئ؟

ج – له ابو سعيد الخدري (رضي الله عنه) څخه روايت دی، چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: **"هيڅ بنده نشته چې د الله په لاره کې يوه ورځ روژه ونيسي، مګر دا چې په دې ورځ به الله د هغه مخ د اويا کلونو په اندازه له اور څخه لرې کړي."** متفق عليه.

- د "سبعون خريفا" معنا؛: اويا منې (کلونه).(۱)

۴۰. پوښتنه: د روژې د ځينو فاسدوونکو نومونه واخلئ؟

ج-۱- په قصد سره خوړل او څښل.

۲- قصداً کانګې (استفراق)کول.

۳- له اسلام څخه وتل (ارتداد).

۴۱. پوښتنه: د روژې سنتونه کوم دي؟

ج-۱- روژه ماتي کې چټکی.(۱)

۲- پيشلمی (سحری) او د هغې ځنډ.(۱)

۳- ښيګڼو او عبادتونو کی زياتوالی.

٤- کله چې روژه نيونکي ته کنځل وشي،ورته دې ووايي چې: زه روژه يم.

٥- د روژه ماتي په وخت کې دعا.(۱)

٦- په تازه خرما(رطب) يا کجوري سره روژه ماتول، که ونه موندل شي؛ په اوبو باندی بايد روژه ماته شی.

۴۲. پوښتنه: حج تعريف کړئ؟

ج – **حج**: د الله تعالی عبادت دی چې د هغه د سپېڅلي کور ته د تللو په نيت په ټاکلي وخت کې د ځانګړو اعمالو لپاره ترسره کيږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (97)﴾

او خاص د الله لپاره په خلکو باندې د (هغه د) کور زيارت کول فرض دي، په هغه چا باندې چې هغه د لارې وس ولري او څوك چې كافر شو، نو بېشكه الله له مخلوقاتو نه بېخي بې پروا دی. [سورة آل عمران: 97].

۴۳. پوښتنه: د حج ارکان وشمېرئ؟

ج-۱- احرام.

۲- په عرفات درېدل.

۳- طواف افاضه (د حج طواف)

٤- د صفا او مروه تر مېنځ سعی.

۴۴. پوښتنه: د حج فضیلت څه دی؟

ج – له ابوهريره (رضي الله عنه) څخه روايت دی وايي: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اورېدلي چې ويل يې: **"څوک چې حج د الله لپاره وکړي، فحشا او بد اخلاق و نه کړي، هغه د هغې ورځې په څېر بيرته (له ګناه څخه) راستنيږی چې مور زیږيدلی و.** بخاري او نورو روایت کړی.

- **"لکه څنګه چې د هغه مور په هماغه ورځ زيږولی وي":** يعني له ګناه څخه پاک .

۴۵. پوښتنه: عمره تعریف کړئ؟

ج- **عمره**: د الله تعالی عبادت دی چې د هغه د سپيځلي کور په نيت په هر وخت کې د ځانګړو اعمالو لپاره ترسره کيږي.

۴۶. پوښتنه: د عمرې رکنونه وشمېرئ؟

ج-١- احرام.

٢- د کعبې طواف.

٣- د صفا او مروه تر منځ سعی.

٤٧. پوښتنه: د الله په لاره کې جهاد څه دی؟

ج – د اسلام د خپراوي لپاره کوښښ او هلې ځلې کول، د هغه او د هغه له اهل څخه دفاع کول، او یا د اسلام او د هغه د اهل له دښمن سره جګړه کول دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (41)﴾

په مالونو او ځانونو سره د الله په لار کې جهاد کوئ، دا ستاسو لپاره ډېر غوره دی، که تاسو پوهیږئ. [سورة التوبة: 41].

* * *

د سیرت النبي څانګه

۱. پوښتنه: زموږ د پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم نسب څه دی؟

ج – هغه محمد د عبدالله زوی د عبدالمطلب لمسی او عبد المطلب د هاشم زوی دی، او هاشم له قریشو څخه دی، قریش له عربو څخه دی او عرب د اسماعیل علیه السلام له اولادې څخه دي او اسماعیل د ابراهیم علیهما السلام زوی دی، پر هغه او زموږ پر پیغمبر صلی الله علیه وسلم دې تر ټولو غوره درود او سلام وي.

۲. پوښتنه: زموږ د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د مور نوم څه دی؟

ج- نوم یې آمنه د وهب لور ده.

۳. پوښتنه: پلار یې کله مړ شو؟

ج- پلار یې په مدینه منوره کې په داسې حال کې مړ شو او هغه (محمد -صلی الله علیه و سلم-) د مور په خیټه وو لا زیږیدلی نه وو.

۴. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم کله پیدا شو؟

ج- د فیل پر کال، د ربیع الأول د میاشتې په دولسمه نیټه د دوشنبې په ورځ.

۵. پوښتنه: هغه په کوم ښار کې زیږیدلی؟

ج- په مکه کې.

۶. پوښتنه: له مور پرته یې شیدې ورکونکې او پالونکې څوک دي؟

- د خپل پلار آزاده شوې وینځه (مولاة أبیه)، ام ایمن.

- د خپل تره ابولهب آزاده شوې وینځه (مولاة عمه أبي لهب)، ثویبه.

- حلیمه سعدیه.

۷. پوښتنه: موريې کله مړه شوه؟

ج – مور يې چې کله وفات شوه هغه شپږ کلن وو، او نیکه؛ عبدالمطلب يې پالنه وکړه.

۸. پوښتنه: د خپل نيکه عبدالمطلب له مرګه وروسته چا د هغه پالنه وکړه؟

ج– هغه د اتو کلونو و چې نیکه يې عبدالمطلب وفات شو، او تره يې ابو طالب د هغه پالنه کوله.

۹. پوښتنه: کله يې له خپل تره سره شام ته سفر وکړ؟

ج – هغه د دولسو کلونو په عمر کې له خپل تره سره شام ته سفر وکړ.

۱۰. پوښتنه: دويم سفر يې کله و؟

ج – دويم سفر يې د خديجې (رضي الله عنها) په پیسو تجارت کې و، ، او کله چې بیرته راستون شو، نو د پنځه ویشت کلنۍ په عمر يې له هغې سره واده وکړ.

۱۱. پوښتنه: قريشو کله کعبه بيا جوړه کړه؟

ج – قریشو کعبه بیا هغه مهال جوړه کړه چې هغه(۱) پنځه دېرش کلن و.

او کله چې قریشو د دې په اړه اختلاف وکړ، چې حجر الاسود باید څوک کېږدي، هغه يې د قضاوت لپاره غوره کړ، نو هغه په ټوټه (ټکه) کې کېښودله او هرې قبیلې ته يې امر وکړ چې د څادر یوه څنډه ونیسي، او دوی څلور قبیلې وې، او کله چې يې خپل ځای ته پورته کړه، نو هغه - صلی الله علیه وسلم - په خپلو لاسونو کېښووده.

۱۲. پوښتنه: کله چې هغه په پیغمبری ولیږل شو عمر یې څو کاله و ؟ او چا ته لیږل شوی؟

ج – هغه څلوېښت کلن و، او ټولو خلکو ته زیری ورکوونکی او وېروونکی ولېږل شو.

۱۳. پوښتنه: د وحې پیل په څه باندی وشو؟

ج – ریښتیني خوبونه لیدل، نو هغه به خوب نه لیده مګر دا چې د سهار په څېر به روښانه ریښتیا کېده.

۱۴. پوښتنه: د وحې نه مخکې د هغه حالت څنګه و؟ او په هغه باندې لومړی وحې کله نازل شوه؟

ج – په غار حرا کې به یې د الله عبادت کاوه او ځان سره به یې توخه وړله.

او په هغه باندې وحې نازل شوه، په داسې حال کې چې هغه په غار کې عبادت کاوه.

۱۵. پوښتنه: د قران څخه لمړی هغه څه وو چې په هغه نازل شول؟

ج- د الله تعالی دا وینا: ﴿ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِي خَلَقَ (1)﴾. **ته د خپل هغه رب په نامه سره ولوله چې پیدا کړي یې دي (ټول مخلوقات).**

خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ (2). **انسان یې له پرنډ شوي (ټوټې) وینې نه پیدا کړی دی.**

ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ (3). ته ولوله، په داسې حال کې چې ستا رب ډېر عرتمند دی.

ٱلَّذِي عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ (4). هغه چې په قلم سره یې ښوونه کړې ده.

عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ (5)﴾. **انسان ته یې هغه څه ښودلي دي چې دی پرې نه پوهېده.**

[سورة العلق: 1 – 5].

۱۶. پوښتنه: لومړی څوک و چې د هغه په رسالت یې ایمان راوړ؟

ج – **په نارینه وکی**: ابوبکر صدیق (رضي الله عنه)، په ښځینه وکی: خدیجه بنت خویلد، په هلکانوکی: علی بن ابی طالب، په موالي(ازاد شوي غلامانو) کی: زید بن حارثه او په غلامانو کی: بلال الحبشی (رضي الله عنها)، او داسی نور.

۱۷. پوښتنه: اسلام ته دعوت څنګه و؟

ج – دعوت درې کاله پټ و، بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته امر وشو بلنه ښکاره کړي.

۱۸. پوښتنه: د دعوت له ډاګیز کېدلو وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم او پر هغه د ایمان راوړونکو حالت څنګه و؟

ج – مشرکانو هغه او مسلمانان ډیر زورول، تر دې چې هغه مؤمنانو ته اجازه ورکړه چې نجاشي ته په حبشه کې هجرت وکړي.

مشرکانو په یوه خوله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د ضرر رسولو او د هغه د وژلو موافقه وکړه، مګر الله تعالی د هغه ساتنه وکړه او هغه یې د خپل تره ابو طالب د حمایت لاندې راوسته ترڅو هغه له دوی څخه وساتي.

۱۹. پوښتنه: د رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعثت په لسم کال کې څوک وفات شو؟

ج- د هغه تره ابو طالب او مېرمن یې خدیجه (رضي الله عنها) وفات شوي دي.

۲۰. پوښتنه: اسراء او معراج کله وو؟

ج- هغه د پنځوسو کالو و، پنځه وخته لمونځونه پرې فرض شول.

اسراء: له مسجد الحرام څخه مسجد الاقصی ته.

معراج: له مسجد الاقصی څخه تر آسمانه تر سدرة المنتهی پورې وه.

۲۱. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم له مکې نه بهر خلکو ته څنګه دعوت کاوه ؟

ج – د طائف خلکو ته به يې بلنه ورکوله او د حج په موسمونو او د خلکو مجلسونو کې به يې ځان پر خلکو پيش کاوه(چې زه پيغمبر يم په ما ايمان راوړئ) تر دې چې د مدينې خلک له انصارو راغلل او پر رسول الله صلی الله علیه وسلم يې ايمان راوړ او له هغه سره يې د ملاتړ بيعت وکړ.

۲۲. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم په مکه مکرمه کې ددعوت لپاره څو کاله پاتې شو؟

ج – دیارلس کاله پاتې شو.

۲۳. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم کوم ځای ته هجرت وکړ؟

ج- له مکې څخه مدينې ته.

۲۴. پوښتنه: څومره وخت په مدينه کې پاتې شو؟

ج- لس کاله.

۲۵. پوښتنه: په مدينه منوره کې د اسلام کوم احکام پر هغه فرض شوي دي؟

ج – زکات، روژه، حج، جهاد، اذان او د اسلام نور احکام پرې فرض شوي دي.

۲۶. پوښتنه: د رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ټولو مهمې غزاګانې کومې دي؟

ج- د بدر لويه غزا.

د احد غزا.

د احزاب غزا.

د مکې د فتحې غزا.

۲۷. پوښتنه: له قرآن کريم څخه وروستي څه نازل شوي دي؟

ج- د الله تعالی دغه وینا: ﴿ وَٱتَّقُوا يَوۡمًا تُرۡجَعُونَ فِيهِ إِلَى ٱللَّهِۖ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفۡسٖ مَّا كَسَبَتۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ 281﴾

او تاسو له هغې ورځې نه ووېرېږئ چې په هغې کې به تاسو الله ته بېرته ورګرځول کېږئ، بیا به هر نفس ته پوره پوره ورکړی شي بدل د هغه عمل چې ده کړی دی، او پر دوی به ظلم ونه کړی شي. [سورة البقرة: 281].

۲۸. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم کله وفات شو؟ او څو کلن و؟

ج- د هجرت په یوولسم کال د ربیع الاول په میاشت کې د درې شپیته کالو په عمر وفات شو.

۲۹. پوښتنه: د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مېرمنو نومونه ذکر کړئ؟

ج-۱- خدیجه بنت خویلد (رضي الله عنها).

۲- سوده بنت زمعه (رضي الله عنها).

۳- عائشه (رضي الله عنها) د ابو بکر صدیق لور.

٤- حفصة د عمر -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَما- لور

٥- زینب د خزیمة لور (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا).

٦- أم سلمة هند بنت أبي أمية (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا).هند د سلمه مور د ابي امیه لور

٧- أم حبيبة رملة بنت أبي سفيان (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا).د حبیبه مور رمله د ابوسفیان لور

٨- جويرية بنت الحارث (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) جویریه د حارث لور

۹- ميمونة بنت الحارث (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا). ميمونه د حارث لور.

۱۰- صفية بنت حيي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا). صفيه د حيي لور

۱۱- زينب بنت جحش (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا). زينب د جحش لور.

۳۰. پوښتنه: د هغه (ﷺ) اولادونه څوک دي؟

ج- درې نادرینه دي:

- القاسم او په هغه باندې ملقب و.
- او عبدالله.
- او ابراهيم.
- له ښځينه و څخه:
- فاطمة
- رقية.
- أم كلثوم.
- زينب.

د هغه ټول اولادونه له خديجې (رضي الله عنها) څخه وو، پرته له ابراهيم څخه، او هغوی ټول له هغه څخه مخکې وفات شول، پرته له فاطمې څخه چې شپږ مياشتې وروسته له هغه څخه وفات شوه .

۳۱. پوښتنه: د رسول الله صلى الله عليه وسلم ځينې پيدايشی ځانګړنې بيان کړئ؟

ج – هغه په سړيو کی متوسط قامت درلود، نه لنډ او نه اوږد و، بلکې منځمهالی و، هغه سپين رنګه سوروالي ته نږدې و، غټه ږيره او پراخې سترګې يې درلودې، غټه خوله، وېښتان يې ډېر تور و، غټې اوږې، ښه بوی او د هغه (ﷺ) داسې نوري شکلي ځانګړتياوې.

۳۲. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل امت پر څه پرېښودی دی؟

ج- هغه (ﷺ) خپل امت په سپینې طریقې پرېښودی، چې شپه یې د ورځې په څېر ده، یوازې هلاک شوی کس له هغه څخه منحرف کېږي، هیڅ نیکي یې نه ده پرېښې مګر دا چې د خپل امت یې هغه ته لارښونه کړې، او هیڅ شر یې نه دی پرېښی مګر دا چې خپل امت یې له هغه څخه ویرولی.

* * *

د تفسير څانګه

١. پوښتنه: فاتحه ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج– د فاتحې سورت او تفسير يې:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (1). پيل کوم د الله په نوم چې ډير زيات مهربان او هميشه رحم والا دى.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2). ټول (د کمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو مخلوقاتو پالونکی دی.

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3). ډېر زيات مهربان،رحم کوونکی دی.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4). د بدلې د ورځې مالك دى.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5). مونږ خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6). ته مونږ ته سَمَه (نيغه) لاره وښيه.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (7)﴾. د هغو خلکو لار چې تا پر هغوی باندې انعام کړی دی؛ نه پر هغوی چې غضب کړای شوي او نه ګمراهان.

[سورة الفاتحة: 1 – 7].

تفسير:

ځکه ورته فاتحه وييل کيږي چې د الله تعالی کتاب پرې پيل شوی دی.

1- ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرحيم﴾ : د الله په نامه د قرآن تلاوت پيلوم او د هغه د نوم په تبرک سره له هغه څخه مرسته غواړم.

﴿الله﴾ يعني: لايق د عبادت، عبادت د هغه حق دی او په(الله) بل څوک نه نومول کيږي، دا اسم خاص د الله دی.

﴿الرَّحْمَنِ﴾ يعنی د پراخه رحمت خاوند چې هر شي ته يې رحمت رسيدلی دی

﴿الرَّحِيمِ﴾ يعنی: خاوند د مهربانی په مومنانو(١).

2- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2)﴾ يعنې: هر ډول ستاينه او کمال يوازې الله ته دی.

3- ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3)﴾ يعنی د پراخ رحمت خاوند چې رحمت يې هر شي ته رسيدلی دی او د هغه رحمت خاوند چې په پرلپسې توګه مؤمنانو ته رسيږي.

4- ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 4﴾: د قيامت د ورځې مالک.

5- ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5)﴾ يعني موږ يوازې ستا عبادت کوو او يوازې له تا څخه مرسته غواړو.

6- ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6)﴾: وښايه مونږ ته لاره برابره.

7- ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (7)﴾. لار د هغو کسانو چې تا پرې لورينه کړې ده؛ نه د هغو کسانو چې غضب پرې شوی او نه لار د ګمراهانو. (١)

له لوستلو وروسته **«آمين»** ویل سنت دي، چې مانا يې دا ده، یا الله قبول يې کړه.

۲. پوښتنه: زلزله سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – زلزله سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نام سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، بې حده رحم کوونکی دی.

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (1). کله چې ځمکه وخوځولی شي په خپلو سختو خوځولو سره.

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (2). او ځمکه خپل درانه پېټي بهر راوباسي.

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا (3). او انسان به ووايي چې په دې څه شوي دي.

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (4). په دغې ورځې کې به دا ځمکه خپلې خبرې (حالات) بیانوي.

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا (5). په دې سبب چې ستا رب به دې ته وحې کړې.

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (6). په دغې ورځ کې را وبه وځي خلک ډلې ډلې، د دې لپاره چې دوی ته خپل عملونه وښودل شي.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7). نو هغه څوک چې د يوې ذرې په اندازه نیك عمل وکړي (،نو) دی به هغه ووینې.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)﴾. او هغه څوک چې د يوې ذرې په اندازه د شر (او بدی) عمل کوي (نو) دی به هغه ووینې. [سورة الزلزلة: 1 – 8].

تفسیر:

1- ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (1)﴾: کله چې زمکه وخوځیږي په سختو خوځېدلو سره، هغه څه چې د قیامت په ورځ به ورته پېښیږي.

2- ﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (2)﴾: او ځمکه به راوباسي هغه څه چې د هغې په خیټه کې دي د مړو او نورو شیانو څخه.

3- ﴿وَقَالَ الْإِنْ-سَانُ مَا لَهَا (3)﴾: انسان به په حیرانتیا ووایې: د ځمکې خوځښت او کړېدي د څه لپاره ده؟!

4- ﴿يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (4)﴾: په هغه لویه ورځ به ځمکه د هغه د ښو او بدو څخه خبر ورکړي چې په هغې تر سره شوي دي.

5- ﴿بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا (5)﴾: ځکه چې الله هغې ته پوهه ورکړې او امر یې ورته کړی دی.

6- ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (6)﴾: په هغه لویه ورځ چې په ځمکه کی زلزله وشي، خلک به د حساب له ځای نه ډلې ډلې راووځی ترڅو وګوری چې دوی په دې دنیا کې څه کړي و.

7- ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7)﴾: چا چې د یو کوچني مېږي په اندازه نیک او صالح عمل کړي وي؛ هغه به خپل وړاندي وګوري.

8- ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)﴾: او چا چې د هغی په اندازه شر او بد کار کړی وي؛ هغه به په خپل مخ کې وګوری.

۳. پوښتنه: د العاديات سورت ولولئ او تفسير يې کړئ.

ج – العاديات سورت او تفسير يې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پيل کوم په نوم د الله چې ډير زيات مهربان تل رحم والا دی.

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا (1). قسم دی په تېزو ځغلېدونکو آسونو، چې له سينو او ګېډو نه اواز ايستونکي دي.

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا (2). پس (قسم دی) په هغو آسونو چې په خپلو سُمانو سره تيږې وهي او اور را ايستونکي دي.

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا (3). پس (قسم دی) په هغو آسونو چې د سبا په وخت کې حمله کوونکي دي.

فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا (4). نو په دغه وخت کې دغه (آسونه) ګرد پورته کوي.

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا (5). پس پدغه وخت کې د لويې ډلې په مينځ کې ننوځي.

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ (6) . چې بېشکه انسان د خپل رب ډېر ناشکره دی.

وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ (7). او بېشکه دی په دې خبره يقينًا ښه خبردار (او ګواه) دی.

وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ (8). او بېشکه دی د مال په مينه کې يقينًا ډېر سخت دی.

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (9). آيا نو دی نه پوهېږي کله چې هغه (مړي) راوښکل شي چې په قبرونو کې دي؟

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ (10). او هغه څه راښکاره کړی شي چې په سينو کې دي.

﴿إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ (11)﴾ بېشکه د دوی رب په دغې ورځ کې په دوی باندې یقینًا ښه خبردار دی [سورة العاديات: ١ - ١١].

تفسیر:

١- ﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا (1)﴾: الله قسم یاد کړی په اسونو چې منډې وهي تر څو د منډو له شدت څخه د هغوی د ساګانو آواز واریدل شي.

٢- ﴿فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا (2)﴾: الله قسم یاد کړی په هغه آسونو چې کله د هغوی پښې ډبرو باندې ولګيږي او اور بلوي ، کله يې چې پښې په ډېره تېزی سره په تيږو ولګيږي.

٣- ﴿فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا (3)﴾: الله قسم یاد کړی په هغه آسونو چې کله سهار په دښمنانو حمله کوي.

٤- ﴿فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا (4)﴾: نو د دوی د منډو په واسطه دوړې خورې شوې.

٥- ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا (5)﴾: اسونه سره د شاسوارانو د دښمن د ټولګي په منځ کی ورننوتل.

٦- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ (6)﴾: بیشکه انسان خورا منع کوونکی دی د هغه خیر څخه چې الله تعالی يې ورنه غواړي.

٧- ﴿وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ (7)﴾: او یقینا انسان خاماخا ګواهي ورکوونکی دی پخپل ممانعت باندې له خیر څخه، دا خبره ډاکېزه ده انکار ورڅخه نه شي کیدلای.

٨- ﴿وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ (8)﴾: او بیشکه انسان د مال په محبت کې اوج ته رسيدلی دی بخیلي پرې کوي.

۹- ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (9)﴾: نو آيا دا انسان چې د دنيا په ژوند باندې دوکه شوی دی په دې نه پوهيږي چې کله الله مړي له قبرونو څخه بيرته را ژوندي کړي او له ځمکې څخه يې د حساب او جزا لپاره راوباسي، نو دا خبره هغسې نه وه لکه ده چې ګمان کاوه؟!

۱۰- ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ (10)﴾: هغه څه چې په زړونو کې د عقيدې او نيتونو او داسې نورو شيانو په اړه دې په ډاګه او روښانه کړي.

۱۱- ﴿إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ (11)﴾: د دوی رب په دې ورځ پر هغو پوه دی، او د بندګانو هيڅ شی له هغه څخه پټ نه دی، او هغه به دوی ته د دې بدله ورکړي.

۴. پوښتنه: القارعه سورت ولوله او تفسير يې کړه؟

ج – القارعه سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پيل کوم په نوم د الله چې خورا زيات مهربان او هميشه رحم کوونکی دی.

﴿الْقَارِعَةُ (1). هغه ورځ ټکوونکې (قيامت) د دې د ورځې هيبت الله بيانوي.

مَا الْقَارِعَةُ (2). (د زړونو) ټکوونکې څه شی دی؟

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ (3). او ته څه شي پوه کړې چې (د زړونو) ټکوونکې څه شی دی؟ يعني هغه ډيره سخته ورځ ده که تا ته يې بيان هم وشي ستا زړه کې به واقع نه شي.

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ (4). شي به خلک په دغه ورځ خواره واره په شان د پتنګانو(۱).

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ (5). او غرونه به د ډانډس کړی شوي رنګینې وړی په شان شي.

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ (6). نو هر چې هغه څوك دی چې د هغه تلې(د نیکیو) درندې شي.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (7). نو دی به په ډېر ښه ژوندون کې وي.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ (8). او هر چې هغه څوک دی چې سپکې شي تلې د نیکیو د هغه.

فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ (9). نو د ده استوګنځی هاویه ده.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ (10). او ته څه شي پوه کړې چې دغه (هاویه) څه شی دی؟

نَارٌ حَامِيَةٌ (11)﴾. (دغه) ډېر ګرم اور دی.

[القارعة سورت: ۱ - ۱۱].

تفسیر:

۱- ﴿الْقَارِعَةُ (1)﴾: دا د قیامت ورځ ده چې د ډیر هیبت له امله به د خلکو زړونه ټنګوي.

۲- ﴿مَا الْقَارِعَةُ (2)﴾: دا قیامت څه شی دی چې د ډیر هیبت له وجې د خلکو زړونه ټنګوي؟!

۳- ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ (3)﴾: او ته څه شي پوه کړې - ای رسوله - دا څه ساعت دی چې د خپل هیبت له امله د خلکو زړونه ټکوي؟! دا د قیامت ورځ ده.

٤- ﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ (4)﴾: په کومه ورځ چې د خلکو زړونه وېکول شي، دوی به داسې وي لکه خواره واره تیتو پرک پتنګان هر طرف ته.

٥- ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ (5)﴾: او غرونه به د ډانډس کړی شوې رنګینې وړی په شان شي په سپکوالي او حرکت او تللو کې.

٦- ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ (6)﴾: او هغه کسان چې ښه عملونه يې په بدو عملونو دراندە شي.

٧- ﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (7)﴾: هغه ته به په جنت کې غوره ژوند ورکړل شي.

٨- ﴿وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ (8)﴾: او د هغو کسانو چې بد عملونه يې په ښو عملونو دراندە شي.

٩- ﴿فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ (9)﴾: د قيامت په ورځ يې د اوسېدو ځای او استقرار جهنم دی.

١٠- ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ (10)﴾: او ته څه شي پوه کړې – ای رسوله - چې هغه څه دي؟!

١١- ﴿نَارٌ حَامِيَةٌ (11)﴾: هغه يو ډير ګرم اور دی.

٥. پوښتنه: التکاثر سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – التکاثر سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. په مدد د نوم د الله چې بې حده او هميشه مهربان دی شروع کوم (١).

﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ (1). غافل کړي وئ تاسو ډېروالي د مال په خپل مينځ کې.(١)

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ (2). تر هغه پورې چې تاسو هديرو ته ورشئ(تر مرګه پورې).

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (3). داسې نده په کار، ژر ده چې تاسو به پوه شئ.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (4). بیا بیخي داسې نه ده، ژر ده چې تاسو به پوه شئ.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ (5). داسې نه ده، که تاسو په علم الیقین سره پوهېدلی(۱).

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ (6). تاسو به خامخا ضرور دوزخ وینئ (دا خطاب ټول انسانیت او پیریانو ته دی: وان منکم الا واردها، که څوک یې لایق وو هغه به ورداخل شي او که څوک یې لایق نه وو هغه به پرې ورتیر شي).

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ (7). بیا به تاسو خامخا ضرور دغه (دوزخ) د یقین په سترګو وینئ (۱).

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾. بیا به په دغې ورځ کې له تاسو نه خامخا ضرور د نعمتونو په باره کې تپوس کېږي. [التکاثر سورت: ۱ - ۸].

تفسير:

۱- ﴿**أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ (1)**﴾: ای خلکو! تاسو د الله تعالی د پیروی پر ځای په خپلو مالونو او اولادونو ویاړ کولو بوخت کړې یاست.

۲- ﴿**حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ (2)**﴾: تر څو چې تاسو مړه شوئ او خپلو قبرونو ته ننوتلئ.

۳- ﴿**كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (3)**﴾: تاسو ته ښکاره نه وه چې په هغو شیانو ویاړ کول مو د الله تعالی له اطاعت څخه بوخت کړي، نو ژر دی چې تاسو به د دې بوختیا پر پایله پوه شئ.

٤- ﴿**ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (4)**﴾: بیا به د هغه په پایله باندی پوه شئ.

٥- ﴿كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ (5)﴾: په حقيقت کې، که تاسو په يقين سره پوهيدئ چې ستاسو ورتگ الله ته دی، او هغه به تاسو ته ستاسو د عملونو بدله درکوي، نو تاسو به د پيسو او اولادونو په فخر کولو کې بوخت نه اوسيدی.

٦- ﴿لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ (6)﴾: قسم په الله چې تاسو به د قيامت په ورځ اور وينئ.

٧- ﴿ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ (7)﴾: بيا به يې تاسو بې له شکه په يقيني توګه وګورئ.

٨- ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾: بيا به الله تعالی په هغه ورځ له تاسو څخه پوښتنه وکړي، د روغتيا، مال او نورو شيانو په برخه کې چې تاته يې درکړي دي؟.

۹. پوښتنه: د العصر سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – د العصر سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پيل کوم په نوم د الله چې ډير زيات مهربان هميشه رحم کوونکی دی.

﴿وَالْعَصْرِ (1). قسم دی په عصر (مازيګر، يا زمانه).

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2). چې بېشکه يقيناً انسان په زيان (او تاوان) کې دی.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)﴾. پرته له هغو کسانو نه چې ايمان يې راوړی دی او نېك عملونه يې کړي دي او يو بل ته يې د حق (دين) وصيت کړی دی، او يو بل ته يې د صبر وصيت کړی دی. [العصر سورت: 1 - 3].

تفسير:

1- ﴿وَالْعَصْرِ (1)﴾: الله تعالی په زمانه قسم کړی دی.

2- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2)﴾: یعنې : ټول انسانان په زیان او هلاکت کې دي .

3- ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)﴾:

پرته له هغو کسانو چې ایمان یې راوړی او نیک عملونه یې کړي، خو دې سره هم حق ته یې دعوت کړی وي او صبر یې کړی وی، ځکه نو همدا خلک له تاوان څخه ژغورل شوی دي.

۷. پوښتنه: د همزه سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

د الهُمزة سورت او تفسیر یې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمن الرحيم: پیل کوم په نوم د الله چې ډیر زیات مهربان همیشه رحم کوونکی دی.

﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ (1) هلاکت دی د هر ډیر غیبت کوونکي، ډیر عیبت لګوونکي لپاره(۱).

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ (2). هغه چې مال یې جمع کړی دی او دغه یې بیا بیا شمیرلی (او ذخیره کړی) دی.

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ (3). دی ګمان کوي چې بېشکه د ده مال به دی تل ژوندی وساتي؟

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ (4). داسې هیڅکله نشي کیدی، دی به خامخا ضرور په حطمه (ماتوونکي او سوځوونکي دوزخ) کې وغورځول شي.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ (5). او ته څه شي پوه کړې چې حطمه څه شی دی؟

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ (6). د الله هغه بل کړی شوی اور دی.

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ (7). هغه چې په زړونو راخیژي (او غالب کیږي).

﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ (8)﴾. بېشکه دغه (اور) به په دوی باندې (له هره جانبه) رابند کړی شوی وي.

﴿فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ 9﴾. په اوږدو (راښکلي شويو) ستنو کې [سورة الهمزة: ١ - ٩].

تفسير:

١- **﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ (1)﴾:** ناوره عاقبت او سخت عذاب دی د خلکو ډیر غیبت کوونکو او عیب پلټونکو ته.

٢- **﴿الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ (2)﴾:** څوک چې د پیسو راټولولو او شمیرلو ته پام کوي، او د بل څه اندیښنه ورسره نه وي.

٣- **﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ (3)﴾:** هغه فکر کوي چې راټولې شوې پیسې به یې له مرګه وژغوري، نو په دې دنیا کې به تل پاتې وي.

٤- **﴿كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ (4)﴾:** داسې نده لکه څنګه چې دغه جاهل فکر کوي، دوی به د دوزخ اور ته واچول شي چې د هغې د عذاب د سختوالې له امله هر هغه څه چې ورته اچول کیږي ټکوي او ماتوي یې.

٥- **﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ (5)﴾:** او ته څه پوهیږې - ای رسوله - دا اور څه شی دی چې هر څه په کې اچول کیږي او ماتوي یې.؟!

٦- **﴿نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ (6)﴾:** دا د الله جل جلاله بل کړی شوی اور دی.

٧- **﴿الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ (7)﴾:** کوم چې د خلکو له بدن څخه د دوی زړونو ته تیریږي.

٨- ﴿إِنَّهَا عَلَيْهِم مُّؤْصَدَةٌ (8)﴾: دا پر هغه خلکو چې پکې عذابولای شي په هغوی - وربند شوی دی (يعني هغوی پکې ايسار دي).

٩- ﴿فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ (9)﴾: په اوږدو (راښکلې شويو) ستنو کې، ترڅو له دې ځخه را ونه وځي.

٨ پوښتنه: د الفيل سورت ولوله او تفسير يې کړه؟

ج – د الفيل سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پيل کوم په نوم د الله چې ډېر زيات مهربان هميشه رحم کوونکی دی.

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ (1). آيا ته نه يې خبر شوی چې ستا رب له فيل والاو سره څنګه کار کړی و؟

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ (2). آيا د هغوی چل (او مکر) يې په زيان کې نه و کړځولی؟

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ(3). او په دوی باندې يې ډلې ډلې مرغان راخوشې کړل.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ (4). چې دغو (مرغانو) به دوی لره په داسې کاڼو ويشتل چې له خټو نه جوړ، په اور پاخه شوي وو.

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ (5)﴾. نو دغه (خلق) يې د خوړل شويو وښو په شان وګرځول [سورة الفيل: ١ – ٥].

تفسير:

۱- ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ (1)﴾: آيا ته نه پوهېږې – اې پېغمبره – ستا پروردګار له ابرهه او د هغه له ملګرو سره، چې د فيلانو له خاوندانو سره يې د کعبې د ړنګولو اراده وکړه، څه ډول چلند وکړ؟!

۲- ﴿أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ (2)﴾: الله د دوی ناوړه پلان چې د ويجاړولو لپاره جوړ کړی و، نو دوی د کعبې څخه د خلکو د اړولو په هدف کې هغه څه ترلاسه نه کړل چې دوی غوښتل، او کعبې ته يې هيڅ ضرر و نشو رسولای.

۳- ﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ (3)﴾: او هغه په دوی باندې مرغان واستول، او دوی ته په ډلو ډلو راغلل.

٤- ﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ (4)﴾:او مرغانو به دوی په داسې کاڼو ويشتل چې له خټو نه جوړ و، هغه خټه چې تېره ګرځيدلې وه.

٥- ﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ (5)﴾: الله دوی د کښت د پاڼو په څير وګرځول چې د ځارويو لخوا خوړل شوې او تر پښو لاندې شوې.

۹. پوښتنه: د قريش سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – د قريش سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پيل کوم په نوم د الله چې ډېر زيات مهربان بې حده رحم کوونکی دی.

﴿لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ (1)﴾. د قريشو د محبت له امله(۱).

إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (2). محبت د دوی د ژمي او د دوبي د سفر سره.

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (3). نو لازم دي چې دوی د دې كور د رب عبادت وكړي.

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (4)﴾ هغه (رب) چې دوی ته يې له لوږې نه (د بچ كولو لپاره) طعام وركړى دى او دوى ته يې له وېرې نه (د ساتلو لپاره) امن (او بې خوفي) وركړې ده.

[سورة قريش: ١ - ٤].

تفسير:

١- ﴿لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ ()1﴾: په دې سره مراد هغه څه دي چې دوی ورسره الفت لرلو چې هغه سفر د اوړي او د ژمي و.

٢- ﴿إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (2)﴾: يمن ته په ژمی كې سفر او په اوړي كې سفر شام ته په امن و امان.

٣- ﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (3)﴾: نو دوی دي يوازې د دې بيت الحرام خښتن الله ته عبادت وكړي، چې دوی ته يې دا سفر آسانه كړى، او بل څوک دې ورسره شريک نه كړي.

4- ﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (4)﴾: هغه ذات چې دوی ته يې له لوږې څخه خواړه وركړل او له ويرې څخه يې خوندي كړل، په هغه څه چې د عربو په زړونو كې د حرم او د هغه د اوسيدونكو تعظيم ځاى پر ځاى كړي.

س ١٠ پوښتنه: د ماعون سورت ولولئ او تفسير يې كړئ؟

ج: د ماعون سوره او تفسير يې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. په مدد د نوم د الله چې بې حده او هميشه مهربان دى.

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ (1). آيا تا هغه كس ليدلى چې د بدلې ورځ (قيامت) دروغ ګڼي(١). فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ (2). نو همدغه هغه كس دى چې يتيم ته ډېکې وركوي.

وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ (3). او مسكين ته په طعام وركولو ترغيب نه وركوي.

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ (4). نو هلاكت دى لمونځ كوونكو لره.

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (5). هغه كسان چې دوى له خپلو لمونځونو نه غافله وي.(١)

الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ (6). هغه كسان چې دوى ريا كاري كوي.

وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ (7)﴾. او دوى ماعون (د استعمال عام څيزونه هم له يو بل نه) منع كوي.

[سورة الماعون: ١ – ٧].

تفسير:

١- ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ (1)﴾: آيا ته پيژنې هغه څوک چې د سزاء او د جزاء ورځ نه مني؟!

٢- ﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ (2)﴾: دا هغه څوک دى چې يتيم په سختۍ سره شړي او د هغه اړتياوې نه پوره كوي.

٣- ﴿وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ (3)﴾: نه خپل ځان هڅوي او نه نور د مسكينانو د خوراک لپاره هڅوي.

٤- ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ (4)﴾: لمونځ كوونكو لپاره هلاكت او عذاب دى.

٥- ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (5)﴾: هغه لمونځ کونکي چې د خپلو لمونځونو په اړه بې غوري کوي، د لمونځ پروا نه کوي تر څو چې وخت يې تېر شي.

٦- ﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ (6)﴾: هغه کسان چې دوی لمونځونه او عملونه د خلکو د کتلو لپاره ترسره کوي، په اخلاص سره د الله لپاره عمل نه کوي.

٧- ﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ (7)﴾: او دوی نورو ته د مرستې ورکولو مخه نيسي، په هغه شيانو چې د هغې په واسطه د خلکو مرسته کولو کې وده ته هيڅ ضرر نشته.

١١. پوښتنه: د کوثر سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ځ: د کوثر سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پيل کوم) چې ډېر زيات مهربان، او هميشه رحم کوونکی دی

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (1). بېشکه مونږ تا ته ډير خير(١) درکړی دی.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (2). نو ته د خپل رب لپاره لمونځ کوه او قرباني کوه.

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (3)﴾. بېشکه ستا دښمن هم هغه بې بنياده (او لاولده) دی. [سورة الکوثر: ١- ٣].

تفسير:

١- ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (1)﴾: موږ تاته ډېر خير درکړی – ای رسوله – او له هغه څخه په جنت کې د کوثر نهر دی.

۲- ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (2)﴾: نو پدې نعمت باندې د الله شکر ادا کړه، او یوازې د هغه لپاره لمونځ او ذبح وکړه، برعکس د هغه څه چې مشرکین یې په ذبح کولو سره خپلو بتانو ته د نږدې کېدلو لپاره ترسره کوی.

۳- ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (3)﴾: هغه څوک چې له تاسو څخه کرکه لري هغه څوک دی چې هېر شوي دی او د ټولو نیکیو څخه لیرې دی، او که چیرته یادونه یې وشي په بدۍ سره یادیږي.

۱۲. پوښتنه: د الکافرون سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

الف: د کافرون سورت او د هغه تفسیر:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (1)﴾. (ای نبي!) ته (دوی ته) ووایه: ای کافرانو!(۱).

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (2). زه د هغو (شیانو) عبادت نه کوم چې تاسو یې عبادت کوئ.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (3). او نه تاسو د هغه ذات خالص عبادت کوونکي یئ چې زه یې عبادت کوم.

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ (4). او نه زه د هغه شي عبادت کوونکی یم چې تاسو یې عبادت کړی دی.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (5). او نه تاسو عبادت کوونکي یئ د هغه ذات چې زه یې عبادت کوم(۱).

﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (6)﴾ تاسو لپاره ستاسو دين دی او زما لپاره زما دين دی. [سورة الكافرون: ١ - ٦].

تفسير:

١- ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (1)﴾: ووايه - ای رسوله - ای هغو کسانو چې په الله کفر کوي.

٢- ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (2)﴾: زه نه اوس او نه په راتلونکي کې د کومو بتانو عبادت کوم چې تاسو يې عبادت کوئ.

٣- ﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (3)﴾: او نه تاسو د هغه څه عبادت کوئ چې زه يې عبادت کوم او هغه يوازې الله دی.

٤- ﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ (4)﴾: او نه زه د بتانو عبادت کوونکی يم کوم چې تاسو يې عبادت کوئ.

٥- ﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (5)﴾: او نه تاسو د هغه څه عبادت کوئ چې زه يې عبادت کوم او هغه يوازې الله دی.

٦- ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (6)﴾: تاسو ته هغه دين چې تاسو د ځان لپاره جوړ کړی او زما لپاره هغه دين دی چې الله ماته وحې کړی دی.

١٢. پوښتنه: د النصر سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج: د النصر سورت او د هغه تفسير:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پيل کوم) چې ډېر زيات مهربان، هميشه رحم کوونکی دی

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (1). کله چې د الله مرسته راشي او فتح.

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (2). او ته خلق ووينې چې د الله په دين کې ډلې ډلې داخليږي(١).

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (3)﴾. نو ته پاکي بيانوه د خپل رب له ستاينې سره او له ده نه مغفرت غواړه، بېشکه دی تل ښه توبه قبلوونکی دی [سورة النصر: ١ – ٣].

تفسير:

١- ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (1)﴾: که د الله مرسته او فتح ستا په دين کې راشي - اې رسوله- او د هغه عزت او شرف ورته راشي، او د مکې فتحه ترسره شي.

٢- ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (2)﴾: او ته به خلک ووينې چې د اسلام په دين کې ډلې يوه له بلې پسې داخليږي.

٣- ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (3)﴾: نو پوه شه چې دا د هغه مسوليت د پای ته رسيدو د نزديوالی نښه ده چې ته پرې ليږل شوی يې، پس پاکي بيان کړه سره د ثنا د رب خپل هغه لره د شکر کولو له امله د هغه نعمت په مقابل کې چې غلبه او کاميابي يې درکړه ، او له هغه څخه بخښنه وغواړه، ځکه چې هغه د توبې قبولونکی دی، او د خپلو بندګانو توبه قبلوي، او بخښنه ورته کوی.

١۴. پوښتنه: د المسد سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج: د المسد سورت او د هغه تفسير:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پيل کوم) چې ډېر زيات مهربان، هميشه رحم کوونکی دی

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (1). د ابو لهب دواړه لاسونه دې هلاك شي او دی هلاك شو.

مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (2). د ده هيڅ په کار رانغلل، نه د ده مال او (نه) هغه څه چې ده ګټلي وو.

سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (3). ژر ده چې دی به لمبې وهونکي اور ته داخل شي.

وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (4). او د ده ښځه هم، (زه د دغې) د لرګو اوچتوونکې (مذمت كوم).

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ (5)﴾. د دې په غاړه کې د کجورې د پټ مضبوطه رسۍ ده.

[سورة المسد: ١ - ٥].

تفسير:

١- ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (1)﴾: د رسول الله صلى الله عليه وسلم د تره ابو لهب بن عبد المطلب لاسونه زيانمن شول، ځکه چې هغه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته زيان رسولو او كوششونه يې ناكام شو.

٢- ﴿مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (2)﴾: څه شي هغه ته ګټه ورسوله، شتمنی او زوی يې؟ نه يې عذاب ورڅخه دفع كړ، او نه يې ورباندې څه زړه خوږی وكړ.

٣- ﴿سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (3)﴾: د قيامت په ورځ به هغه اور ته ننوځي چې لمبې وهونكی به وي او تودوالی به يې زغمي.

٤- ﴿وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (4)﴾: او د هغه مېرمن ام جميل چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته به يې ضرر رساوه، د هغه په لاره كې به يې اغزي اچول هغه به هم اور ته داخلیږي.

٥- ﴿فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ (5)﴾: د هغې په غاړه کې به یوه ټینګه اوبدل شوې رسۍ وي چې هغه یې پرې اور ته لیږدوله کیږي.

١٥. پوښتنه: د اخلاص سوره ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج – د اخلاص سوره او د هغه تفسیر:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی.

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1). (ای نبي!) ته (دوی ته) ووایه: شان دا دی چې الله یو دی(١).

اللَّهُ الصَّمَدُ (2). هم دا الله بې نیاز (بې حاجته) دی.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3). نه یې (څوك) زېږولی دی او نه دی (له چا) زېږول شوی دی.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)﴾. او د ده هیڅوك سیال (او) برابر نشته(١). [سورة الإخلاص: 1 – 4].

تفسير:

1- ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1)﴾: ووایه – ای رسوله – هغه الله دی، له هغه پرته بل معبود نشته.

2- ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ (2)﴾: یعني: د مخلوق اړتیاوې ورته پورته کیږي.

3- ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3)﴾: هغه پاک ذات نه بچی لري، او نه پلار.

4- ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)﴾: او په مخلوق کې د ده هیڅوک سیال برابر نشته.

١٦. پوښتنه: د الفلق سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج – د الفلق سورت او د هغه تفسیر:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زيات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی.

﴿**قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1)**. (ای نبي) ته ووایه: زه په رب د سبا پورې پناه نیسم.

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2). د هر هغه شي له شر نه چې ده پیدا کړی دی.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3). او د تیارې شپې له شر نه کله چې تکه توره (او خوره) شي.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4). او له شر د هغو (جادوګرو) ښځو چې په غوټو کې پوکې وهونکې دي **وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ 5**﴾ او د حسد کوونکي له شر نه کله چې دی حسد (شروع او ښکاره) کړي. [سورة الفلق: 1 – 5].

تفسير:

1- ﴿**قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1)**﴾: ووایه – ای رسوله – زه د سهار په رب پناه نیسم، او ځان ورسپارم.

2- ﴿**مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2)**﴾: د هغه مخلوقاتو له شر څخه چې ضرر رسوي.

3- ﴿**وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3)**﴾: او زه الله تعالی ته پناه ورېم له هغو شرونو څخه چې د شپې له خوا د ژواندارانو او غلو څخه ښکاره کېږي.

4- ﴿**وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4)**﴾: زه د هغو (جادوګرو) له شره څخه چې په غوټو کې پوکې وهونکې دي پناه غواړم.

5- ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)﴾: او د هغه حسد کوونکي له شر څخه چې له خلکو سره دښمني کوي، د هغو نعمتونو په خاطر چې الله ورته ورکړي حسد کوي، غواړي چې دغه نعمتونه له دوی څخه لرې شي او دوی ته زیان ورسیږي.

۱۷. پوښتنه: د الناس سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج – د الناس سورت او تفسیر یې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان،همیشه رحم کوونکی دی

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1). (ای نبي) ته ووایه: زه د خلقو په رب پورې پناه نیسم.

مَلِكِ النَّاسِ (2). چې د خلقو بادشاه دی.

إِلَٰهِ النَّاسِ (3). د خلقو (حقیقي) معبود دی.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4). له شره د وسوسې اچوونکي، تنبتېدونکي(۱).

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5). هغه چې د خلقو په سینو کې وسوسې اچوي.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)﴾. چې (دغه وسوسې اچوونکي) له پېریانو او انسانانو څخه دي.

[سورة الناس: 1 – 6].

تفسیر:

1- ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1)﴾: ووایه ای رسوله – زه د خلکو په رب ځان ساتم او هغه ته پناه ورم

2- ﴿مَلِكِ النَّاسِ (2)﴾: هر څنګه چې وغواړي پر هغوی تصرف کوي، او دوی ته پرته له هغه بل مالک نشته.

3- ﴿إِلَهِ النَّاسِ (3)﴾: په حق سره هغه د دوی معبود دی، په حق سره د دوی لپاره هیڅ بل معبود نشته.

4- ﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4)﴾: د شیطان له شر څخه چې په خلکو کې خپل وسوسه اچوي.

5- ﴿الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5)﴾: هغه چې د خلکو په زړونو کې وسوسه اچوي.

6- ﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)﴾. یعني وسوسه اچوونکی له انسانانو څخه هم وي او له پیریانو څخه هم وي.

* * *

د حديث څانګه

- **لومړی حديث:**

١. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ: "إنما الأعمال بالنيات..." او ځينې ګټې يې ذکر کړئ؟

ج – د اميرالمؤمنين ابو حفص عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې فرمايي: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اوريدلي چې فرمايلي دي: «إنما الأعمال بالنيات، وإنما لكل امرئ ما نوى، فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله؛ فهجرته إلى الله ورسوله، ومن كانت هجرته لدنيا يصيبها، أو امرأة ينكحها؛ فهجرته إلى ما هاجر إليه» بيشکه صحت د عملونو په نيتونو پورې دی او هر انسان ته به هغه څه حاصل شي چې نيت يې کړی وي، نو چا چې د الله او د هغه د رسول لپاره هجرت کړی وي؛ د هغه هجرت د الله او د هغه د رسول لپاره دی، او چا چې هجرت د دنيا لپاره او يا د يوې ښځې سره د واده کولو لپاره، کړی وي نو د هغه هجرت د هغه څه لپاره دی چې هغه ورته هجرت کړی وی. بخاري او مسلم روايت کړی دی.

د حديث ځينې فايدې:

١- هر عمل بايد ضرور د هغې د پاره نيت وي، لکه لمونځ، روژه، حج او داسې نور عملونه.

٢- په نيت کې بايد د الله تعالى لپاره اخلاص موجود وي.

- **دويم حديث:**

۲. پوښتنه: دا حديث «من أحدث في أمرنا هذا ...»، پوره کړئ او ځيني ګټې يې ووايئ؟

ج- د مؤمنانو د مور ام عبدالله عايشه (رضي الله عنها) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "چا چې زموږ په دين کې نوي شيان راپيدا کړل چې له هغې څخه نه وي، هغه مردود دي." بخاري او مسلم روايت کړې دی.

د حديث ځينې فايدې:

۱- په دين کې د بدعت د پيداکولو څخه منع.

۲- نوي له ځانه جوړ شوي عملونه مردود دي او نه قبليږي.

- **دريم حديث:**

۳. پوښتنه: دا حديث (بينما نحن جلوس عند رسول الله (ﷺ) ...)، بشپړ کړئ او ځينې ګټې يې بيان کړئ؟

له عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) څخه روايت دی، هغه فرمايي: موږ له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره ناست وو، يوه ورځ يو سړی را ښکاره شو چې سپينې جامې يې په تن وې. ډېر تور ويښتان يې وو، د سفر کومه نښه پکې نه ليدل کېده، او له موږ څخه هيچا هم نه پېژنده، تر دې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته کېناست، نو خپل زنګنونه يې د هغه زنګنونو ته ورتکيه کړل او لاسونه يې پر ورنونو کېښودل، او ورته ويې وويل: ای محمده! ماته د اسلام په باره کې خبر راکړه، هغه ورته وويل: اسلام: دا دی چې ګواهي ورکړې چې له الله پرته بل معبود نشته او محمد-صلى الله عليه و سلم- د الله رسول دی، لمونځ قائم کړې، زکات ورکړې، د رمضان روژه ونيسې او د بيت الله حج وکړې ." که ورته لاره پيدا کړای شي ." ويې ويل: "ته رښتيا وايې." موږ حيران شو چې هم پوښتنه کوي او هم يې تصديق کوي، ويې ويل: ما ته د

ايمان په باره کې خبر راکړه" هغه وويل: " هغه دا چې په الله، د هغه په ملائکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو او د آخرت په ورځ ايمان راوړې، او په تقدير باور ولرې؛ په خير او شر يې" هغه وويل: "رښتيا دې وويل." هغه وويل: "د احسان په باره کې خبر راکړه ." هغه وويل: "د الله عبادت کول په داسې حال چې ګويا کې ته الله وينې او که داسې حالت نه شې جوړولای نو بيا يقين جوړ کړه چې بيشکه الله ما ګوري." وېې وييل: ماته د قيامت په باره کې خبر راکړه، وېې ويل: پوښتل شوی له پوښتونکي څخه ډېر پوه نه دی، هغه وويل: د هغې نښې راته ووايه." وېې ويل: "دا چې کنيزه خپل مالک وزيږوي، او دا چې ته وګورې چې پښې ابل ، بربنډ ،محتاج ،شپانه يو له بله په ابادیو کې وړانديوالی کوي." بيا هغه روان شو، يو څه وخت تير شو، بيا يې وويل: "اې عمره! آيا ته پوهيږې چې پوښتونکی څوک و؟، ما وويل: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي، وېې ويل: دا جبرائيل و، هغه تاسو ته راغلی و تر څو مو پر دين پوه کړي. مسلم روايت کړی دی.

د حديث ګټې:

١- د اسلام د پنځو رکنونو يادونه؛ او هغه: په (اشهد أن لا إله إلا الله، وأن محمدا رسول الله) ګواهي ورکول دي يعني: له الله پرته بل په حقه معبود نشته او محمد-صلى الله عليه و سلم- د الله رسول دی.

او لمونځ قائمول.

او زکات ورکول.

او د رمضان روژه.

او د بيت الله الحرام حج کول.

٢- د ايمان د رکنونو يادونه او هغه شپږ دي:

په الله ايمان.

او د هغه پر ملايکو.

او د هغه په کتابونو.

او د هغه په رسولانو.

او د قيامت په ورځ.

او په اندازه د خير او د شر.

٣- د احسان يو رکن يې ياد کړ او هغه دا چې د الله عبادت داسې وکړئ چې ته يې وينې او که دا حالت نه شي جوړولای نو دا حالت خو خاماخا جوړ کړه چې الله ما ويني.

٤- د قيامت وخت، يوازې الله تعالی پرې پوهيږي.

- **څلورم حديث**

۴. پوښتنه: دغه حديث «أكمل المؤمنين إيماناً...»، بشپړ کړئ او ځينې ګټې يې ذکر کړئ؟

ج- له ابوهريره (رضي الله عنه) څخه روايت دی، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: «أكمل المؤمنين إيماناً: أحسنهم خلقاً». "د کامل ايمان خاوندان هغه څوک دي چې ښه اخلاق ولري." ترمذي روايت کړی، او ويلي دي چې حسن حديث دی.

د حديث ګټې:

١- ښو اخلاقو ته هڅول،

٢- د اخلاقو کمال د ايمان د کمال څخه دي،

٣- او دا چې ايمان زياتيږي او کميږي،

- **پنځم حدیث:**

۵. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ: "«من حلف بغير الله ...»، او د هغې ځینې ګټې بیان کړئ؟

ج- له ابن عمر (رضي الله عنهما) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: څوک چې له الله پرته په بل څه قسم یاد کړي؛ هغه کفر یا شرک کړی دی.» د ترمذی روایت.

د حدیث ګټې:

- د الله تعالی پرته په بل څه قسم کول جواز نلري.

- له الله پرته په بل چا قسم کول له کوچني شرک څخه دي.

- **شپږم حدیث:**

۶. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ چې: لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه ...»، او د هغې ځینې ګټې بیان کړئ؟

ج- له انس (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "په تاسو کې هیڅوک تر هغه وخته مؤمن نشي کیدلی تر څو چې زه ورته د هغه له پلار، زوی او ټولو خلکو څخه ګران نه شم." د بخاري او مسلم روایت.

د حدیث ګټې:

- د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره باید د ټولو خلکو په پرتله زیاته مینه وشي.

دا د ایمان کمال دی.

- **اووم حدیث:**

۷. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ چې: «لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ...»، او د هغې ځينې ګټې بيان کړئ؟

ج- له انس (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "په تاسو کې هيڅوک مومن نه شی کيدلای؛ تر څو چې د خپل ورور لپاره هغه څه خوښ کړي چې د ځان لپاره يې خوښوي". د بخاري او مسلم روايت.

د حديث له ګټو څخه:

۱- مؤمن ته پکار دي چې د بل مؤمن لپاره له ښېګڼو هغه څه خوښ کړي چې ځانته يې خوښوي.

دا د ايمان له کمال څخه دي.

- **اتم حديث:**

۸. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ: «والذي نفسي بيده! ...»، او د هغه ځينې ګټې ذکر کړئ؟

ج – له ابو سعيد (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: " قسم په هغه ذات چې زما روح د هغه په لاس کې دی! دا د قرآن د دريمې برخې سره برابر دی." بخاری روايت کړی.

د حديث ځينې ګټې:

۱- د الِاخلاص سورت فضيلت.

۲- د قرآن کريم د دريمې برخې سره برابر دی.

- **نهم حدیث:**

۹. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ چې «لا حول ولا قوة إلا بالله ...»، او ځیني ګټې یې ذکر کړئ؟

ج- له ابو موسی (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: " لا حول ولا قوة إلا بالله ، د جنت له خزانو څخه یوه خزانه ده". د بخاري او مسلم روایت.

د حدیث له ګټو څخه:

۱- د دې کلمې فضیلت او دا چې د جنت له خزانو څخه یوه خزانه ده.

2- د بنده بیزاري له خپل ځواک او قوت څخه، او یوازې په الله تعالی تکیه کول.

- **لسم حدیث:**

۱۰. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ "«ألا إن في الجسد مضغة...»، او ځیني ګټې یې ذکر کړئ؟

ج – له نعمان بن بشیر (رضي الله عنهما) څخه روایت دی وایي چې : ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اوریدلي چې ویل یې: "یوه شئ چې په بدن کې یوه ټوټه غوښه ده، که هغه اصلاح شی، ټول بدن به اصلاح وي، او که فاسده شي ټول بدن به فاسد شي، او هغه زړه دی."

بخاري او مسلم روایت کړی دی.

د حدیث ځینې ګټې:

۱- د زړه په اصلاح سره ظاهر او باطن اصلاح کیږي.

۲- د زړه اصلاح ته پاملرنه، ځکه په دې کې د انسان اصلاح دی.

- **يوولسم حديث:**

۱۱. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ: من كان آخر كلامه من الدنيا: لا إله إلا الله..»، او ځينې ګټې يې ذکر کړئ؟

ج- د معاذ بن جبل (رضي الله عنه) څخه روايت دى، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هغه کس چې وروستۍ خبره يې: لا إله إلا الله وي؛ جنت ته ننوځي » ابوداود روايت کړی.

د حديث ځينې ګټې:

۱- د لا إله إلا الله فضيلت، او دا چې بنده پرې جنت ته ننوځي.

۲- او د هغه چا فضيلت چې وروستۍ خبره يې په دنيا کې: لا إله إلا الله وي

- **دولسم حديث:**

۱۲. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ چې «ليس المؤمن بالطعان، ولا اللعان ...»، او د نوموړي حديث ځينې ګټې؟

ج – له عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) څخه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: «ليس المؤمن بالطعان، ولا اللعان، ولا الفاحش، ولا البذيء» "مومن پيغور ورکوونکی، لعنت کوونکی، فُحش ويونکی، او بد ژبی نه وي." ترمذی روايت کړی دی.

د حديث ځينې ګټې:

۱- د هر ډول باطلو او بدو خبرو منع.

۲- دا د مؤمن د ژبې صفت دی.

- **دیارلسم حدیث:**

۱۳. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ «من حسن إسلام المرء ...»، او ځیني ګټې یې ذکر کړئ

ج- له ابوهریره (رضي الله عنه) څخه روایت دی، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «من حسن إسلام المرء: ترکُه ما لا یعنیه» "د انسان د ښه اسلام نښه د هر هغه څه پرېښودل دي چې ورپورې اړه نه لري" ترمذي او نورو روایت کړی.

د حدیث ګټې:

۱- د هغه څه پرېښودل چې د نورو په دین او دنیاوي چارو کې دده مربوط نه وي.

۲- پرېښودل د هغه څه چې د انسان پورې اړه نه لري، دا د هغه د اسلام له کمال څخه دي.

- **څوارلسم حدیث:**

۱۴. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ: «من قرأ حرفاً من کتاب الله...»، او ځیني ګټې یې بیان کړئ؟

ج – له عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «مَن قرأ حرفًا من کتاب الله فله به حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول: ألف لام میم حرف، وَلَـٰكِنْ ألفٌ حرفٌ، ولامٌ حرفٌ، ومیمٌ حرفٌ» څوک چې د الله له کتاب څخه یو حرف ولولي، د هغه لپاره به یوه نیکي وي او د نیکۍ لس نیکۍ ورته، زه نه وایم: الف لام میم یو حرف دی، بلکې الف یو توری دی، لام یو توری دی، او میم یو توری دی. ترمذي روایت کړی دی.

د حدیث ځیني ګټې:

۱- د قرآنکریم د تلاوت فضیلت.

۲- او دا چې هر توری لولې ستا لپاره پرې نیکۍ دي.

* * *

د اسلامي آدابو څانګه

له الله تعالی سره ادب :

١. پوښتنه: له الله تعالی سره ادب څنګه وي؟

ج-١- د هغه (سبحانه و تعالی) تعظیم کول.

٢- بې له شریک څخه د هغه عبادت کول.

٣- د هغه اطاعت،

٤- د هغه نافرماني پرېښودل.

٥- د هغه د بې شمېر فضل او نعمتونو شکر او ستاینه کول.

٦- د هغه په تقدیر صبر کول.

رسول الله (ﷺ) سره ادب:

٢. پوښتنه: له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ادب څنګه وي؟

ج- ١- د هغه اقتدا او پیروي کول،

٢- د هغه اطاعت کول،

٣- د هغه نافرماني پرېښودل،

٤- پر هغه څه باور کول چې خبر یې ورکړی،

٥- د هغه په سنتو کې د زیات والی په ذریعه بدعت نه کول.

٦- له ځان او ټولو خلکو څخه له هغه سره ډېره مينه کول.

٧- د هغه تعظيم، ملاتړ او د هغه د سنتو ملاتړ کول.

۳. پوښتنه: له والدينو سره ادب څنګه وي؟

ج – ۱ –پرته له نافرمانۍ څخه د مور او پلار اطاعت.

۲- د مور او پلار خدمت کول،

٤- د مور او پلار سره مرسته کول،

٥- د مور او پلار د اړتياوو پوره کول،

٥- مور او پلار ته دعا کول،

٦- په خبرو کې له هغوی سره نرمي کول؛ حتی دا هم جواز نه لری چې ووايي: "اف"، چې تر ټولو کوچنۍ وينا ده.

٧- د مور او پلار په مخ موسکا کول او تندی نه تريوول.

٨- زه خپل غږ د مور او پلار له غږ څخه نه پورته کوم، هغوی ته غوږ ږدم، د هغوی سره خبرې کول نه قطع کوم، او په نوم ورته غږ نه کوم، بلکې دا وايم: «پلاره»، «مورې».

٩- کله چې زما مور او پلار په کوټه کې وي، له ننوتلو مخکې اجازه غواړم.

١٠- د مور او پلار د لاس او سر ښکلول.

د خپلوۍ ادبونه:

۴. پوښتنه: خپلوي څنګه وپالم؟

ج- ١- د خپلوانو زيارت کول لکه: ورور، خور، تره، ترور، ماما، خاله او همدارنګه نور خپلوان.

۲- په قول او عمل کې ورسره احسان او مرسته کول.

۳- د هغوی له جملې څخه هغوی سره اړیکه نیول او د هغوی د حالاتو پوښتنه کول شامل دي.

د الله تعالی لپاره د ورورولی ادبونه:

٥. پوښتنه: زه له خپلو ورونو (۱) او ملګرو سره څنګه باید اوسم؟

ج- ۱- خوښ ګڼم: له ښو خلکو سره ملګرتیا ولرم.

۲- د شر غوښتونکو(د بدو خلکو) له ملګرتیا څخه ځان وساتم او هغوی پرېږدم.

۳- خپلو ورونو ته سلام کوم او هغوی ته لاس ورکوم.

٤- د ناروغتیا پر مهال یې پوښتنه کوم او د روغتیا دعا ورته کوم.

٥- د پرنجي ځواب ورکوم.

٦- که هغه ما ته د میلمستیا بلنه راکړي زه یې قبلوم.

۷- هغه ته نصیحت کوم(۱).

۸- که ظلم پرې وشي ملاتړ یې کوم، او له ظلم څخه یې ژغورم.

۹- زه د خپل مسلمان ورور لپاره هغه څه خوښوم کوم چې د ځان لپاره یې خوښوم.

۱۰- که هغه زما مرستې ته اړتیا ولري زه ورسره مرسته کوم.

۱۱- په خبره او یا عمل سره هغه ته هیڅ ضرر نه رسوم.

۱۲- د هغه راز پټ ساتم.

۱۳- زه هغه ته ښکنځلې نه کوم، غیبت یې نه کوم، د هغه سپکاوی نه کوم، حسد ورسره نه کوم، د هغه جاسوسي یې نه کوم، او ورسره دوکه نه کوم.

د ګاونډيتوب ادبونه:

۶. پوښتنه: د ګاونډي ادبونه کوم دي؟

ج- له ګاونډي سره په قول او عمل کې نيکي کوم او که زما مرستې ته اړتيا ولري مرسته ورسره کوم.

۲- که په اختر، واده او يا بل څه خوشحاله وي مبارکي ورته وايم.

۳- که ناروغ وي پوښتنه يې کوم، او که غم يا مصيبت ورته رسيدلى وي هغه ته ډاډ ورکوم.

٤- هغه خواړه چې ځانته يې تياروم، تر خپلې وسې يې هغه ته هم وراندې کوم.

٥- په قول او عمل ورته ضرر نه رسوم.

٦. په لوړ غږ سره يې نه ځوروم او د هغه جاسوسي نه کوم او هغه سره له صبر څخه کار اخلم.

د ميلمستيا اداب:

۷. پوښتنه: د ميلمه پالنې او ميلمه ادبونه کوم دي؟

ج- ۱- څوک چې د ميلمستيا بلنه راکړي منم يې.

۲- که غواړئ له چا ليدنه وکړئ، اجازه او د ملاقات وخت ترې وغواړئ.

۳- له ننوتلو مخکې اجازه وغواړئ.

٤- ملاقات نه ناوخته کوم.

٥- د هغه له کورنۍ څخه خپل نظر ښکته ساتم.

٦- ميلمه ته په ښه ډول، ورين تندي او په ښو الفاظو سره ښه راغلاست وايم.

۷- ميلمه په مناسب ځای کې کښينوم.

۸- په خوراک او څښاک او ښه ميلمستيا عزت ورکوم.

د ناروغۍ ادبونه:

۸. پوښتنه: د ناروغۍ او رنځورپوښتنې آداب ذکر کړه؟

ج- ۱- کله چې درد احساس کړم؛ خپل ښی لاس پر هغه ځای ږدم او درې ځلې وایم: "بسم الله" او وایم: «أعوذ بعزة الله وقدرته من شر ما أجد وأحاذر» "زه د الله قدرت او ځواک ته پناه وړم د هغه څه له شر څخه چې زه یې مومم او ترې ویریږم". اوه ځلې.

۲- په هغه څه خوښ یم چې الله تعالی راته مقدر کړې وي او صبر کوم.

۳- د خپل ناروغ ورور لیدو لپاره بیړه کوم، دعا ورته کوم، او تر ډېره وخته ورسره نه کښېنم.

۴- یې له دې چې له ما څخه وغواړي هغه دموم.

۵- زه ورته د صبر، دعا، لمونځ، او طهارت (پاکوالی) نصیحت کوم، څومره یې چې توان ولري.

۶- د ناروغ لپاره دعا: «أسأل الله العظیم رب العرش العظیم أن یشفیك» د لوی الله او د لوی عرش له رب څخه تا ته د شفاء غوښتنه کوم. اوه ځلې.

د زده کړې آداب:

۹. پوښتنه: د علم زده کړې آداب ذکر کړه؟

ج ۱- صحیح نیت(۱).

۲- په هغه علم باندې عمل کوم چې زده کړی مې دی.

۳- د ښوونکي په شتون او نه شتون کې د هغه احترام او درناوی کوم.

۴- د هغه په مخ کې په ادب سره کښېنم.

۵- زه ورته ښه غوږ نیسم او په درس کې یې مداخله نه کوم.

۶- په ادب سره پوښتنه کوم.

۷- زه هغه په نوم نه بولم.

د مجلس ادبونه:

۱۰. پوښتنه: د مجلس آداب څه دي؟

ج –۱- د مجلس حاضرينو ته سلام کوم.

۲- هغه ځای کې کښينم چې مجلس پای ته رسيږي، زه له مجلس څخه څوک نه پورته کوم او له اجازې پرته د دوو کسانو تر منځ نه کښينم.

۳- مجلس ته پراښتيا ورکوم تر څو بل څوک هم کښيني.

٤- د مجلس خبرې نه قطع کوم،

٥- زه د مجلس څخه د وتلو د مخه اجازه غواړم او سلام کوم،

٦- کله چې مجلس ختم شي نو د مجلس د کفارې دعا وايم: «سبحانك اللهم وبحمدك، أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرك وأتوب إليك». ای الله! ته پاک يې او تالره ستاينه ده، زه شاهدي ورکوم چې له تا پرته بل معبود نشته، زه ستا څخه بخښنه غواړم او تاته توبه کوم.

د خوب ادبونه:

۱۱. پوښتنه: د خوب آداب ذکر کړئ؟

ج-۱- زه وختي ويده کيږم.

۲- په اوداسه ويده کيږم.

۳- پرمخه نه ويده کيږم.

٤- په ښي اړخ ويده کيږم او ښی لاس د ښي انګي لاندې ږدم.

٥- زه خپله بستره څندم.

٦- د خوب اذکار لولم:

- آیت الکرسي، د اخلاص سورت او معوذتین(١) درې ځلې تلاوت کوم. او وایم: «باسمك اللهم أموت وأحيا». "ای الله ستا په نوم، مرم او ژوندی کیږم."

٧- د سهار لمانځه ته پاڅیږم.

٨- د خوبه له پاڅیدو وروسته وایم: «الحمد لله الذي أحيانا بعدما أماتنا وإليه النشور».

د ډوډۍ خوړلو ادبونه:

١٢. پوښتنه: د ډوډۍ خوړلو آداب څه دي؟

ج-١- په خوراک او څښاک سره د الله تعالی د اطاعت لپاره د پیاوړتیا نیت کوم.

٢- له خوراک څخه وړاندې د لاسونو پرېمینځل.

٣- : بسم الله، وایم او په ښي لاس سره له خپلې مخې خوراک کوم، او د کاسو له مینځ یا د بل چا له مخې خوراک نه کوم .

٤- که بسم الله ویل مې هېر شي نو وایم: " بسم الله أوله وآخره ". د الله په نوم، په پیل او پای کې.

٥- په شته خوړو خوښ یم، او په خوړو نیوکه نه کوم، که مې خوښ شول خورم یې او که مې خوښ نه شول نو پرېږدم یې.

٦- زه څو مړۍ ډوډۍ خورم، او ډېر خوراک نه کوم.

۷- په خوراک او څښاک کې پوکی نه کوم، او تر ټخیدو پورې یې پرېږدم.

۸- له کورنۍ یا مېلمه سره د خوراک لپاره هغوی سره یو ځای کینم.

۹- د بل چا څخه مخکې چې زما څخه لوی وي په خوړلو پیل نه کوم.

۱۰- کله چې څښم بسم الله وایم، په ناسته یې څښم او په درېو دمو کې یې څښم.

۱۱- له ډوډۍ وروسته د الله شکر ادا کوم.

د جامو ادبونه

۱۳. پوښتنه: د جامو ادبونه وشمېرئ؟

ج - ۱- جامې له ښي خوا اغوندم، او د الله شکر ادا کوم.

۲- جامې د پښو له ګټیو (ښنګرو) څخه(۱) نه اوږدوم.

۳- هلکان باید د انجونو جامې وا نه غوندي او انجونې باید د هلکانو جامې وا نه غوندي.

٤- د کافرانو او فاسقانو سره له مشابهت څخه ډډه کول.

٥- د جامو ویستلو پر مهال بسم الله ویل.

٦- لومړی د ښۍ پښې څپلۍ پښو کوم، او ویستلو کې لومړی د کیڼې پښې څخه پیل کوم.

د سپرلۍ (سواری) آداب:

۱۴. پوښتنه: د سپرلۍ (سورلۍ) ادبونه ذکر کړئ؟

ج- ۱- زه وایم: «بسم الله، الحمد لله»" د الله په نوم، ستاینه الله لره ده." ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ 13 وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ 14﴾ پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره یې دا مسخر (او تابع) کړی دی او مونږ ده لره په قابو کې راوستونکي نه یو. او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي یو. [سورة الزخرف: 13، 14].

۲- که پر يو مسلمان تېرېږم، سلام پرې اچوم.

د لارې ادبونه:

۱۵. پوښتنه: د لارې ادبونه ذکر کړئ.

ج-۱- زه په خاکسارۍ او عاجزۍ سره ګرځم، او د لارۍ ښي اړخ ته ځم.

۲- هر چا سره چې مخامخ کیږم هغه ته سلام کوم.

۳- خپل نظر ټیټ ساتم او هیچاته ضرر نه رسوم.

٤- په نېکۍ امر کوم او له بدیو منع کوم.

٥- له لارې ځخه مضر شیان لرې کوم.

کور ته د ننوتلو او وتلو آداب:

۱۶. پوښتنه: کور ته د ننوتو او وتلو آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- له کور څخه د وتلو پر مهال چپه پښه مخکې کوم او وایم: «بسم الله، توكلت على الله، لا حول ولا قوة إلا بالله، اللهم إني أعوذ بك أن أضل أو أضل، أو أزل أو أزل، أو أظلم أو أظلم، أو أجهل أو يجهل علي». د الله په نوم، زه په الله توکل کوم، ځواک او قوت نشته مګر په الله، الهی! زه تاته پناه وړم لدې چې بې لارې شم، یا مې بل څوک بې لارې کړي، یا څوک وښویوم، او یا زه اوښویولی شم، یا ظلم وکړم، او یا ظلم را سره وشی، یا خلکو ته ضرر او نقصان ورسوم، یا را ته ضرر راورسولی شي او چې زه د جهالت کار وکړم او یا زما سره وشي.

۲- کور ته د ننوتلو پرمهال ښۍ پښه مخکې کوم او وايم: «بسم الله ولجنا، وبسم الله خرجنا، وعلى ربنا توكلنا». د الله په نامه ننوتلو، او د الله په نامه سره ووتلو، او پر خپل پروردګار مو توکل او تکيه کړې ده."

۳- په مسواک پيل کوم، بيا پر کورنۍ سلام اچوم.

د قضاى حاجت آداب:

۱۷. پوښتنه: د قضاى حاجت آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- په چپه پښه ننوځم.

۲- او له ننوتلو مخکې وايم: «بسم الله، اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث».

"د الله په نوم، اى الله، زه پر تا پناه نيسم د نارينه او ښځينه شيطانانو څخه "

۳- زه له ځانه سره هر هغه څه چې د الله ذکر په کې شوى وي نه داخلوم.

٤- د قضاى حاجت په وخت کې ځان پټوم.

٥- د قضاى حاجت په ځاى کې خبرې نه کوم.

٦- د قضاى حاجت پر مهال مخ او شا قبلې خوا ته نه اړوم.

۷- د نجاست د لرې کولو لپاره چپ لاس کاروم، ښى لاس نه کاروم.

۸- د خلکو په لاره کې او د هغوى د سيورې ځايونو کې قضاى حاجت نه کوم.

۹- له قضاى حاجت څخه وروسته لاسونه مينځم.

۱۰- چپه پښه راباسم او وايم: غفرانك. يعنى بخښنه وکړه.(۱)

د جومات آداب:

۱۸. پوښتنه: د جومات آداب ذکر کړئ؟

ج- ١- په ښی پښه جومات ته ننوځم او وایم: «بسم الله، اللهم افتح لي أبواب رحمتك». "د الله په نوم، ای الله، زما لپاره د خپل رحمت دروازې خلاصې کړه."

٢- تر هغه پورې نه کینم چې دوه رکعته لمونځ مې ادا کړی نه وي.

٣- د لمونځ کوونکو مخې ته نه تیریږم، او په جومات کې د ورک شوي شي اعلان نه کوم، او په جومات کې پلور او پیر نه کوم.

٤- په چپه پښه له جومات څخه وځم او ووایم: «اللهم إني أسألك من فضلك». یا الله ستانه ستا د فضل غوښتنه کوم.

د سلام آداب:

١٩. پوښتنه: د سلام آداب ذکر کړئ؟

ج - ١ - کله چې له کوم مسلمان سره مخ کیږم نو په سلام سره پیل کوم او وایم: "السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته" له سلام پرته په بل شی باندې خبرې نه پیلوم، او یوازې په لاس هم اشاره نه کوم.

٢- د سلام پر مهال موسکا کوم.

٣. او په ښي لاس ورسره روغبړ کوم.

٤- که څوک ماته سلام وکړي زه په ځواب کې له هغه څخه هم ښه سلام ورکوم او یا هماغسی د سلام ځواب ورکوم.

٥- کافر ته په سلام ورکولو پیل نه کوم، او که هغه ماته سلام وکړي نو زه ورته هماغسې ځواب ورکوم.

٦- کشر پر مشر، او سپور پر پیاده، او پیاده پر ناستو، او لږ پر ډیرو باندی سلام اچوي.

د اجازې غوښتلو آداب:

۲۰. پوښتنه: د اجازې آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- ځای ته له ننوتلو مخکې اجازه غواړم.

۲- درې ځلې اجازه غواړم؛ زيات نه، هغې نه وروسته بيرته ګرځم.

۳- دروازه په نرمۍ سره ټکوم، او د دروازې مخې ته نه ودرېږم، بلکې ښي او يا چپ لوري ته ودرېږم.

٤- د اجازې له غوښتلو مخکې خپل پلار، مور او يا د بل چا کوټې ته نه ننوځم، په ځانګړې توګه د سهار له لمانځه مخکې، د ماسپښين او ماخوستن له لمانځه وروسته.

۵- له اجازې پرته غير مسکونه ځايونه لکه: روغتون يا پلورنځي ته ننوځم.

په څارويو د مهربانۍ آداب:

۲۱. پوښتنه: په څاريو د مهربانۍ آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- څاروي ته خوراک او څښاک ورکوم.

۲- پر څارويو ترحم او شفقت کول، او هغه څه پرې نه بارول چې ورلې يې نشي.

۳- څارويو ته هيڅ ډول عذاب او ضرر نه رسوم.

د لوبو آداب:

۲۲. پوښتنه: د لوبو آداب ذکر کړئ؟

ج-۱- لوبې په دې نيت کوم چې د الله د اطاعت او خوښۍ لپاره پياوړی شم.

۲- د لمانځه په وخت کې لوبې نه کوم.

۳- هلکان به له نجونو سره لوبې نه کوي.

٤- زه د لوبو هغه جامې اغوندم چې زما عورت پټ کړي.

٥- له حرامو لوبو څخه ډډه کوم، لکه پر مخ وهل او د عورت ښکاره کول.

د ټوکو آداب:

۲۳. پوښتنه: د ټوکې کولو لپاره ځينې آداب ذکر کړئ؟

ج ١- په ټوکو کې ريښتيا ويل او دروغ نه ويل.

٢- هغه ټوکې چې له تمسخر، اهانت، او د ضرر رسولو او ډارولو څخه خالي وي.

٣- ډېرې ټوکې نه کوم.

د پرنجي آداب:

۲۴. پوښتنه: د پرنجي آداب ذکر کړئ؟

ج-١- د پرنجي پر مهال، د لاس، کالي او رومال څخه استفاده کوم.

٢- له پرنجي وروسته الحمد لله، ووايم.

٣- کله مې چې ورور يا ملګرى راته: «يرحمك الله». ووايي، يعنې الله دې پر تا رحم وکړي.

نو زه ورته بيا په ځواب کې: «يهديكم الله ويصلح بالكم».وايم يعنې"الله دې تاسو ته هدايت وکړي او ستا هر کار دې سم کړي."

د خوله وازي (ارګمي) آداب:

۲۵. پوښتنه: د ارګمي آداب څه دي؟

ج-١- د ارګمي (تثاوب) د مخنيوي هڅه.

٢- د «آه» «آه» کولو سره د آواز نه پورته کول.

٣- په خوله باندې لاس کيښودل.

د قرآن کريم د تلاوت آداب:

۲۶. پوښتنه: د قرآن کريم د تلاوت آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- له اوداسه وروسته په پاکوالي سره تلاوت کول

۲- په ادب او وقار سره کښېناستل.

۳- د تلاوت په پيل کې له شيطان څخه الله تعالی ته پناه وړل.

۴- قرائت کې تدبر او فکر کوم.

* * *

د اخلاقو ځانګه

١. پوښتنه: د ښو اخلاقو فضیلت بیان کړئ؟

ج: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: "تر ټولو کامل مؤمنان هغه دي چې ښه اخلاق ولري." امام ترمذي او احمد روایت کړی.

٢. پوښتنه: موږ ولې په اسلامي اخلاقو عمل وکړو؟

ج-١- ځکه دا د الله تعالی سره د مینې لامل ګرځی.

٢- د مخلوق سره د مینې لامل ګرځي.

٣- په ترازو کې تر ټولو درووند شی دی.

٤- اجر او ثواب په ښو اخلاقو سره څو چنده زیاتیږي.

٥- دا د کامل ایمان نښه ده.

٣. پوښتنه: اخلاق باید له کوم ځای څخه واخلو؟

ج- **له قرآن کریم څخه**، الله تعالی فرمايلي دي: ﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾.

بیشکه دا قرآن هغي (لاري) ته ښودنه کوي چې تر ټولو برابره نیغه ده [سورة الإسراء: ٩].

او د سنت څخه: څرنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: «إِنَّما بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ صالحَ الأَخلاقِ» "زه د ښو اخلاقو د بشپړولو لپاره رالیږل شوی یم" احمد روایت کړی.

۴. پوښتنه: د احسان صفت او شکلونه يې څه دي؟

ج- **احسان**: تل د الله جل جلاله څارل او له مخلوقاتو سره احسان او نیکي کول.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي: **«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ» "الله لازم کړي چې د هر شي سره احسان کوئ"** مسلم روايت کړی.

د احسان له اشکالو څخه:

4 احسان د الله تعالی په عبادت کې، او هغه د الله په عبادت کې اخلاص کول دي.
4 له مور او پلار سره په قول او عمل کې احسان کول.
4 کورنی او خپلوانو سره احسان کول.
4 ګاونډي سره احسان کول.
4 يتيمانو او مسکينانو سره احسان کول.
4 د هغه چا سره احسان کول چې تاسو ځوروي.
4 په خبرو کې احسان کول.
4 په بحث او مجادله کې احسان کول.
4 حيوان سره احسان کول.

۵. پوښتنه: د احسان ضد څه شی دی؟

ج – د احسان ضد بدی او ناوړ برخورد دی.

له هغې جملې څخه:

4 د الله تعالی په عبادت کې د اخلاص پریښودل.
4 د مور او پلار نافرماني.
4 د خپلوی پرې کول.
4 بد ګاونډ يتوب.
4 مسکينانو او فقيرانو سره احسان نه کول او همدارنګه نورې ناوړه خبرې او بد کارونه.

۶. پوښتنه: د امانت ډولونه او شکلونه څه دي؟

ج –۱ – امانت د الله تعالی د حقونو په ساتلو کې.

شکلونه يې: امانت د عبادت په ادا کولو کې له: لمونځ، زکات، روژې، حج، او همداسې نورو کارونو څخه چې الله پر مونږ باندې فرض کړي دي.

۲ – د خلکو د حقونو په ساتلو کې امانت:

- د خلکو ناموس ساتل.
- او د هغوی مالونه.
- او د هغوی وینې.
- او د هغوی رازونه، او ټول هغه څه چې خلکو درته د امانت په توګه سپارلي دي.

الله تعالی د بریالیو خلکو د ځانګړتیاو په بیانولو کې فرمايي: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ (8)﴾.

او هغوی چې د خپلو امانتونو او ژمنو رعایت کوونکي دي [سورة المؤمنون: ۸].

۷. پوښتنه: د امانت ضد څه شی دی؟

ج – خیانت دی، او هغه د الله تعالی او د خلکو حقوق ضایع کول دي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **"منافق درې نښې لري" – او له هغه څخه یې دا یادونه وکړه – "او که امانت ورکړل شي نو خیانت کوي"** بخاری او مسلم روایت کړی.

۸. پوښتنه: د ریښتینولی خوی کوم دی؟

ج– په هغه څه خبر ورکول چې د واقع سره موافق وي او یا د یو شي باره کې خبر ورکول په دې حال کې چې ادا شی همداسې وي لکه څنګه یې چې تا خبر ورکړ.

ځینې نمونې یې :

- 4 د خلکو سره په خبرو کې رېښتیا ویل.
- 4 په ژمنه کې رېښتینولي.
- 4 په هره خبره او عمل کې رېښتونولي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **«إنَّ الصِّدقَ يَهْدي إلى البِرِّ، وإنَّ البِرَّ يَهْدي إلى الجنَّةِ، وإنَّ الرَّجلَ لَيَصْدُقُ حتَّى يكونَ صِدِّيقًا»** " رېښتینولي نیکۍ ته لاره هواروي، او نیکي جنت ته لاره هواروي، او انسان تر هغه رښتیا وایي تر څو چې رېښتونی وګرځي." بخاری او مسلم روایت کړې دی.

۹. پوښتنه: د رېښتینولۍ ضد څه شی دی؟

ج- دروغ وییل، او هغه د حقیقت خلاف دي، لکه: پر خلکو دروغ وییل، د وعدو ماتول، او په دروغو ګواهي ورکول.

رسول الله (ﷺ) فرمایلي: **"درواغ بد اخلاقۍ ته لاره هواروي، او بې حیايي اور ته لاره هواروي، او یو سړی به تر هغه پورې دروغ وايي تر څو چې هغه د الله سره د دروغجن په توګه ثبت شي."** بخاری او مسلم روایت کړې دی.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **"منافق درې نښې لري" - او له هغو څخه یې ځینې دا دي - "کله چې خبرې کوي دروغ وايي، او که وعده وکړي ماتوي یې"** بخاری او مسلم روایت کړې دی.

۱۰. پوښتنه: د صبر ډولونه ذکر کړئ؟

ج – د الله تعالی په اطاعت صبر.

- له ګناهونو صبر کول.
- په دردناکو تقديراتو صبر، او په هر حالت کې د الله ستاینه کول.

الله تعالى فرمايي: ﴿وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلصَّٰبِرِينَ (146)﴾ او الله صبر کوونکي خوښوي. [سورة آل عمران: ١٤٦].

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: "**د مؤمن کار د حيرانتيا وړ دی، هر يو کار يې د هغه په ګټه دی، او دا د بل چا لپاره نشته پرته له مؤمن څخه، که خوشحالي ورته ورسيږي نو شکر وباسي او دا د ده لپاره خير دی، او که مصيبت ورته ورسيږي صبر کوي او دا د ده لپاره خير دی**". مسلم روايت کړی.

١١. پوښتنه: د صبر ضد څه شی دی؟

ج - په اطاعت صبر نه کول، له ګناه څخه صبر نه کول، په وينا او يا کړني سره په تقدير ناخوښي ښکاره کول.

له ځينو نمونو څخه يې:

- د مرګ هيله.
- د مخونو وهل.
- د جامو څيري کول.
- د احساس خپرول.
- خپل ځان ته د هلاکت خيري کول.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: "**ثواب(١) د لوی مصيبت سره دی، او هر کله چې الله د کوم قوم سره مينه ولري، هغوی آزمايي، نو چا چې (د الله په تقدير) خوښي څرګنده کړه، نو د هغه لپاره (د الله له طرفه) خوښي ده، او څوک چې ناراضه شو نو د هغه لپاره ناخوښي ده**" ترمذي او ابن ماجه روايت کړی دی.

١٢. پوښتنه: خپل مينځ کې له يو بل سره د مرستې کولو خوی ذکر کړه؟

ج – هغه په حق او خير کې د خلکو يو بل سره مرسته ده.

د همکارۍ بڼې:

- 4 د حقوقو په ورکولو کې مرسته.
- 4 د ظالم په دفع کولو کې مرسته.
- 4 د اړمنو خلکو د اړتیاوو په پوره کولو کې مرسته.
- 4 په ټولو نیکو کارونو کې مرسته کول.
- 4 په ګناه، ضرر او تجاوز کې مرسته نه کول.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (2)﴾ او تاسو له یو بل سره په نېکۍ او پرهېزګارۍ کې مرسته کوئ او د ګناه او ظلم په کار کې د یو بل مرسته مه کوئ او له الله نه ووېرېږئ، بېشکه الله ډېر سخت عذاب ورکوونکی دی. [سورة المائدة: ۲].

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: " **یو مؤمن د بل مؤمن لپاره د ودانۍ په څېر دی؛ چې یو بل کلک نیسي او ټینګوي** » بخاري او مسلم روایت کړی دی.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "**یو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، نه پر هغه ظلم کوي، او نه ورسره خیانت کوي، او څوک چې د خپل ورور اړتیاوي پوره کوي، الله د هغه اړتیاوي پوره کوي، او څوک چې له مسلمان غم لرې کړي، الله به د قیامت په ورځ د سختیو څخه یوه سختي له هغه څخه لرې کړي، او څوک چې پر یو مسلمان پرده واچوي، الله به د قیامت په ورځ هغه باندې پرده واچوي.** د بخاري او مسلم روایت.

۱۳. پوښتنه: د حیاء د خوی ډولونه کوم دي؟

ج-۱- د الله څخه حیاء کول دا دي: د هغه پاک ذات نافرماني ونکړې.

۲- له خلکو څخه حیاء کول: له هغې جملې څخه، له پوچو او ناوړو ویناوو څخه ډډه کول او د شرمګاه له ښکاره کولو ډډه کول دي.

رسول الله (ﷺ) فرمایلی دی: **"ایمان اویا او څو" - یا: " شپیته او څو" - " څانګې دی، تر ټولو لوړه یې د : لا إِلَهَ إِلَّا اللهُ (له الله پرته بل معبود نشته). وییل دي، او ټیټه یې: له لارې څخه د ضررې شي لرې کول دي. او حیاء د ایمان یوه څانګه ده.»** مسلم روایت کړی دی.

۱۴. پوښتنه: د مهربانی د خوی ډولونه بیان کړئ؟

ج – پر لویانو مهرباني او د هغوی احترام.

- پر کوچنیانو او ماشومانو مهرباني.
- پر فقیر، مسکین او ارمن مهرباني.
- پر حیواناتو مهرباني، په خوراک ورکولو او زیان نه رسولو سره.

په دې اړه د رسول الله صلی الله علیه وسلم وینا ده: **"مؤمنان په شفقت، مینې او خواخوږی کې د بدن په څیر دي، که یو غړی شکایت وکړي، د بدن پاتې برخه یې په بې خوبۍ او تبې سره نور غړي دګډون لپاره رابلي."** د بخاری او مسلم روایت.

رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: **"رحم کوونکو باندی الله رحم کوي، تاسو د ځمکې پر خلکو رحم وکړئ ترڅو هغه ذات چې په آسمانونو کې دی پر تاسو رحم وکړي."** ابو داود او ترمذي روایت کړی دی.

۱۵. پوښتنه: د مینې د خصلت ډولونه څه دي؟

ج– د الله تعالی سره مینه.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ او هغه کسان چې ایمان یې راوړی دی؛ له الله سره په مینه کې ډیر سخت (او کلك) دي [سورة البقرة: ١٦٥].

د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مینه.

هغه وويل: « **قسم په هغه ذات چې زما روح د هغه په لاس کې دی، په تاسو کې هيڅوک تر هغه وخته مؤمن نه شی کيدلای تر څو چې زه ورته له پلار او زوی څخه ګران نه شم**». بخاري روايت کړی دی.

له مؤمنانو سره مينه کول او د هغوی لپاره داسې ښېګڼه خوښول لکه د ځان لپاره.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: "**په تاسو کې هيڅوک تر هغې پورې مؤمن نه شي جوړيدلی چې د خپل ورور لپاره هغه څه خوښ نه کړي چې د ځان لپاره يې خوښوي.**" بخاری روايت کړی دی.

۱۶. پوښتنه: بشاشت (ورين تندی او په مخ کې د خوښۍ اظهار) تعريف کړي.

ج – دا د مخ پراخي، د خوښۍ، موسکا، او مهربانۍ سره، او د خلکو سره د مخکېدو پر مهال د خوښۍ څرګندول دي.

دا د خلکو په مخ کې د تريو تندي نيولو مخالف عمل دی، هغه چې خلک زړه توري کوي.

پدې اړه حديثونه راغلي دي ، له ابوذر (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم راته وويل : **له ښېګنې څخه هيڅ شی سپک مه ګڼه، اګر که د خپل ورور سره په ورين تندي مخامخ شې.** مسلم روايت کړی دی.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: " **د خپل ورور په مخ کې موسکا کول ستا لپاره صدقه ده.**" ترمذي روايت کړی دی.

۱۷. پوښتنه: کينه څه شی دی؟

ج– له نورو څخه د نعمت د لرې کيدلو تمه ساتل او يا په نورو د لورينې بد ګڼل.

الله تعالی فرمايلی دی: ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)﴾ او د کينه کوونکي له شر نه کله چې دی کينه (شروع او ښکاره) کړي. [سورة الفلق: ٥].

له انس بن مالک (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: **"له یو بل سره دښمني، کینه او مخالفت مه کوئ، او یو بل سره – د الله بندګان – ورونه شئ"** بخاري او مسلم روایت کړې دی.

۱۸. پوښتنه: ملنډې څه شی دی؟

ج – د خپل مسلمان ورور مسخره کول او سپکول دي، او دا کار روا ندی.

الله جل جلاله د دې د نهې په اړه فرمايلي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آَمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (11)﴾.

ای هغو کسانو چې ایمان يې راوړی دی! هېڅ قوم دې په بل قوم پورې مسخرې نه کوي، کېدی شي چې هغوی لده نه ډېر غوره وي، او نه (دې) ښځې په نورو ښځو پورې (مسخرې کوي)، کېدی شي چې هغوی له دوی نه ډېرې غوره وي او تاسو د خپلو ځانونو عیب پلټنه مه کوئ او یو بل په بدو لقبونو (او نومونو) سره مه بلئ، له ایمان راوړو نه وروسته د فسق نامه بده ده او چا چې توبه ونه ویستله، نو هم دغه کسان ظالمان دي. [سورة الحجرات: ١١].

۱۹. پوښتنه: تواضع او عاجزي تعریف کړئ؟

ج – دا چې انسان د خلکو په مخ کې خپل ځان اوچت او لوړ و نه شميري، تر خو خلکو ته سپکاوی او له حق څخه انکار ونه کړي.

– الله تعالی فرمايي: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ او د رحمن بنده ګان هغه دي چې په ځمکه ورو ګرځي. [سورة الفرقان: ٦٣]، يعنى: تواضع کوونکي.

- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: **"هر څوک چې د الله په وړاندې تواضع وکړي، الله د هغه مقام لوړ او اوچتوي."** مسلم روايت کړی.

- رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **"الله تعالی ماته وحې وکړه چې تاسو تواضع وکړئ، ترڅو هيڅوک يو پر بل باندې فخر ونه کړي، او هيڅوک يو بل باندې ظلم ونه کړي."** مسلم روايت کړی.

۲۰. پوښتنه: حرام تکبر څو ډوله دی؟

ج-۱- حق باندې تکبر، او هغه د حق ردول او نه منل دي.

۲- په خلکو تکبر، او هغه دا چې هغوی کم ګڼل او سپکاوی يې کول.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: **"د هغه چا په زړه کې چې د ذرې په اندازه کبر وي جنت ته به داخل نشي."** يو سړي وويل: آيا يو سړی دا خوښوي چې جامې يې ښې وي او بوټونه يې ښه وي؟ هغه وويل: **"الله ښکلی دی او ښکلا خوښوي، تکبر: حق نه منل او خلکو ته په سپکه کتل دی."** مسلم روايت کړی.

- بَطَرُ الحَقِّ: د حق رد کول، يا له حق څخه انکار کول.

- غَمْطُ النَّاسِ: خلکو ته په سپکه کتل.

- ښې جامې او ښه بوټان تکبر نه دی.

۲۱. پوښتنه: د حرامې درغلی او دوکې څو ډولونه ياد کړئ؟

ج- په پير او پلور کې دوکه کول، او هغه په شيانو کې د عيب پټول دي.

- په زده کړه کې درغلي کول، او همدارنګه د زده کوونکو درغلي (نقل) په آزموينو کې.

- په خبرو کې درغلی لکه په دروغو ګواهي ورکول او دروغ ويل دي.

- په خپلو خبرو او هوکړو باندی عمل او وفا نه کول.

او د درغلۍ څخه د منعې په اړه، رسول الله صلى الله عليه وسلم د خوراک په يو ډېري تېرييده، او خپل لاس يې په هغه کې د ننه کړ، ګوتې يې لمدې شوې، نو ويې ويل: **اى د خوراک مالکه دا څه دي؟" هغه ويې وويل: د الله رسوله، باران پرې وريدلى دى. هغه وويل: " آيا بهتره نه وه چې دا دې د خوړو په سر کيښودلى وى ترڅو چې خلک يې وګوري؟ څوک چې درغلي وکړى زمونږ له جملې څخه نه دى.»** مسلم روايت کړى.

الصبرة: ډيرى.

۲۲. پوښتنه: غيبت څه شى دى؟

ج د مسلمان ورور په غياب کې هغه په هغه څه يادول چې بد يې ګڼي.

الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ (21)﴾ او غيبت دې نه کوي ځيني ستاسې د ځينو نورو، آيا په تاسو کې يو کس دا خوښوي چې د خپل ورور غوښه وخوري، په داسې حال کې چې هغه مړ وي، نو تاسو دغه (خوراك) بدګڼئ(۱) او له الله نه ووېرېږئ، بېشکه الله ښه توبه قبلوونکى، بې حده رحم کوونکى دى. [سورة الحجرات: ۱۲].

۲۳. پوښتنه: چغلي تعريف کړه؟

ج- هغه د خلکو په مينځ کې د خبرو وړل راوړل (شيطانت کول)دي، تر څو سره خپلو کې وران شي.

- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: " **نمام (چغلخور) به جنت ته داخل نشي**" مسلم روايت کړى.

۲۴. پوښتنه: تنبلي او سستي څه شى دى؟

ج- دا د ښه کار کولو په اړه سستي ده، او هغه څه چې انسان يې بايد تر سره کړي.

د هغې له جملې څخه: په فرايضو او واجباتو کې سستي کول دي.

الله تعالی فرمايلي: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا (142)﴾.

بېشکه منافقان له الله سره دوکه کوي او الله له دوی سره دوکه کوونکی دی او کله چې دوی لمانځه ته پاڅېږي سست(لټی) سره پاڅېږي، خلقو ته ځانونه ښيي او الله نه يادوي مګر ډېر لږ. [سورة النساء: ١٤٢].

مؤمن بايد سستي، تنبلي، او کښيناستل پرېږدي، او کار او حرکت کې هڅه وکړي او په دې ژوند کې د الله جل جلاله د خوښې په لاره کې زيار وباسي.

٢٥. پوښتنه: د غوسې او قهر ډولونه څه دي؟

ج ١- **ستايل شوې غوسه:** هغه د الله لپاره غوسه کول دي، لکه په کافرانو، منافقانو او يا نورو چې د الله د حرمتونو(عزتمندو شيانو) سپکاوی کوي او تر پښو لاندې کوي يې.

٢- **بده غوسه:** هغه غوسه ده چې انسان هغه څه وکړي يا يې ووايي چې بايد و نه ويل شي.

د نامطلوبې غصې درملنه:

اودس کول.

کېناستل که ولاړ وي، او څملاستل که ناست وي (استراحت).

په دې اړه بايد د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وصيت عملي کړي، چې فرمايي: «غصه مه کوه».

د غوسی پر مهال دې خپل ځان کنترول کړي.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم، ويل.

چوپتيا(١).

۲۶. پوښتنه: جاسوسي څه شی دی؟

ج – د خلکو د عیبونو او رازونو ښکاره کول او لټول دي، هغه څه چې خلک یې له نورو څخه پټوي.

له حرامو ښو څخه یې:

– د خلکو د کورونو څخه د هغوی د رازونو او خصوصیاتو څخه ځان خبرول.

د خلکو خبرو ته غوږ نیول پرته لدې چې هغوی خبر اوسي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَجَسَّسُوا ...﴾ او جاسوسي مه کوئ. [سورة الحجرات: ۱۲].

۲۷. پوښتنه: اسراف، بُخل، او سخاوت څه شی دی؟

ج– **اسراف**: په ناحقه مال لګول.

او ضد یې بُخل دی: د ضرورت په ځای کې مال نه لګول.

او هغه څه چې صحیح دي د هغو ترمینځ حالت دی چې مسلمان باید سخاوت ولري.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُوا لَمۡ يُسۡرِفُوا وَلَمۡ يَقۡتُرُوا وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا (67)﴾.

او هغه کسان دي چې کله انفاق کوي (مال لګوي نو) اسراف نه کوي او بخل هم نه کوي او د دغو (دواړو حالتونو) په مینځ کې میانه حاله وي. [سورة الفرقان ٦٧].

۲۸. پوښتنه: بزدلي څه شی دی؟ او زړورتیا څه شی دی؟

ج– **بزدلي**: له هغه شي څخه وېرېدل دي چې وېره ترې په کار نده.

لکه له حق ویلو څخه وېره او په منکر رد نه کول د خلکو له وېرې.

زړورتیا: پر حق اقدام کول، لکه د اسلام او مسلمانانو د دفاع لپاره د جهاد په ډګرونو کې وړاندې کیدل.

رسول الله صلی الله علیه وسلم به په خپله دعا کې وییل: "ای الله! زه له بزدلۍ څخه تا ته پناه وړم..."

رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: "قوی مؤمن د کمزوري مؤمن په پرتله الله ته غوره او محبوب دی، او په ټولوکې خیر دی." مسلم روایت کړې.

۲۹. پوښتنه: د ژبې څو ناروا خبرې ذکر کړئ؟

ج – لکه لعنت ویل او ښکنځلې کول.

او یا داسې چې څوک ووایي "حیوان" یا ورته الفاظو په څیر.

یا په فحش او بدو الفاظو سره شرمګاه یادول.

رسول الله صلی الله علیه وسلم لدې ټولو څخه منعه کړې ده او فرمایلي: **"مؤمن پېغور ورکونکی او لعنت ویونکی نه وي او نه ښکنځل کوونکی، او بد ژبی"** ترمذي او ابن حبان روایت کړې دی.

۳۰. پوښتنه: هغه لاملونه ذکر کړئ چې پر مټ یې مسلمان په ځان کې غوره اخلاق درلودلی شي.

ج-۱- دعا کول، چې الله تا د ښو اخلاقو خاوند کړي او په دې کې درسره مرسته وکړي.

۲- د الله جل جلاله څارنه او دا چې هغه ذات پر تا باندې پوه دی، ستا اوري او تا ویني.

۳- په یاد لره چې غوره اخلاق ثواب لري، او جنت ته د داخلېدو لامل ګرځي.

٤- د بد اخلاقو عواقب په یاد ولره او دا چې اور ته د ننوتلو لامل ګرځي.

۵- ښه اخلاق د الله جل جلاله سره مینه او د مخلوق سره مینه پیدا کوي، او بد اخلاق د الله جل جلاله او د مخلوق کرکه راپاروي.

۶- د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سیرت لوستل او د هغه پیروی کول.

۷- له ښو خلکو سره ملګرتیا او د بدو خلکو له ملګرتیا ډډه کول.

* * *

د دعاګانو او اذکارو څانګه

۱. پوښتنه: د ذکر فضیلت څه دی؟

ج- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: "د هغه چا مثال چې خپل رب يادوي او هغه څوک چې خپل رب نه يادوي د ژوندي او مړي دی." بخارى روايت کړی دی.

- دا څکه چې د انسان د ژوند ارزښت همدومره دی څومره چې د الله تعالى ذکر کوي.

۲. پوښتنه: د ذکر څو ګټې بيان کړئ؟

ج-۱- الله (رحمن) راضي کوي.

۲- شيطان شړي.

۳- مسلمان له شر څخه ساتي.

٤- هغه باندې اجر او ثواب رسيږي.

۳. پوښتنه: غوره ذکر کوم دی؟

ج - «لا إله إلا الله» " د الله څخه پرته بل معبود نشته" ترمذي او ابن ماجه روايت کړی دی.

۴. پوښتنه: کله چې له خوبه پاڅېږئ څه وايئ؟

ج - «الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا، وإليه النشور»، "د الله ستاينه ده چې موږ يې له مرګ نه وروسته بيا را ژوندي کړو." د بخارى او مسلم روايت.

۵. پوښتنه: کله چې خپلې جامې واغوندې څه وايې؟

ج- الحمد لله الذي كساني هذا الثوب ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة» د ابوداود او ترمذي او نورو روايت.

۶. پوښتنه: کله چې خپلې جامې وباسي څه وايي؟

ج- «بسم الله» "د الله په نوم". د ترمذي روايت.

۷. پوښتنه: د نويو کاليو اغوستلو دعاء څه ده؟

ج – «اللّٰهُمَّ لك الحمد أنت كسوتنيه، أسألك خيره وخير ما صنع له، وأعوذ بك من شره وشر ما صنع له». اى الله ستا ستاينه ده، تا ماته جامې واغوستې، زه له تا څخه د هغې د خير او هغه خير چې د هغه لپاره جوړې شوې دي غوښتنه کوم، او د هغه له شر او هغه څه له شر څخه چې د هغه لپاره جوړې شوې ده پناه غواړم ." د ابو داود او ترمذي روايت.

۸. پوښتنه: چا چې نوې جامې واغوستې څنګه دعا ورته کوئ؟

ج – هر کله چې دې د چا پر تن نوې جامې وليدلې نو دعا ورته وکړه، او ووايه : «تُبْلِي ويُخلف الله تعالى» يعنى الله دې تاسو ته ډير عمر درکړي چې دا جامې ډيرې مودې لپاره واغوندې تر دې چې زړې شي، او الله دې نورې جامې در کړي. ابوداود روايت کړی.

۹. پوښتنه: تشناب ته د ننوتلو دعا ذکر کړئ، چې هغه د قضاى حاجت ځاى دى؟

ج – «اللّٰهُمَّ إني أعوذ بك من الخبث والخبائث» اى الله زه پر تا له نارينه او ښځينه شيطانانو څخه پناه غواړم. د بخارى او مسلم روايت.

۱۰. پوښتنه: له تشناب نه د وتلو دعا څه ده؟

ج – «غفرانك» "اى الله تاته بخښنه غواړم" د ابو داود او ترمذي روايت .

۱۱. پوښتنه: له اودس نه مخکى څه وايي؟

ج- "بسم الله". د الله په نوم. ابو داود او نورو روايت کړی

۱۲. پوښتنه: له اودس نه وروسته ذکر څه دی؟

ج – «أشهد أن لا إلَه إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله» زه شاهدي ورکوم چې له الله پرته بل معبود نشته، یوازې او بې شریک دی، او شاهدي ورکوم چې محمد د هغه بنده او رسول دی. مسلم روایت کړی.

۱۳. پوښتنه: له کور څخه د وتلو په وخت کې دعا ذکر کړئ؟

ج – «بسم الله، توكلت على الله، ولا حول ولا قوة إلا بالله» "د الله په نوم، زه په الله توکل کوم، او پرته له الله بل هیڅ ځواک او قوت نشته." د ابو داود او ترمذي روایت.

۱۴. پوښتنه: کور ته د ننوتلو لپاره کوم ذکر دی؟

ج – بسم الله ولجنا، وبسم الله خرجنا، وعلى الله ربنا توكلنا "موږ د الله په نوم داخل شو، او د الله په نوم ووتلو، او په الله مو چې زموږ رب دی توکل کړی." بیا خپلې کورنۍ ته سلام کوي. د ابو داود روایت.

۱۵. پوښتنه: مسجد ته د ننوتلو دعا څه ده؟

ج – اللّهُمَّ افتح لي أبواب رحمتك. ای الله زما لپاره د خپل رحمت دروازې خلاصې کړه.» مسلم روایت کړی دی.

۱۶. پوښتنه: له مسجد څخه د وتلو دعا ذکر کړئ؟

ج – اللّهُمَّ إني أسألك من فضلك. "اې الله، زه ستا له فضل څخه غواړم." مسلم روایت کړی.

۱۷. پوښتنه: د اذان د اورېدلو پر مهال څه وایې؟

ج – زه هم هغه څه وایم چې مؤذن یې وایي، پرته لدې: " حي على الصلاة " او " حي على الفلاح» " نو زه وایم: لا حول ولا قوة إلا بالله. د بخاری او مسلم روایت.

۱۸. پوښتنه: له اذان وروسته څه وایې؟

ج- رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې درود، مسلم روایت کړی دی.

او بیا وایې: «اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمدًا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقامًا محمودًا الذي وعدته»" اې الله، د دې کاملې بلنې او د لمانځه څښتنه، محمد ته وسیلې او فضیلت ورکړه، او هغه د ستاینې ځای ته یې ولېږه چې تا ورسره ژمنه کړې وه." بخاری روایت کړی دی.

او د اذان او اقامت تر منځ دعاء، ځکه په دې وخت کې دعاء قبلیږی .

۱۹. پوښتنه: سهار او ماښام کوم اذکار وایې؟

ج-۱- آیت الکرسي لوستل: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ 255﴾

الله (چې دی) نشته هېڅ لایق د عبادت مګر هم دی دی، همیشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، پر ده نه پرکالې راځي، او نه خوب، خاص همده لره دي هغه څه چې په آسمانونو کې دي، او هغه څه چې په ځمکه کې دي، څوك دی هغه کس چې د ده په وړاندې به سفارش کوي مګر د ده په اجازت سره؟ هغه پوهېږي پر هر هغه څه چې د دوی په وړاندې دي او پر هر هغه څه چې له دوی وروسته دي، او دوی (مخلوق) د هغه له علم نه هېڅ شی هم نشي راګېرولی، مګر هغه څه چې هغه (الله) یې وغواړي، د هغه کرسی د اسمانونو او د ځمکې څخه پراخه ده او د دې دواړو ساتنه هغه (الله) نه ستړی کوي، او هم هغه ډېر اوچت دی(۱)، ډېر لوی دی. [سورة البقرة: ۲۵۵].

٢- او دا قرائت کوم: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1). (ای نبي!) ته (دوی ته) وواېه: شان دا دی چې الله یو دی.

اللَّهُ الصَّمَدُ (2). هم دا الله بې نیازه (بې حاجته) دی. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3). نه يې (څوك) زېږولی دی او نه دی (له چا) زېږول شوی دی.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)﴾ او د ده هیڅوك سیال (او) برابر نشته درې ځلې.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1). (ای نبي) ته وواېه: زه په رب د سبا پورې پناه نیسم.

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2). د هر هغه شي له شر نه چې ده پیدا کړی دی.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3). او د تیارې شپې له شر نه کله چې تکه توره (او خوره) شي.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4). او له شره د هغو (جادوګرو) ښځو چې په غوټو کې پوکې وهونکې دي.

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)﴾ او د کینه کوونکي له شر څخه کله چې دی کینه (شروع او ښکاره) کړي درې ځلې.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1). (ای نبي) ته وواېه: زه د خلقو په رب پورې پناه نیسم.

مَلِكِ النَّاسِ (2). چې د خلقو بادشاه دی.

إِلَهِ النَّاسِ (3). د خلقو (حقیقي) معبود دی.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4). له شره د وسوسې اچوونکي، تښتېدونکي.

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5). هغه چې د خلقو په سینو کې وسوسې اچوي.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)﴾. چې (دغه وسوسې اچوونکي) له پېریانو او انسانانو څخه دي دری ځلې.

۳- «اللهم أنت ربي لا إله إلا أنت، خلقتني وأنا عبدك، وأنا على عهدك ووعدك ما استطعت، أعوذ بك من شر ما صنعت، أبوء لك بنعمتك علي، وأبوء بذنبي، فاغفر لي، فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت»

– ای الله! ته زما رب یې، له تا پرته بل معبود نشته، تا زه پیدا کړی یم او زه ستا بنده یم او زه ستا په هوکړې او وعدې باندې تر هغه حده پابند یم چې زه یې توان لرم، زه له تا څخه پناه غواړم له هر هغه څه چې ما کړي دي، پر ما باندې ستا د احسان اعتراف کوم، او په خپله ګناه اقرار کوم، نو ما ته بخښنه وکړه، ځکه چې له تا پرته بل څوک ګناهونه نه بخښي. بخاري روایت کړی.

۲۰. پوښتنه: د ویدو کېدو پر مهال څه وایې؟

ج- «باسمك اللهم أموت وأحيا» – ای الله! ستا په نوم، مړ او ژوندی کیږم. متفق علیه.

۲۱. پوښتنه: د ډوډۍ خوړلو نه مخکې څه وایئ؟

ج- «بسم الله». "د الله په نوم".

او که په پیل کې مو هېر شول، نو ووایه:

«بسم الله في أوله وآخره» "د الله په نوم په پیل او پای کې" ابو داود او ترمذي روایت کړی دی

۲۲. پوښتنه: کله چې تا خوړل پای ته ورسول څه وایې؟

ج - «الحمد لله الذي أطعمني هذا، ورزقنيه، من غير حول مني ولا قوة» " د الله ستاینه ده چې ما ته يې دا خواړه راکړل، او روزي يې راکړه، پرته زما له کوم ځواک او قوت څخه." ابو داود، ابن ماجه او نورو روایت کړی.

۲۳. پوښتنه: د میلمه دعا د خاوند خوراک د (کوربه) لپاره څه ده؟

ج- «اللهم بارك لهم فيما رزقتهم، واغفر لهم وارحمهم» "اې الله، په هغه څه چې تا دوی ته ورکړي دي، دوی ته برکت ورکړه، او دوی ته بخښنه وکړه او په دوی رحم وکړه." مسلم روایت کړی دی.

۲۴. پوښتنه: کله چې یو انسان وپرنجیږي څه باید ووایي؟

ج- «الحمد لله». "ستاینه الله لره ده."

او د هغه ورور یا ملګری دې ورته ووایي: «يرحمک الله». "الله دې په تا رحم وکړي."

کله چې ورته دا ووایي: نو هغه دې بیا ورته ووایي: «يهديكم الله ويصلح بالكم». الله دې تاته هدایت وکړي او چارې دې سمې کړه. بخاري روایت کړی.

۲۵. پوښتنه: کله چې تاسو پورته شئ او مجلس پای ته ورسیږي "د مجلس د کفارې دعا" څه وایئ؟

ج – «سبحانك اللهم وبحمدك، أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرك وأتوب إليك». ای الله ته پاک يې او ستا ستاینه کوم، زه شاهدي ورکوم چې له تا پرته بل معبود نشته، زه ستا څخه بخښنه غواړم او تاته توبه کوم. ابوداود، ترمذي او نورو روایت کړی دی.

۲۶. پوښتنه: د سوارلۍ دعا څه ده؟

ج - بسم الله، والحمد لله ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ 13 وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ (14)﴾، «الحمد لله، الحمد لله، الحمد لله، الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر، سبحانك اللهم إني ظلمت نفسي فاغفر لي؛ فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت» د الله په نوم، او ثنا خاص الله لره دی. پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره يې دا مسخر کړی دی او مونږ ده لره په قابو کې راوستونکي نه يو(۱۳). او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي يو. ستاینه خاص الله لره ده، ستاینه خاص الله لره ده، ستاینه خاص الله لره ده، یا الله پاکي تا لره ده، ما خپل نفس باندې ظلم کړی دی نو ما وبخښه؛ ځکه له تا پرته بل څوک ګناهونه نه بخښي.» ابو داود او ترمذي روایت کړی دی.

۲۷. پوښتنه: د سفر دعا ذکر کړه؟

ج - - «الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ 13 وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ 14﴾، اللهم إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى ومن العمل ما ترضى، اللهم هون علينا سفرنا هذا، واطو عنا بعده، اللهم أنت الصاحب في السفر، والخليفة في الأهل، اللهم إني أعوذ بك من وعثاء السفر، وكآبة المنظر، وسوء المنقلب، في المال والأهل». - "الله لوی دی، الله لوی دی ، الله لوی دی. پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره يې دا (سوارلۍ) تابع کړې ده او مونږ د هغه مهاروونکي نه یو(۱۳). او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي يو. یا الله په دې سفر کی ستا نه د نیکیو او تقوا غوښتنه کوو او هغه عمل چې ستا خوښ وي، یا الله مونږ ته دغه سفر آسانه کړې، او ددې سفر اوږد والی له مونږ څخه لرې کړې، اې الله ته په سفر کې ملګری يې او په کور کی سرپرست يې، اې الله زه تا ته پناه وړم د

سفر له سختیو، له زړه بوګنوونکي منظر او کور ته د ستنیدو پر مهال له ناوړه پېښې څخه په مال او اولاد کې.

او کله چې بیرته راستون شي، همدغه دعا دې ووايي، او زیاته دې کړي:

«آيبون، تائبون، عابدون، لربنا حامدون» "مونږ په خیر راغلو، له ګناهونو څخه توبه کوونکي، د الله خاص عبادت کوونکي، او د الله په نعمتونو شکر ویستونکي" مسلم روایت کړی.

۲۸. پوښتنه: د مسافر دعاء د مقیم لپاره څه ده؟

ج -«أستودعكم الله الذي لا تضيع ودائعه» "زه تاسو الله ته سپارم، هغه ذات چې سپارني نه ضايع کوي." احمد او ابن ماجه روایت کړی.

۲۹. پوښتنه: د مسافر لپاره د اوسیدونکي دعا څه ده؟

ج – «أستودع الله دينك، وأمانتك، وخواتيم عملك» زه ستا دین، امانت او د کار پایله الله ته سپارم. احمد او ترمذي روایت کړی.

۳۰. پوښتنه: بازار ته د ننوتلو دعا څه ده؟

ج – «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، يحيي ويميت، وهو حي لا يموت، بيده الخير، وهو على كل شيء قدير» له الله پرته بل معبود نشته، هغه یواځې دی، شریک نه لري، پاچاهي هغه لره ده، او ستاینه هغه لپاره ده، هغه ژوند او مرګ ورکوي، هغه ژوندی دی او نه مري، د هغه په لاس کې خیر دی، او هغه پر هر څه باندی قادر دی» ترمذي او ابن ماجه روایت کړی دی.

۳۱. پوښتنه: د غصې پر مهال دعا ذکر کړئ؟

ج – «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» "زه الله ته پناه ورم د رټل شوي شيطان څخه" متفق عليه.

۳۲. پوښتنه: هغه چاته څه باید وواېې چې تا سره یې احسان کړی وي؟

ج- «جزاك الله خيرا». "الله دې خیر درکړي" ترمذي روایت کړی دی.

۳۳. پوښتنه: که سوارلۍ سترې شي څه دعا لري؟

ج- «بسم الله». "د الله په نوم" ابوداود روایت کړی.

۳۴. پوښتنه: که ستا لپاره خیر پیښ شي نو څه به وایې؟

ج - «الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات»" ستاینه الله تعالی لره ده، چې د هغه په فضل سره نیک کارونه سرته رسیږي." حاکم او نورو روایت کړی.

۳۵. پوښتنه: که تا ته داسې څه پیښ شي چې بد یې ګڼې نو څه به وایې؟

ج – «الحمد لله على كل حال» "په هر حال، د الله شکر دی." صحيح الجامع

۳۶. پوښتنه: د سلام کولو او د هغه ځواب په څه شکل وي؟

ج- مسلمان وایي: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

او ورور یې ورته په ځواب کې وایي: وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته. په ترمذي او ابوداود او نورو کې.

۳۷. پوښتنه: د باران په وخت کې دعا څه ده؟

ج – «اللهم صيباً نافعاً» "اې الله، دغه باران ګټور کړې." بخاري.

۳۸. پوښتنه: له باران وروسته دعا څه ده؟

ج – «مطرنا بفضل الله ورحمته» د الله په فضل او رحمت پر مونږ باران وورید. بخاري او مسلم.

۳۹. پوښتنه: د باد او سیلی دعا ذکر کړئ؟

ج –«اللهم إني أسألك خيرها وأعوذ بك من شرها» الهی! له تانه د دې د خير سوال کوم، او له شر نه يې پر تا پناه غواړم. أبو داود وابن ماجه

۴۰. پوښتنه: کله چې اسمان کې ګړزاری شي کومه دعا وايې؟

ج - «سبحان الذي يسبح الرعد بحمده والملائكة من خيفته» "پاکي ده هغه ذات لره چې رعد(۱) يې پاکي وايي سره د هغه د ستاينې او ټول ملايک د هغه د ويرې له وجهې " موطأ مالك.

۴۱. پوښتنه: کومه دعا (وايې) کله چې کوم مصيبت ځپلی وګوري؟

ج- «الحمد لله الذي عافاني مما ابتلاك به، وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً» " الله لره ستاينه ده چې زه يې له هغه څه څخه ژغورلی يم چې ته يې ورباندې ګرفتار کړې يې، او ماته يې له ډيرو خلکو څخه په غوره شکل باندی فضيلت راکړی." ترمذي روايت کړی.

۴۲. پوښتنه: د هغه چا لپاره دعا چې له نظر کيدلو څخه ويره ولري؟

ج- په حديث کې راغلي دي چې: **«که له تاسو څخه څوک د خپل ورور او يا په خپل ځان کې او يا خپل مال کې څه وګوري چې د هغه خوښ شي، [نو د برکت دعا دې وکړي] ځکه چې بد نظر حق دی.** د احمد، ابن ماجه او نورو روايت.

۴۳. پوښتنه: پر رسول الله صلی الله عليه وسلم څنګه درود وايې؟

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»

ياالله! پر محمد صلی الله عليه وسلم او د هغه پرکورنۍ رحمت ووروه، لکه پر ابراهيم عليه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې لورولی و، بېشکه ته ستايلی او لوی یې .يا الله !پر محمد او د هغه پر کورنۍ برکتونه ووروه،لکه پر ابراهيم - عليه السلام - او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولی وو،بېشکه ته ستايلی او لوی یې. متفق عليه.

* * *

د مختلفو مواردو ځانګه

۱. پنځه تکليفي حکمونه کوم دي؟

ج-

1. واجب.
2. مستحب.
3. حرام.
4. مکروه.
5. مباح.

۲. پوښتنه: دا پنځه احکام تشريح کړه؟

ج-

۱- **فرض**: لکه پنځه وخته لمونځ، د رمضان روژه، مور او پلار سره نيکي کول.

- فرض اداء کوونکي ته اجر او نه کوونکي ته يې سزا ورکول کيږي.

۲- **مستحب**: لکه راتبه سنت(۱) لمونځونه، د شپې لمونځ، دوډۍ او سلام ورکول. او دې ته سنت او مندوب ويل کيږي.

- د مستحب عمل کوونکي ته اجر ورکول کيږي او نه کوونکي ته يې سزا نه ورکول کيږي.

مهمه يادونه:

کله چې يو مسلمان واوري چې دا کار سنت يا مستحب دی، په هغه بايد په چټکۍ سره عمل وکړي، او د رسول الله صلی الله عليه وسلم پيروي وکړي.

٣- **حرام**: لکه شراب څښل، د مور او پلار نافرماني او د خپلوۍ پرې کول.

- په حرامو عمل نه کوونکي ته اجر ورکول کیږي او عمل کوونکي ته پرې سزا ورکول کیږي.

٤- **مکروه** – لکه په چپ لاس سره راکړه ورکړه او په لمانځه کې د جامو راټولول.

- د مکروه په پرېښودلو اجر ورکول کیږي او عمل کوونکي ته پرې سزا نه ورکول کیږي.

٥- **مباح**: لکه د مڼې خوړل او چای څښل، او دې ته روا او حلال ويل کيږي.

- د مباح په پريښودلو سره جزا نه ورکول کیږي او عمل کوونکي ته يې ثواب نه ورکول کیږي.

٣. پوښتنه: د خرڅلاو او راکړې ورکړې حکم څه دی؟

ج – د راکړې ورکړې په ټولو معاملاتو کې اصل دای چې حلال دي، پرته له ځينو هغو شيانو څخه چې الله تعالی حرام کړې دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰا۟ۚ﴾ حال دا چې الله اخيستل خرڅول (بيع) حلال کړي دي او سود يې حرام کړی دی [سورة البقرة: ٢٧٥].

٤. پوښتنه: د حرامو راکړه ورکړه او معاملاتو ډولونه ذکر کړئ؟

ج-**١ – دوکه**، د هغه له جملې څخه: په شيانو کې د عيب پټول.

له ابوهريره (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د خوراکي شيانو په يو ډېري تيريده، نو لاس يې پکې دننه کړ، تر دې چې ګوتې يې لندې شوې. هغه وويل: **دا څه شی دی، اې د خوړو مالکه؟** هغه وويل: **باران وهلې دي اې د الله رسوله!** هغه وويل: **"آيا ښه به نه وه چې دا (لانده)خواړه دې په سر اېښودلي و تر څو يې خلک وګوري؟ څوک چې دوکه کوي زما څخه نه دی.»** مسلم روايت کړی.

۲ – **سود**: او له هغه جملې څخه دا چې له یو کس څخه زر واخلم او دوه زره بېرته ورکړم.

دغه زیاتوالی حرام سود دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْۚ﴾ حال دا چې الله اخیستل خرخول (بیع) حلال کړي دي او سود يې حرام کړی دی [سورة البقرة: ۲۷۵].

۳ – **دوکه او جهالت**: لکه چې زه د پسه په غولانځه کې شیدې او یا په اوبو کې ماهي په تاسې خرڅ کړم او تر اوسه مې نه وي نیولی.

په حدیث کې: **(رسول الله صلی الله علیه وسلم د غرر له خرڅلاو منع کړې ده)** مسلم روایت کړی.

۵. پوښتنه: پر تا د الله تعالی د څینو نعمتونو یادونه وکړه؟

ج – ۱ – **د اسلام نعمت**، او دا چې ته له کافرانو څخه نه يې.

۲ – **د سنت نعمت**، او دا چې ته له بدعتیانو څخه نه يې.

۳ – **د صحت او روغتیا نعمت**، دا چې اورې، ګورې، ګرځې، او داسې نور.

۴ – **د خوراک، څښاک او جامو نعمت.**

او پر موږ باندې د الله تعالی نعمتونه بې شمېره او بې حسابه دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِن تَعُدُّواْ نِعۡمَةَ ٱللَّهِ لَا تُحۡصُوهَآۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَغَفُورٞ رَّحِيمٞ (18)﴾. او که چېرې تاسو د الله نعمتونه شمېرل شروع کړئ، (، نو) هغه به ونشمېرلی شئ، بېشکه الله یقینًا ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی.

[سورة النحل: ۱۸].

۶. پوښتنه: د نعمتونو په مقابل کې مسؤولیت څه دی؟ د هغې شکر څنګه ادا کړو؟

ج- **زمونږ مسولیت**: د هغې شکر ادا کول د الله تعالی په حمد او ثنا په ژبې سره او دا چې یوازې هغه د دې احسان مستحق دی، او له دغو نعمتونو څخه په داسې طریقه ګټه اخیستل چې د الله تعالی رضا وي، نه د هغه په نافرمانۍ کې.

۷. پوښتنه: د مسلمانانو اخترونه کوم دي؟

ج- کوچنی اختر او لوی اختر.

لکه څنګه چې له انس (رضي الله عنه) څخه روایت دی، وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته تشریف راوړ او هغوی د لوبې لپاره دوه ورځې درلودې، هغه پوښتنه وکړه: دا دوه ورځې د څه دي؟ هغوی وویل: د جاهلیت په وخت کې مونږ په دې دوو ورځو کې لوبې کولې، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: **"الله د دې په بدل کې تاسو ته دوه غوره شیان درکړل: د لوی اختر ورځ او د کوچني اختر ورځ."** ابوداود روایت کړی.

او پرته له هغو څخه نور اخترونه بدعت دی.

۸. پوښتنه: غوره میاشت کومه ده؟

ج- د روژې میاشت.

۹. پوښتنه: غوره ورځ کومه ده؟

ج- د جمعې ورځ.

۱۰. پوښتنه: د کال غوره ورځ کومه ده؟

ج- د عرفې ورځ.

۱۱. پوښتنه: د کال غوره شپه کومه ده؟

ج- د قدر شپه.

۱۲. پوښتنه: که پردۍ ښځه (نامحرمه) ووینې نو څه باید وکړې؟

ج: د سترګو ټیټول واجب دي، الله تعالی فرمايي: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾.

ته مومنانو ته ووايه چې خپلې سترګې دې (له نامحرمو نه) ټيټې ساتي. [سورة النور: ۳۰].

۱۳. پوښتنه: د انسان دښمنان څوک دي؟

- **هغه نفس چې د بدۍ امر کوي ورته:** تر څو انسان د هغه څه پیروي وکړي چې د هغه نفس او خواهشات ورته د الله پاک په نافرمانۍ حکم کوي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةٌۢ بِٱلسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيٓۚ إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾. يقيناً نفس خو په بدۍ سره ډېر حکم کوونکی دی، مګر هغه چې زما رب پرې رحم وکړي، يقيناً زما رب ښه مغفرت کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی [سورة يوسف: ۵۳].

۲- **شيطان:** د بني آدم دښمن دی او هدف يې دا دی چې انسان ګمراه کړي او د بديو په اړه هغه ته وسوسه وکړي ترڅو يې دوزخ ته داخل کړي. الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾. او د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ، يقيناً هغه ستاسو ښکاره دښمن دی [سورة البقرة: ۱۶۸].

۳- **بد ملګري:** هغه څوک چې بدۍ ته هڅول کوي او د ښو مخه نيسي.

الله تعالی فرمايي: ﴿الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾. په دغې ورځ کې به خواږه ياران، د دوی ځيني به د ځينو نورو دښمنان وي، غير له متقيانو نه. [سورة الزخرف: 67].

۱۴. پوښتنه: توبه څه شی دی؟

ج - **توبه:** د الله تعالی له نافرمانۍ څخه د هغه اطاعت ته راستنېدل دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا ثُمَّ ٱهۡتَدَىٰ﴾. او بېشکه زه خامخا ډېر بخښونکی يم هغه چا ته چې توبه وباسي او ايمان راوړي او نېك عمل کوي، بيا په نېغه لار روان اوسي [سورة طه: ٨٢].

١٥. پوښتنه: د توبې لپاره کوم شرطونه دي؟

ج-١- د ګناه پرېښودل.

٢- په هغه څه پښيمانه کېدل چې تېر شوي دي.

٣- هغه ته د نه ورګرځېدلو کلکه اراده.

٤- د خلکو د حقونو او شکايتونو ورسپارل او جبرانول.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُواْ فَٰحِشَةً أَوۡ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ ذَكَرُواْ ٱللَّهَ فَٱسۡتَغۡفَرُواْ لِذُنُوبِهِمۡ وَمَن يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ وَلَمۡ يُصِرُّواْ عَلَىٰ مَا فَعَلُواْ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ (135)﴾. او هغه کسان چې کله څه فاحش کار وکړي، يا پر خپلو ځانونو (بل) ظلم وکړي (نو) الله ياد کړي، (او) وربسې د خپلو ګناهونو لپاره بخښنه وغواړي، او بل څوك دی چې ګناهونه وبخښي پرته له الله نه؟ او څه چې دوی کړي وي په هغو هميشوالی و نه کړي، په دې حال کې چې دوی پوهېږي. [سورة آل عمران: ١٣٥].

١٦. پوښتنه: پر رسول الله صلى الله عليه وسلم د درود معنى څه ده؟

ج – مطلب دا دی چې ته د الله تعالی څخه وغواړې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم ستاينه په آسمان کې وکړي.

١٧. پوښتنه: د سبحان الله معنى څه ده؟

ج- تسبيح دېته وايي چې الله تعالی له ټولو نيمګړتياوو، عيبونو او بديو څخه پاك او منزه دی.

۱۸. پوښتنه: د الحمد لله معنی څه ده؟

ج- د الله جل جلاله ستاینه کول او د کمال په ټولو صفتونو سره بیانول دي.

۱۹. پوښتنه: د الله اکبر څه معنی ده؟

ج- معنی دا چې الله تعالی له هر څه نه لوی، لوړ، او د عزت خاوند دی.

۲۰. پوښتنه: د لا حول ولا قوة الا بالله څه معنی ده؟

ج – معنی یې : بنده له یو حالت څخه بل حالت ته نه بدلیږي، او د الله پرته هغه د بدلولو قدرت نلري.

۲۱. پوښتنه: د أستغفر الله څه معنی ده؟

ج- یعنې: بنده له خپل رب څخه د ګناهونو د پاکولو او د هغه د عیبونو د پټولو غوښتنه کوي.

* * *

پای

او په پای کې:

دا هغه پوښتنې دی چې مور او پلار یې باید کوچنیانو ته تشریح او تکرار کړي تر څو دوی په سمه وینا، عمل او عقیدې سره لوی شي، او د هغوی پالنه او تربیه له خوراک او پوښاک څخه ډیره اړینه ده، الله تعالی فرمايي: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ (6)﴾. ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! تاسو خپل ځانونه او خپلې کورنۍ له داسې اور نه وساتئ چې د هغه خشاک خلک او کاڼي دي، په دې باندې ډیر سخت خویه، ځواکمنې ملایکې مقررې دي، چې دوی په هغه څه کې د الله نافرماني نه کوي چې دوی ته یې حکم کړی وي او دوی هغه څه کوي چې دوی ته یې حکم کولی شي. [سورة التحريم: ٦].

رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: "**او سړی په خپل کور کې ساتونکی دی او د لاس لاندې کسانو مسؤول دی، او ښځه د خپل خاوند په کور کې ساتونکې ده او د لاس لاندې کسانو مسؤوله ده.**(١) د بخاري او مسلم روایت.

او درود دې وي زموږ پر آقا محمد (صلی الله علیه وسلم) او د هغه په کورنۍ او اصحابو.

هغه څه چې مسلمان ماشومان ترې باید ناخبره پاتې نه شي

فهرست

سریزه 1

د عقیدې څانګه 3

د فقهې څانګه 22

د سیرت النبي څانګه 46

د تفسیر څانګه 54

د حدیث څانګه 80

د اسلامي آدابو څانګه 89

د اخلاقو څانګه 103

د دعاګانو او اذکارو څانګه 118

د مختلفو موادو څانګه 130

پای 137

موسوعة القرآن الكريم
QuranEnc.com

موسوعة تضم تفاسير وتراجم موثوقة لمعاني القرآن الكريم

موسوعة الأحاديث النبوية
HadeethEnc.com

موسوعة تضم ترجمات للأحاديث النبويـــة وشروحها بعدة لغـــات

موسوعة المصطلحات الإسلامية
TerminologyEnc.com

موسوعة تضم ترجمات المصطلحات الإسلاميـــة وشروحها بعدة لغـــات

منتقى
المحتوى الإسلامي

موسوعة تضم المنتقى من المحتوى الإسلامي باللغات

IslamHouse.com

مرجعيــة مجانيــة إلكترونية موثوقة للتعريف بالإســلام

ننشر الإسلام بأكثر من 100 لغة

جـــمـــعـــيـــة الـــدعـــوة
وتوعية الجاليات بالربوة

جمعية خدمة المحتوى
الإســلامــي بالــلــغـــات